

INTERNATIONAL MAGAZINE

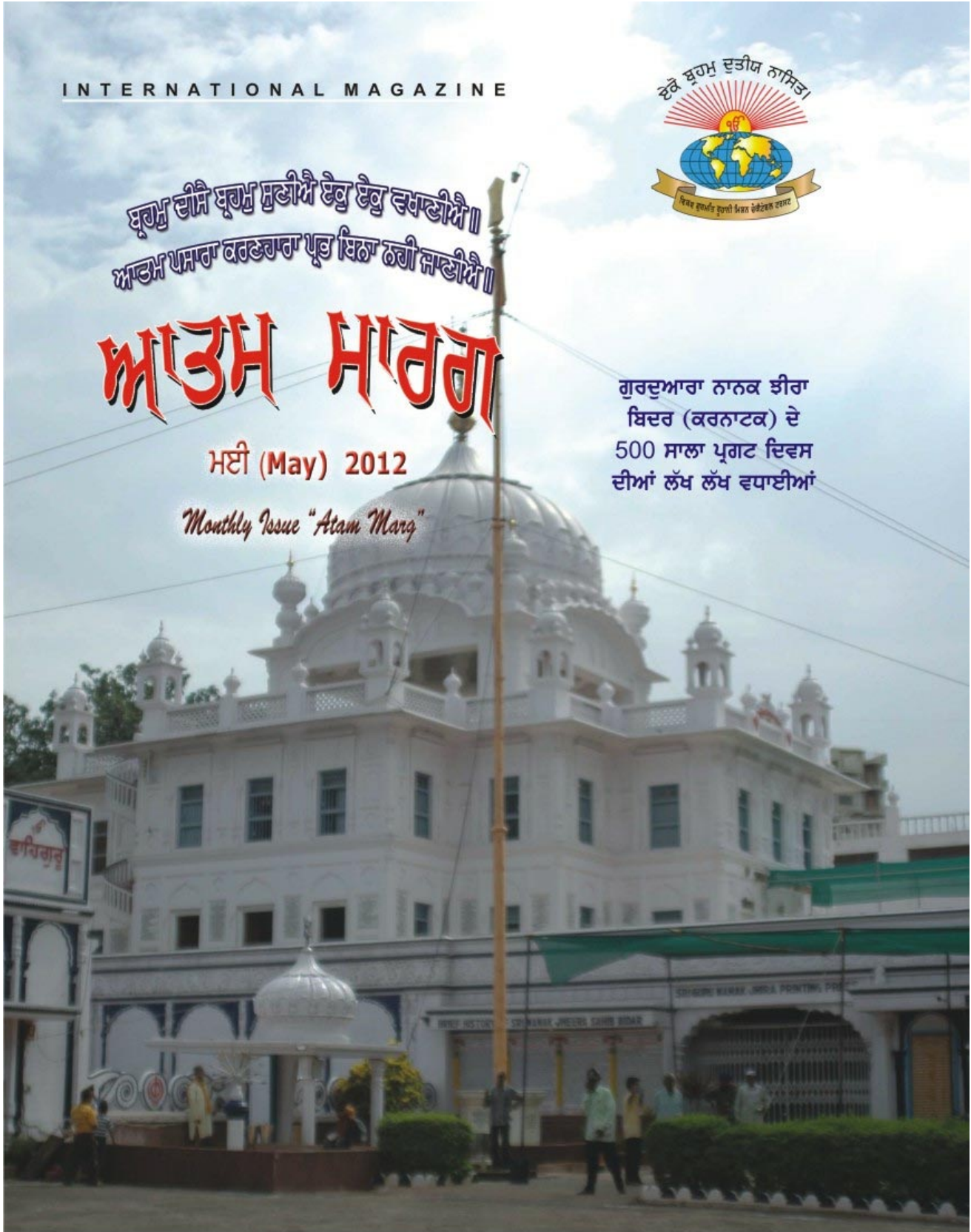
ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਗਈਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਫਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਈਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਮਈ (May) 2012

Monthly Issue "Atam Marg"

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕ ਝੀਰਾ
ਬਿਦਰ (ਕਰਨਾਟਕ) ਦੇ
500 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਵਸ
ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਸਾਲ ਅਠਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਮਈ, 2012
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
**ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST**, Ratwara sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas,
Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money
Order, Cheque and drafts from foreign to :
**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G upto 31.03.2012 vide L. No.
CIT-II/CHD/80G/TECH/245/2008-09/823

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ
ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-2255009

U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 001-408-263-1844

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408, Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu -
Cell: 001-7788389135,

England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0044-121-200-2818
Fax : 0044-121-200-2879,

Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
http:# www.ratwarasahib.org, http # www.ratwarasahibmedia.org

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	1
2. ਬਾਰਾਹਮਾਹਾ	3
4. ਅਜਮਾਲ	4
5. ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੂ ਕੋ ਗਨੀਐ	21
6. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾਰਸੇਵਾ	29
7. ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ?	42
8. ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ	52
9. ਬੀਬੀ ਸੁਘੜ ਬਾਈ	56
10. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ	59
11. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ	62

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ -	9417214391, 79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ -	0160-2255001
ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ-	9417214386
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ -	
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ -	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਇਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲਵੇ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਮੁਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਅੰਦਰ ਇਸ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ 84 ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਘਾਲ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰ ਕੇ ਕਾਮਲ ਉਸਤਾਦ ਵਾਂਗੂੰ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਕੇ 84 ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਹਿੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਰਹਿ ਕੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਏ ਹਾਏ-ਹਾਏ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸੇਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਨ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੋੜ੍ਹਾਂ ਰੁਪਏ ਪਬਲਿਕ ਤੋਂ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਖੋਹ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਅਤਿ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਤਨ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਐਨੇ ਸੁਖ, ਐਨੀ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੁੱਖ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲਾਲਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਜੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਡਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਛਲ ਕਪਟ ਕਰਕੇ ਧੋਖੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰਸਵਾਈ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਿੱਤਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਰੂਪਵਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਰੌਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਲਿਵ ਵਿਚ ਟਿਕ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ (energy) ਹੁਲਾਸ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਨਾ ਸੁਖ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੋਗੀ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀਆਂ ਅਸੰਭਵ ਹੋਣ ਪਰ ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜੋ ਆਪ, ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਮਾਲਕ-ਏ-ਕੁਲ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਗਤ ਸੈਣ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸਨ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਜਿਥੇ ਉਹ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਜਾ ਨਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਸੈਣ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਇਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨੂਰ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਲਈ ਖਿਚਾ-ਖਿੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ International ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਾਠਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਿਆ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਚਾਲਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਬਾਨੀ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 17 ਜੂਨ 2012 ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਜੀ। ਵਿਸ਼ਵ-ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਰੋਲ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜਨ ਸਮੂਹ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

‘ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ’ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਰਮੀ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾ. ਸਾਹਿਬਾਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਚੈਕਅਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਤੱਤਪਰ ਹਨ। ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਲਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(---●---)

ਬਾਰਹਮਾਹਾ

ਜੇਠਿ

ਹਰਿ ਜੇਠਿ ਜੁੜਦਾ ਲੋੜੀਐ ਜਿਸੁ ਅਗੈ ਸਭਿ ਨਿਵੰਨਿ ॥ ਹਰਿ ਸਜਣ ਦਾਵਣਿ ਲਗਿਆ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਈ ਬੰਨਿ ॥

ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਉਨ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ ॥ ਰੰਗ ਸਭੇ ਨਾਰਾਇਣੈ ਜੇਤੇ ਮਨਿ ਭਾਵੰਨਿ ॥

ਜੇ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੇ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ ॥ ਜੇ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਇ ਕਹੀਅਹਿ ਧੰਨਿ ॥

ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਵਿਛੁੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ ॥ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤੇ ਨਾਨਕ ਰੰਗ ਮਾਣੰਨਿ ॥

ਹਰਿ ਜੇਠੁ ਰੰਗੀਲਾ ਤਿਸੁ ਧਣੀ ਜਿਸ ਕੈ ਭਾਗੁ ਮਥੰਨਿ ॥ ੪ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੩

ਜਿਸ ਹਰੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਸਿਰ ਨਿਵਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਰੀ ਸੱਜਣ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਰਹੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਮ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੋਂਦਾ ਕਿ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਏ ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਿਆਂ ਜਮਾਂ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਕ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਆਦਿਕ ਕੀਮਤੀ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋੜ-ਭੱਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਧਨ ਦੇ ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਭੀ ਤੋਖਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਆਦਿਕ ਐਸਾ ਕੀਮਤੀ ਧਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੁਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਕੋਤਕ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾਮ-ਧਨ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜੀਵ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਲਾਹ ਦੀ ਦਾਤਿ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਦੱਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਜੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਦੱਮ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜੀਵ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜ ਕੇ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ਹੋਣ? ਹੇ ਨਾਨਕ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਪ ਦਾ ਆਨੰਦ ਉਹੀ ਬੰਦੇ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਥ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਠ ਮਹੀਨਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਮਾਲਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਦਾ ਰਖਣਹਾਰਾ, ਪਾਲਣਹਾਰਾ, ਰਿਜ਼ਕਦਾਤਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ, ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲਿ ਵਿਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਾਨ ਆਪਾ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ।

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ॥ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ॥

ਪੰਨਾ - ੨੭੧

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸੱਚੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਲੜ ਲਗੇ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਰੁਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਮਰਾਜ ਪਾਸ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਧਰਮਰਾਜ ਪਾਸ ਸਿਰਫ ਓਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ, ਠੱਗੀਆਂ-ਚੋਰੀਆਂ, ਧੋਖਿਆਂ-ਪਾਖੰਡਾਂ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੀਮਤੀ 'ਨਾਮ ਰਤਨ' ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਖੋਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨਾਮ ਉਪਰ ਕੋਈ ਜਗਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ

ਨਾਮ ਧਨ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਜੀਅਰੇ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਧਨ ਨੂੰ ਜਮ-ਜਗਾਤੀ ਕਿਸੇ ਪੱਜ ਨਾਲ ਵੀ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਦੂਸਰਾ ਧਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਚੋਰ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੰਧ ਵਿਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ ਧਨ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੀਅਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ, ਕੋਈ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੰਸਾਰੀ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵਸਤ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਧਨ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਧਨ, ਪਾਪਾਂ ਬਾਝੋਂ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਅਨੰਦ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਤਨੋ-ਮਨੋ ਹੋ ਕੇ ਲੜ ਲਗ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਜਾ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ, ਇਕ ਰਸ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਦਾਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ -

ਜੇ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੇ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ॥ ਪੰਨਾ - ੧੩੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਤਾ ਮਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦੇ, ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਉਹ ਭੋਲਾ ਦਾਤਾ, ਜੋ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਹ ਨਿਗੁਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪੁਜ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਣ ਤੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਭਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਹਰੀ ਰੂਪ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵੇਂ ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ, ਗਰਮ ਲੂਹ ਕਰਕੇ ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਰੂਪੀ ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਤਪਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਦਾ ਅਨੰਦ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਾਣੀਏ।

(-----)

ਅਜਮਲ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ,
ਸੰਸਾ ਉਤਰ ਗਿਆ।

ਠਾਕਰ ਤਮੁ ਸਰਣਾਈ ਆਇਆ ॥
ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ
ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਬੋਲਤ ਮੇਰੀ ਬਿਰਥਾ ਜਾਨੀ
ਅਪਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ ॥
ਦੁਖ ਨਾਠੇ ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਸਮਾਏ
ਅਨਦ ਅਨਦ ਗੁਣ ਗਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਬਾਹ ਪਕਰਿ ਕਢਿ ਲੀਨੇ ਅਪੁਨੇ
ਗ੍ਰਿਹ ਅੰਧ ਰੂਪ ਤੇ ਮਾਇਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਬੰਧਨ ਕਾਟੇ ਬਿਛਰਤ ਆਨਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੧੮

ਧਾਰਨਾ - ਸੰਸਾ ਮੇਰਾ ਜੀ ਉਤਰ ਗਿਆ,
ਪਿਆਰੇ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ ਮਾਲਕਾ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਸਮਾਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ, ਚਿੱਤ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ, ਤਿੰਨ ਬਿਰਤੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆਈਏ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਲ ਓਨਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਫੁਰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕੋ ਅਤੇ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਆਪਾਂ ਕਿ ਸੰਸਾ ਸੀ ਕੋਈ ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰ ਉਹ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਸੰਸਾ ਉਤਰਿਆ ਕਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਮਿਲੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਆਪਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰ ਲਈਏ ਕਿ ਸੰਸਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਸਾਡਾ ਰਾਹ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੇਸੁਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਸੰਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਕੇਵਲ ਸੰਸੇ ਕਰਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦਰਅਸਲ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਧੂੰਏਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਹੈ।

ਇਹੁ ਜਗੁ ਧੂਏ ਕਾ ਪਹਾਰ ॥

ਤੈ ਸਾਚਾ ਮਾਨਿਆ ਕਿਹ ਬਿਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਬੰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸੱਚਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਮਿਥਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਹੋਵੇ ਨਾ ਤੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਅਣਹੋਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਜਾਵੇ। ਐਸੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨੇ, ਮਿਥਿਆ ਦੇ ਤੇ ਧੂੰਏਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ 'ਤੇ ਫੇਰ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਗਤ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹੈਗਾ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦਿਸਦਾ ਵੀ ਹੈਗਾ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਧੂੰਏਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਕਹਿੰਦੇ ਓ। ਇਹ ਆਹ ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੇ ਮਿਥਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰਾ ਹੱਥ ਵੀ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਵੀ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨੇ, ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਜੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸਿਓਂ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਵੀ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਲੋਕਿਨ ਇਹਦਾ ਇੱਕ ਪੱਖ ਹੋਰ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮਿਥਿਆ, ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਆਪਿ ਸਤਿ ਕੀਆ ਸਭੁ ਸਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਬਈ ਸੱਚੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਿਵੇਂ ਝੂਠਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਗਤ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਇਹ ਮਿਥਿਆ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਸਤਿ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਿਥਿਆ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਦੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ। ਆਪਸ ਵਿੱਚ contrast (ਵਿਰੋਧ) ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਤਿ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਸਲੀ ਵਜੂਦ ਕੀ ਹੈ? ਉਹਨੂੰ ਸੰਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਲਗਦੀਆਂ ਹੈਗੀਆਂ ਕਿ ਹੈਗੀਆਂ। ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰੇ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਰੇਤੇ ਵੀ ਹੋਣ ਤੇ ਰੜਾ ਮੈਦਾਨ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਆਹ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਚ ਵੜ ਜਾਓ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਪਾਣੀ ਉਥੇ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ

ਹੈ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਹੌਂਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਹ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਗਜ਼ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਦਰਿਆ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਿੰਮਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਚੱਲ ਕੇ ਨਾਲੇ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਵੀ ਧੋਵਾਂਗੇ, ਨਾਲੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਵਾਂਗੇ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਰਖਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਦਰਿਆ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਦਰਿਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਗਜ਼ ਹੋਰ ਅਗਾਹਾਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਫੇਰ ਉਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਦਿਸਦਾ ਤਾਂ ਸਤਿ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਸਤਿ ਨਹੀਂ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਰਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਹੈਗਾ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੂੜ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ confusion ਹੈ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਨੂੰ ਸੰਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸੰਸਾ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਤਰਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਤਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਉਤਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਭੇਤ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਿ ਕੀ ਹੈ? ਇੱਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੋਰ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੇਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਮੱਛੀਆਂ ਕੱਛੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੋਰ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸਮੁੰਦਰ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਅਣਜਾਣ ਬੰਦਾ ਕਹੇਗਾ ਦੇਖੋ ਜੀ, ਲਹਿਰਾਂ ਵੀ ਹੈਗੀਆਂ, ਬੁਲਬੁਲੇ ਵੀ ਹੈਗੇ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਝੰਗ ਬਣਦੀ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਹੈਗੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੈਗੀਆਂ। ਜਵਾਰਭਾਟਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉੱਚੀਆਂ-ਉੱਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਵਾ-ਵਰੋਲੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ-ਦੇ ਸੌ, ਢਾਈ-ਢਾਈ ਸੌ ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਉੱਚਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਦੇ-ਦੇ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ, ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਵੀ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਲਹਿਰਾਂ ਕਿੱਥੇ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਜਵਾਰਭਾਟੇ ਕਿੱਥੇ ਗਏ। ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਉਲਰਵੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਰਲ ਗਈਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀਗੀਆਂ? ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਆਪ ਹੀ ਉੱਛਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਆਪ

ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਲੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪੂਰੀ ਗੱਲ -

ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰੁ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੫

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਦਵੈਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੇ ਪੱਖ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਖੇਲੂ ਰਚੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ।

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਜਿੱਥੇ ਬਾਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤੱਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹਉਮੈ ਦਾ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਅੱਗੇ ਪਰਿਵਾਰ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਹੈ ਹਉਮੈ ਦੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸਭ ਕੁਛ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਘੇਰਾ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾ ਐਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ Back to source ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ। ਬਈ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ ਇੱਥੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੀ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੈ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਦੋਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਸਿਰਫ ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਇਹ ਮੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਹੇਗਾ ਲੇਕਿਨ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ ਇਹਦੇ-

ਏਕੈ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੦

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵੇ। ਸੋ ਇਹ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ

ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕਰਕੇ ਦਿਸਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਖੇਲ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੌਥੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵੱਡੀ ਮੈਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੁੱਲ ਦੀ, ਛੋਟੀ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੁੱਲ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਆਪੇ ਆਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਸਾ ਉਤਰਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇ।

ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਜਾਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਨੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਫੇਰ ਜਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਪ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੁਛ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਰਸਨਾ ਹੈ ਇਹ ਮੈਲੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਸਾਡੇ ਅੰਤਸਕਰਣ ਨੂੰ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੋ ਗਿਆ -

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਉਹ ਰਸਨਾ ਫਿੱਕੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਛ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਅਨਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸਲੀ ਰਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੋ ਗਈ। ਵਾਂਝੀ ਹੋਈ, ਫਿੱਕੀ ਹੋਈ ਰਸਨਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਏ ਰਸਨਾ ਤੂ ਅਨ ਰਸਿ ਰਾਚਿ ਰਹੀ ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥

ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ਹੋਰਤੁ ਕਿਤੈ

ਜਿਚਰੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਲੈ ਨ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੈਨੂੰ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਮਸਾਲੇ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਬੜੀ ਸੁਆਦ ਹੈ, ਆਹ ਬੜੀ ਸੁਆਦ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਰਸ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਸ ਜਿੰਨੇ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਫਿੱਕੇ ਨੇ, ਮਿੱਠਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਸੋ ਅਨਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਰਸਨਾ ਹੈ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਰਸ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹਦੇ ਕਿੰਨੇ ਕਰੋੜ ਸੈਲ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਦਿਮਾਗ 15 ਅਰਬ ਸੈਲ ਨੇ। 1500 ਕਰੋੜ ਸੈਲ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਦੋ ਸੌ ਖਰਬ ਅਰਬ ਸੈਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੈਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਐਨੇ ਮੈਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹੇ ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੀ ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਚੀ ਅੰਸ ਜਾਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੁਬੱਚਾ ਗੰਦਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਨਲਕਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ, ਉਹ ਗੰਦਾ ਬਦਬੂਦਾਰ ਪਾਣੀ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏਗਾ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਏਗਾ ਸਾਰਾ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਮੈਲ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਜੂਠ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗੇ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਸਨਾ ਸੁੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਰਸਨਾ ਐਨੀ ਸੁੱਚੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਸੱਚਾ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਵਸ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਤੇ।

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੩

ਕਦੋਂ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਸਨਾ ਸੁੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-

ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਅਸੀਂ ਰਸਨਾ ਦੀ ਜੂਠ ਉਤਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਰੋੜਾਂ ਸੈਲ ਜਿਹੜੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ, ਅੱਟਾ ਸੱਟਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਰਸਨਾ ਸੁੱਚੀ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਤਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਸ ਅਰਬ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ। ਕਹੀ ਜਾਹ ਰਸਨਾ ਹਿਲਾ ਕੇ। ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ, ਇਹ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਰੋਜ਼ ਦੋ ਲੱਖ ਕਰੋ ਪੰਜਾਹ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਕਰੋੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦਿਨ ਹੋਰ ਲਾ ਲਓ, ਅਰਬ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਲਾ ਲਓ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਦਿਨ ਲਾ ਲਓ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਰਸਨਾ ਐਨੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਹਿ ਦਏਗਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੇ 12 ਸਾਲ ਲਾਏ। ਅੱਲਾਹ-ਹੂ ਅੱਲਾਹ-ਹੂ ਕਰੀ ਗਿਆ। ਨਾ ਕੁਛ ਖਾਵੇ ਨਾ ਕੁਛ ਪੀਵੇ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਪੈਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰੇ, ਨੀਂਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆ ਗਈ ਜਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਪਰ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ ਅੱਲਾਹ-ਹੂ ਅੱਲਾਹ-ਹੂ। ਬਾਰ੍ਹੀਂ ਸਾਲੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਪੰਛੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਉਹ ਅੱਲਾਹ ਹੂ-ਅੱਲਾਹ ਹੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਿੱਚ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰ ਵੰਞੇ ਚਿੜੀਓ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮਰ ਗਈਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਸਨਾ ਸੁੱਚੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸੁੱਚੀ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮਰ ਗਈਆਂ, ਆਪਾਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਰ ਜਾ ਤੂੰ। ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੀਬੀ ਭਾਈ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈਂ, ਦੇਖੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਦ ਕਲਾਮ ਨਾ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਈਂ। ਬਦਅਸੀਸ ਨਾ ਦੇ ਦੇਈਂ ਤੇਰੀ ਰਸਨਾ ਸੁੱਚੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਗੱਲ ਜਦੇ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਫੇਰ ਰੌਂਦਾ ਫਿਰੇਗਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੀ ਵੰਞੇ ਚਿੜੀਓ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਸਨਾ ਸੁੱਚੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਜੇ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੱਲੇ ਜੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ, ਤਾਂ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਦਮ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਹ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਸਵੱਟੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬੁਨਿਆਦ। ਕੱਚੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿੰਗੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਗਿਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਲੈਂਟਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਰਸਨਾ 'ਚ ਨਾਮ ਆ ਗਿਆ, ਰਸਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਸਨਾ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ। ਇਹਨੂੰ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਹਨੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਸ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਰਸਨਾ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ

ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਬੁੱਲ੍ਹ ਵੀ ਬੰਦ ਵੀ ਹੋਣ ਜਾਣਗੇ, ਜੀਭ ਹਿੱਲਣ ਤੋਂ ਹੱਠ ਜਾਏਗੀ। ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨਾਂ ਅਨੰਦ ਇਸਨੂੰ ਆਏਗਾ, ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਧਦੇ-ਵਧਦੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪਸੰਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੌ ਵਾਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪਰਾ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, deep silence 'ਚ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਚਾਹੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ ਚਾਹੇ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਹਰਕਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਹਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੧

ਉਹਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾ ਕੇ vibration ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਵਾਰੀ ਆਪੇ ਹੀ ਕਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਮ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਆਪਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ -

ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੧੮

ਉਹ ਸੰਸਾ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਸਾ ਉਤਰ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣੇ ਨੇ, ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਹੋਏਗਾ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਸਾਜਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫੁਰਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ -

.....**ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥**

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਜਦੋਂ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ਜਿਹਨੂੰ ਤੀਸਰੀ ਅੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਦੇਖਿਆ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੈ।

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੭

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾ, ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਿਥਿਆ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਤੈਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਦਿਸੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਸਾਰਾ ਹੀ -

ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਖੰਡ ਸਚੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥ ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਲੋਅ ਸਚੇ ਆਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੇ। ਪਾਣੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਰਮੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਬਣ ਕੇ ਉਡਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਉਡਦਾ ਉਡਦਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਹਵਾ ਦੇ ਵੇਗ ਦੇ ਨਾਲ ਠੰਢ ਵਲ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਚ ਗਰਦ ਗਵਾਰ ਜਿਹਾ ਰਲ ਕੇ, ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬੱਦਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉੱਚੇ ਪਰਬਤਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਰਫ ਬਣ ਕੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੇਠਲੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਗਿਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਫਿਰਦਾ ਹਵਾ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਕਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਆਉਣ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਓਂ। ਕਿੰਨਾ-ਕਿੰਨਾ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਥੱਲੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬੱਦਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਪਾਣੀ ਗਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਗਿਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਜਿੱਥੋਂ ਉਡਿਆ ਸੀ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚੋਂ ਉਹ ਫੇਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਖੇਡ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਘੁੰਮ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਪਾਣੀ। ਬੀਜ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਦਰਖਤ ਦਾ। ਉਹ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹਦੀ ਦੂਜੀ ਹਾਲਤ ਆ ਗਈ, ਬੀਜ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕੌਪਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਉਹਦੇ ਪੱਤੇ ਨਿਕਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਟਾਹਣੀਆਂ ਨਿਕਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਪੱਕ ਗਈ, ਫੇਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਫੁੱਲ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਡੋਡੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਡੋਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਫਲ ਲਗ ਗਿਆ। ਫਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ ਓਹੀ ਬੀਜ ਫੇਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ -

ਬੀਜੁ ਬੀਜਿ ਦੇਖਿਓ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ ॥

ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੩੬

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਕੰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਰਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪੇ ਹੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ, ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਥੇ ਬੀਜ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਦਰਖਤ 'ਚ ਬੀਜ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਲੇਕਿਨ ਹੈਗਾ ਬੀਜ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਉਹਦੇ 'ਚ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਸਮਝਣਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ ਸੰਸਾ। ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦਾ ਸੰਸਾ ਉੱਡ ਗਿਆ, ਸੰਸਾ ਉੱਡਣ 'ਤੇ

ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਡ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪੇ ਹੀ ਖੇਲੁ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੇ ਚਾਰ ਕੀਓ,
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੇ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਡੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿੱਤ

ਇਹ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ -

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੇ ਫਿਰ ਏਕ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਨਾਮ ਨਾਲ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ ਕਦੇ ਵੀ। ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸਵਾਲ ਪਾਇਆ ਬਈ ਤੂੰ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਚਲਾਇਆ ਤੈਨੂੰ 5% ਮੁਨਾਫਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੀਜੀ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇ ਦੱਸ ਕਾਕਾ ਕਿੰਨਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੌ ਪਿੱਛੇ ਪੰਜ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਜ਼ਾਰ ਪਿੱਛੇ ਪੰਜਾਹ, ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਪਿੱਛੇ ਪੰਜ ਸੌ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੰਜਾਹ ਦੇ ਪਿੱਛੇ 2500 ਰੁਪਿਆ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਲੇਟ 'ਤੇ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਲੇਟ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ 2500 ਰੁਪਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਖਰਚਣ ਦੀ, ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਲੇਟ 'ਤੇ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ 2500 ਰੁਪਿਆ ਹੈ, ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਦਿਖਾ ਦਏਗਾ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿ ਆਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ 2500 ਰੁਪਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਸਲੇਟ ਦੇ ਉਤੇ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਦਸ ਰੁਪਏ ਦੀ ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੇ, ਉਹ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਮਲਾ ਹੈਂ। ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਨਾ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਹੈ ਨਾ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਲੇਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ Intellectual level ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਸਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਦੇ 25000 ਰੁਪਿਆ ਜੇਬ 'ਚ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਉਹਦੀ ਸਲੇਟ ਦੇ ਉਤੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਪਿਆ ਹੋਵੇ।

ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
ਜੇ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੂਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੫

ਇਹ ਫਰਕ ਹੈ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ। ਖੋਜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਭਵ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਬੁੱਧੀ ਹੈਗੀ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਉਚਾਈ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਆਪਣੀ limit 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਟੋਹ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦੀ। ਲੇਕਿਨ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਉਡਾਰੀ ਹੈ ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਉਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਬੁੱਧੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਅੱਖਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਕੋਲ ਅੱਖਰ ਨੇ, ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਲਿਖਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਲਿਖਣਵਾਲਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹਨੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ -

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੇ ਫਿਰ ਏਕ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹਦੇ ਨਿਹਚੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹਿੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਜਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ, ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਉਹਨੇ, ਉਹ ਕਹੀ ਹੋਈ ਦੀ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਓਹੀ ਕ੍ਰੋਧ, ਓਹੀ ਲੋਭ, ਓਹੀ ਅਭਿਮਾਨ, ਓਹੀ ਸਭ ਗੱਲਾਂ, ਉਹੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਬੰਦਾ, ਉਪਰਲੀਆ ਟੋਹਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾ ਮਿਟਦਾ, ਸੰਸਾ ਮਿਟਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਲਏ।

ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਤੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆ, ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਪਿਆਰ ਪਾ। ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਮਝ ਕਿ ਨਾਮ ਹੈ ਕੀ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ॥

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੫

ਭਾਗ ਬਣਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਾਗਣ ਤਾਂ ਉਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ

ਬਾਹਰ ਇੱਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਅੰਗ - ੨੬੫

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਆਦਮੀ ਬਥੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਬਣਦੀ। ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਛੇਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਦੱਸੀ ਜਾਓ -

ਫਰੀਦਾ ਕੂਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹੁਣ ਵੀ ਨਾਮ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਨੇ -

ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ

ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੯

ਜਿੱਥੇ ਉਥੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਨਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਤਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗਣ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਭੂਤਾਂ ਵਾਂਗਣ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ। ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਸਤਾਈ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਕਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ। ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦਾ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਣਜਾਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਪਰਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹਦੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਗਹਿਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਂਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਕੰਨ ਨੇ ਇਹ ਜਦੋਂ vibration ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਓਦਣ ਇੱਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਸਦੇ ਸੀ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ, ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਸੀ ਕਿ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਨੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਤੰਤੂਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਹਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਟਕਰਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਬਰ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ। ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ, ਬੁੱਧੀ ਵਗੈਰਾ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਉਣ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰ੍ਹੇ ਹਟ ਜਾ ਤੂੰ, ਇਧਰ ਨਾ ਆਈ। ਉਹ ਗੱਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਐਸੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਦੇਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਣ ਆਪਣੇ, ਇਧਰੋਂ ਵਿਚਾਰ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ, ਪੁੱਛ ਲਓ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕਿ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬੰਦ ਨੇ ਉਹ। ਬਾਹਰਲੇ ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਦਿਬਯ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਆਪਸ ਵਿੱਚ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ Gap ਹੈ, ਗੈਪ ਪੈਣ ਕਰਕੇ, ਕੰਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਅੰਦਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ। ਨਾਮ ਪੁਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਿੱਡੀਓ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇ, ਦੂਸਰੇ ਫੇਰ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਸੁੰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਨਾਮ ਤੋਂ। ਨਾਮ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਾਮ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਰੋਟੀ ਬਣ ਕੇ ਆ ਜਾਏਗਾ ਜਾਂ ਕੱਪੜਾ ਬਣ ਜਾਏਗਾ ਮੈਨੂੰ ਪਾਲਾ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੂੰ। ਬੁੱਧੀ reject ਕਰਦੀ ਹੈ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਅਗਾਹਾਂ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਤੱਕ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਮੈਲੇ ਦਾ ਮੈਲਾ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ ॥

ਪਾਛੈ ਲਾਗੋ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੭

ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ problem ਹੈ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੜਾ ਸੁਲਝਾ-ਸੁਲਝਾ, ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਰ ਦੇਵਤਾ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ, ਈਸਾਈਅਤ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਬੈਠਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ Gap ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਸਥੂਲ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਤੇ ਦਿਬਯ ਕੰਨਾਂ ਦਾ। ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਲ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਉਹ ਗੱਲ ਓਹੀ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋਵੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐ ਕੰਨੋ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਲਾਇਆ ਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਗੀਤ ਗਾਉਣੇ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੇ ਓ ਤੇ ਰੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਐਸੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਰੱਜਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਰੱਜਦੀਆਂ ਨੇ -

ਅੱਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆਂ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।

ਨਾ ਕੰਨ ਰੱਜਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਜੀਭ ਸੁਆਦਾਂ ਤੋਂ ਰੱਜਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸਪਰਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਰੱਜਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਵਾਸਨਾ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਜਦੀ ਹੈ। ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਵੱਧਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਪਾਈ ਜਾਓ, ਹੋਰ ਲੱਕੜਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿਓ, ਭਾਂਬੜ ਵੱਡਾ ਹੀ ਬਲਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੩

ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਚੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਦੇ ਵਸ

ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ ਇਹ। ਸਬੰਧ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਇਹਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੋਂ ਜਾਏਗਾ, ਜਾਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਉਬਾਸੀਆਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਰੁਚੀ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਚੰਗਿਆਈ ਆਲਕੁ ਕਰੇ ਬੁਰਿਆਈ ਹੋਇ ਸੇਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੮

ਜਦੋਂ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹੋਣ, ਫੇਰ ਸ਼ੇਰ ਜਿੰਨੀ ਤਾਕਤ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਾਰਾ ਦੁੱਖ ਦੱਸਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਦੋਂ ਆ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਓ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਓ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਓ, ਉਹ ਉੱਠਦੇ ਨੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਠਦੇ ਓ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਓ, ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ, ਉਹਦਾ ਦੁੱਖ ਦੱਖਿਆ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਰਾਜਨ! ਬਹਿ ਜਾ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੀ ਕਹੁ ਰਾਮ! ਕਹੁ ਰਾਮ! ਕਹੁ ਰਾਮ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੀ ਹੁਣ ਜਾ, ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲੈ ਨਹਾ ਧੋ ਕੇ। ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਨੇ ਤਾਂ ਰੋਗ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਹੀ ਕੱਟਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਹੈ ਉਥੇ ਰੋਗ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਸਾਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਉਹਨੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ, ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਦੀ ਬੜੀ ਮਹਿਮਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ; ਨਵਾਂ ਅੱਖਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਲੋਈ ਨੇ ਕੋਈ ਕੋਤਕ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਸੀਗੇ ਬਈ ਬੰਦਗੀ ਉਹ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਓਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ। ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਲੋਈ! ਮਾਤਾ ਲੋਈ! ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ ਸੀ, ਰਾਜਾ ਕੋਹੜੀ ਸੀ ਉਹਦਾ ਕੋਹੜ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਕਾਸ਼ੀ ਉਹਨੂੰ ਧੰਨ ਮਾਤਾ, ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਤਾਂ ਘਰ ਜਦੋਂ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਨਾ, ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ। ਉਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ। ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਸੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ,

ਜਦੋਂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ, ਬਚਨ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਬੇਪੀਰ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਨਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ, ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਐਸਾ ਕਿ ਨਰਾਜ਼ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਦੇਖੋ, ਆਰਾ ਲਿਆਓ, ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਦੋ ਫਾੜ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਬੇਰੁਖੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦਰਦਨਾਕ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥

ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥ ੧ ॥

ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖੁ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥

ਕਰਵਟੁ ਦੇ ਮੇ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਓ? ਮੈਂ ਜਿਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ -

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੮

ਤੁਹਾਡੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ 'ਚ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ ॥

ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਚੀਰਨ ਲੱਗ ਜਾਓ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚੀਰ ਰਹੇ ਓ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਚੀਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਕੰਮ 'ਚ ਆਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤੋੜਾਂਗੀ। ਕਦੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ। ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਐਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਾਂਗੀ।

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਕੋਈ ਚੁਗਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜਿਹਨੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਪਰਦਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਲੇ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੈਂ ਪਰਦਾ ਰੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜੇ ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੂੜੀ ਲਾਈ ਹੈ ਐਸਾ ਵੀ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਐਸਾ ਮੈਂ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ -

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਓ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਤਨੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਰਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੋਈ! ਮੇਰੀ ਪਰਤੀਤ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਜੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਛੇਕ ਹੋ ਗਿਆ -

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਉਹ ਤੇਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨਾ ਜਾਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਸਦਮਾ ਹੋਇਆ, ਐਨੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੀਅ ਕਰਦਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਐਸੀ ਬਾਤ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨਾ ਦੁੱਖ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਦੱਸੋ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਲੋਈਏ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀਏ !
ਤੈਂ ਰਾਮ ਸੁਵੱਲੜਾ ਲਾਇਆ।
ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ,
ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾਇਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾਇਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਰਾਮ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ।

"ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤੈਨੂੰ ਰਾਮ ਕਹਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ? ਕਿੰਨੀਆਂ ਤੂੰ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਨੇ, ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਰਾਮ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐ ਧਰਮਰਾਜ! ਆਹ ਸਾਰੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪਾਪ ਇੱਕ ਤੱਕੜੇ 'ਚ ਪਾ ਲੈ ਤੇ ਇੱਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਰਾਮ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਪਾ ਲੈ-

ਗਹਿਣੇ ਧਰਿਅਨੁ ਏਕੁ ਨਾਉ ਪਾਪ ਨਾਲਿ ਕਰੈ ਨਿਰਜਾਸੀ।
ਪਾਸੰਗਿ ਪਾਪੁ ਨ ਪੁਜਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਉ ਅਤੁਲ ਨ ਤੁਲਾਸੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਪਾਸਕੂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਰੇ ਹਤਿਆਰੇ, ਮਹਾਂ ਹਤਿਆਰੇ, ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਪਾਸਕੂ ਵੀ ਨਾ ਬਣੇ। ਉਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਪੱਲੜਾ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਨਾਮ ਦਾ, ਉਹ ਅਸਮਾਨਾਂ 'ਚ ਜਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ ਤੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਿਉਂ ਕਹਾਇਆ? ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਪਾਪ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋਇਆ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ ੧੧੯੫

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਕਰਮ ਇਸਨੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਫੇਰ ਰੋਗ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇੱਕ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਸਰਾ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕੀਤਾ। ਤੀਸਰਾ ਜੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਿੱਤਾ

ਹੈ ਕਿ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਫੇਰ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੂੰਘਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਰਾਮ ਤੇ ਉਹ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪੀ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਿਮਾ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਆਪਣੀ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਖਿਮਾ ਕਰੋ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਤੂੰ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੁਨੀਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ, ਜੇ ਜਾਣਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਾ ਜਪਣਾ। ਕਿਉਂ ਫੇਰ ਸੁਸਤੀ ਕਰਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਬੋਲੀ ਜਾਓ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਓ ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ? ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਠੱਗ ਬੈਠੇ ਨੇ -

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥
ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੮

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਾਣ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ, ਪੈਸਾ ਬਹੁਤਾ ਹੋਣ ਦਾ, ਬਹੁਤਾ ਜੁਆਨ ਤਕੜਾ ਹੋਣ ਦਾ, ਬਹੁਤੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣ, ਉਸ ਦਾ ਮਦ, ਇਹ ਮਦ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਪਲੇਟ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਨਾਮ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿੱਥੇ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲ ਛਾ ਜਾਣ ਘਣੇ, ਸੂਰਜ ਚਾਹੇ ਦੁਪਿਹਰ ਦਾ ਜੇਠ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਹਾੜ ਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਥੱਲੇ ਆਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗਾੜ੍ਹੇ ਬੱਦਲ ਛਾ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਤਰਕ ਰੂਪੀ ਪਲੇਟ ਹੈ ਇਹ ਮਦ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ, ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ, ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੀ। ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ -

ਫਰੀਦਾ ਗਰਬੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਵਡਿਆਈਆ ਧਨਿ ਜੋਬਨਿ ਆਗਾਹ ॥
ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਧਣੀ ਸਿਉ ਟਿਬੇ ਜਿਉ ਮੀਹਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਜਿਵੇਂ ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਤੇ ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ, ਨੀਵੇਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਕਹਿਰ ਮਚਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਹ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਭੌਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ, ਉਥੇ ਗਿੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਉੱਚੇ ਹਿਰਦੇ ਨੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹਿਰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਟਿਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਵ ਟਿਕੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗਰਬੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਿਆਈਆਂ,
ਖਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣਗੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ

ਅੰਦਰ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੜੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ੬੮ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਬਹੁਤ ਹੱਡ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾਨ ਕਰਿਆ, ਸਕੂਲ ਬਣਾਇਆ, ਕਾਲਜ ਬਣਵਾਇਆ, ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਅਨੇਕ ਕੰਮ ਕੀਤੇ। ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਵਾਏ, ਵਰਤ ਕਰੇ, ਮਹੀਨੇ-ਮਹੀਨੇ, ਦੋ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ, ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਰਤ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਅਭਿਮਾਨ ਆ ਜਾਏ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਏਗਾ ਕੀ-

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਇਹ ਮਾਣ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਔਖਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਗਿਰਦਾ ਹੈ ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਲਾ -

ਊਚਾ ਚੜੈ ਸੁ ਪਵੈ ਪਇਆਲਾ ॥

ਧਰਨਿ ਪੜੈ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਨ ਕਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੭੪

ਜਿਹੜਾ ਉੱਚਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗਿਰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਧਰਤੀ 'ਤੇ, ਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ

ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਇ ॥

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੁਨੀਸ਼ਰ ਨੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਲਾਈਨਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਬ ਦਾ, ਆਪਣੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਚਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਗਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪੁੰਨਾਂ ਤੇ ਦਾਨਾਂ ਨੂੰ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੁੰਨਾਂ ਤੇ ਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇਰਾ।

ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ, ਘਰ ਕੋਠੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪੈਸਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਫੇਰ ਮਾਣ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਛੱਡ ਹੁੰਦਾ -

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਐਸੀ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਸਭ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਭਲੇ ਦਿਨ ਸੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਜਜਾਤੀ ਹੋਇਆ, ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੇਗ ਉਠਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨਾ ਪੁੰਨ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰਿਆ

ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਯੱਗ ਵਗੈਰਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਯੱਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬੇਅੰਤ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਆਪਣਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਯੱਗਸ਼ਾਲਾ ਤੋਂ ਕਮਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਣ ਖਿੱਚ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਗਿਰੇ, ਉਥੇ ਦੂਜੀ ਯੱਗਸ਼ਾਲਾ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨੇ ਯੱਗ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਅੱਧ-ਅੱਧ ਮੀਲ ਤੇ ਲਾ ਲਓ, ਮੀਲ-ਮੀਲ 'ਤੇ ਲਾ ਲਓ, ਉਹ ਯੱਗ ਕਰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸੌ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆ ਯੱਗ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਓਰਾ ਸੀ ਉਹ ਐਨਾ ਫੈਲਿਆ ਕਿ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਯੱਗ ਕਰੇ, ਉਹ ਵਧਦਾ-ਵਧਾ ਸਵਰਗ ਲੋਕ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇੰਦਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪੁੰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜਜਾਤੀ ਯੱਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੜੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਤੇਜ ਇੰਦਰ ਤੋਂ ਸਹਿ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਨਾ ਸਕੇ, ਅੰਦਰ ਡਰ ਲੱਗੇ ਉਸਨੂੰ। ਕੰਬ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਤੇਜ ਤੋਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ 56 ਲੱਖ ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਖਤ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ 56 ਲੱਖ ਸਾਲ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਸ਼ਰੀਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਯੱਗ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਉਹਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਐਨਾ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤਖਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਬੈਠ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਦੱਸੋ ਮੈਨੂੰ। ਭਗਵਾਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਧਨ ਕੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਉਹਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰ ਦਿਓ, ਵਡਿਆਈ 'ਚ ਫੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ, ਬਸ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਯੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ੀਰੋ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਯੱਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਮਾਣ ਨਾ ਆ ਜਾਏ, ਇੰਦਰ ਆ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਆਇਆ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਿਹਨੇ ਐਨਾ ਪੁੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਉਹਦੇ ਮਨ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਦਾਨੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਪੁੰਨੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਘਰ ਕਰ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਤਪ ਸੀ ਉਹ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਮਾਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੁਨੀ ਗਲ ਗਏ, ਮਾਣ ਸਭ ਨੂੰ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਣ ਹੀ base ਹੈ ਰੱਬ ਤੋਂ ਤੋੜਨ ਦਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ

ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਹੀ ਮਾਇਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੱਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਪੰਜੇ ਚੋਰ ਨੱਠਦੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੀ ਭੈੜੀਆਂ ਆਬਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਨੱਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਲੰਘਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਰਸਤਾ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤਾ ਲੰਮਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਾਉਂਦੇ ਕਿ 68 ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਉਥੇ ਬੈਠੋ, ਉਹ ਇੱਕ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਤੇ ਚਿੱਤ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਓ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸ਼ਰਨ ਵਿਚਾਰੋ ਮਨ ਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ।

ਮਨ ਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੨

ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਐਸੇ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾ ਕੇ ਉਸ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ ਜਿਥੋਂ ਫੇਰ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਫੇਰ ਗਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾ, ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲੈ। ਜਿਹਨੇ ਵੀ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਪਾਰ ਗਿਆ। ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਨਕਾ ਸੀ ਉਧਰੀ ਤਾ ਕੇ ਜਸੁ ਉਰ ਧਾਰੋ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਇੱਕ ਮਹਾਂ ਪਾਪਣ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਬਿਜਨਸ ਕਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੇ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨੇ ਉਹਦਾ ਐਨਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ -

ਅੰਤਕਾਲੁ ਜਮ ਜਾਲੁ ਤੋਤ ਨਰਕੈ ਵਿਚਿ ਨ ਖਾਧੁਸੁ ਗੋਤਾ।

ਗਈ ਬੈਕੁੰਠਿ ਬਿਬਾਣਿ ਚਤ੍ਰਿ ਨਾਉ ਨਰਾਇਣੁ ਛੋਤਿ ਅਛੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੨੧

ਕਹਿੰਦੇ ਬਬਾਣ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗਈ, ਕਿੱਥੇ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ -

ਗਨਿਕਾ ਪਾਪਣਿ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ਪਰੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੨੧ਗ

ਐਨੇ ਪਾਪ ਕਰੇ ਹੋਏ ਸੀ ਕਿ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪਰਮ ਉੱਤਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਦੂਸਰੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ, ਚਾਰ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਿਆਰਿਓ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਓ, ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਲਓ, ਗਨਕਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਗਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਚਰਿੱਤਰ ਸੀ ਉਹਦਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੁੱਚ ਸੰਜਮ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਸੁੱਚੇ ਭਾਈ ਨੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਤਰਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਤਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਇਲਾਜ ਹੋ ਗਿਆ ਐਨੀ ਭਿਆਨਕ ਬੀਮਾਰੀ, ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਫੇਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਨ ਏਧਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ

ਹਾਜ਼ਰੀ ਪੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਟਲ ਭਇਓ ਧੁਆ ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ

ਅਰੁ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਇੱਕ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਐਡੀ ਪਦਵੀ ਹੋਈ ਉਹਦੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਆ ਕੇ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਮਿਲੇ ਉਹਨੂੰ -

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥

ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥

ਬਾਲਮੀਕੈ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗੁ ॥

ਧੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੯੧

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਸ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਸੁਣੀਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹਨੇ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਕਰਿਆ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਇਹਨੇ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਆਗਾਹਾਂ ਪਦਵੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਨਹੀਂ, ਸਵੈ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਤੋਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਧਰੁ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨੋ-ਚਿਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰੀ, ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਤੋਂ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗੇ, ਛੇਆਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ।-

ਦੁਖ ਹਰਤਾ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਤੈ ਕਾਹੇ ਬਿਸਰਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਦੱਸ ਤੂੰ ਸਿਆਣਿਆਂ 'ਚੋਂ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈਂ ਤੂੰ, ਬਈ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਹੈ -

ਜਬ ਹੀ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੁਟਾ ॥

ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ

ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੰਧਨ ਤਿਹ ਤੁਟਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਫੇਰ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ ਅਸੀਂ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆ ਦੀ ਬਾਤ ਦਸਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਤੰਦੂਏ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਡੁੱਬਣ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਕਈ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਸ਼ੱਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ? ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਅੱਜ ਖਾ ਕੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣਾ, ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੇ ਨੇ ਉਹ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕੋਈ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਅੱਜ ਛਕ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਫੰਘ ਮਾਰਦੇ-ਮਾਰਦੇ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਖਬਰੇ ਕੌਣ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਐਨੇ। ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਤਾਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਫਰੀਦਾ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨੁ ਪੰਖੀਆ ਜੰਗਲਿ ਜਿੰਨਾ ਵਾਸੁ ॥

ਕਕਰੁ ਚੁਗਨਿ ਥਲਿ ਵਸਨਿ ਰਬ ਨ ਛੋਡਨਿ ਪਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਰੱਬ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਛੱਡੇ ਨਹੀਂ ਰੈਗੇ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਚੰਗੇ ਨੇ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੰਕਰ ਚੁਗਦੇ ਥਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ,
ਰੱਬ ਦੀ ਨਾ ਆਸ ਛੱਡਦੇ ਪੰਛੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਾਥੀ ਫਸ ਗਿਆ, ਡੁੱਬਣ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਧਿਆਨ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਬ ਹੀ ਸਰਨਿ ਗਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ
ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੁਟਾ ॥

ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ
ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੰਧਨ ਤਿਹ ਤੁਟਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਫੇਰ ਇੱਕ ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਏ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਕਿੰਨਾ ਪਾਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਾਪੀ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਬੇਮੁਖ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਐਸਾ ਇੱਕ ਚਰਿਤਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੰਡਤ ਦੇ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਸੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜ਼ਹੀਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੁੱਲਦਾ। ਐਸੇ ਵੀ ਦਿਮਾਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਪੜ੍ਹ ਲਏ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੁੱਲਦੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸੀ ਉਥੇ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਸੀ ਖੰਨਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿੱਚ spelling ਦਾ contest ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਫਸਟ ਆਇਆ, ਬੱਚਾ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਦੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਕੱਲ੍ਹ ਅੱਖਰ ਬਣਿਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਸਹੀ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਕੀ ਰਾਜ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਹੈ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇੱਥੇ ਵਸਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਹੈ, ਸਪੈਲਿੰਗ ਗਲਤ ਨੇ, ਤੇਰੇ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਹੋਏ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਲੰਘ ਜਾਏ, ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ ਕਦੇ ਵੀ, ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹਨੂੰ offers ਆਈਆਂ ਬਈ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮੁਫਤ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਰੈਗੇ, ਕਾਬਲ ਬੰਦਾ ਹੈਗਾ ਉਹਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਯਾਨਿ ਐਨਾ ਦਿਮਾਗ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਅਜਾਮਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਚਾਰੋਂ ਵੇਦ ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਜਿੰਨੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸੀ ਉਹਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਏ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੰਡਤ ਵਿਦਵਾਨ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੇ ਉਹਦੀ ਵਾਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸ-ਅਸ ਕਰ ਉੱਠਦੇ ਕਿ ਐਸਾ ਵਿਦਵਾਨ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅੱਖਰ ਵਰਤਿਆ -

ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ॥ ਅੰਗ - ੬੩੨

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਪਤ ਸੀਗਾ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਐਨਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਲਿਖਦਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਸੇਵਕ ਚਾਹੇ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਰਸਤੇ 'ਚੋਂ ਗਿਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਅਖੀਰੀ ਦਮ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ। ਸੰਦੀਪਨ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ - ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ; ਜੇ ਰੱਬ ਵੀ ਆ ਜਾਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਆ ਜਾਏ। ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਕ ਹੈ ਉਹਨੇ ਰੱਬ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਦੋਵੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਿਸ ਕੇ ਲਾਗੁ ਹੁੰ ਪਾਇੰ।
ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਜਿਨ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ।

ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਦਾ। ਜੇ ਪੌੜੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਸੋ ਪੌੜੀ ਪੂਜਣਯੋਗ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਘਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿੱਲੀ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਤਪ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿੱਲੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਚਲੋ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਨ ਲਓ। ਪਰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਾਰੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਆਦਿ ਜਿੰਨੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸੀ ਸਭ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਸਖਤ ਸਾਧਨ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਓ। ਤੁਸੀਂ ਐਨਾ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇੱਕ ਸੇਠ ਸੀਗਾ ਨਿਹਾਰੀਆ। ਨਿਹਾਰੀਏ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਰੇਤੇ

'ਚੋਂ ਰੇਤਾ ਧੋ-ਧੋ ਕੇ ਛਾਲਣੇ ਦੇ ਉਤੋਂ ਸੋਨਾ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਸੋਨਾ ਕੱਢਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਆਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਵੀ ਆਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਸੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵੀ। ਉਹਨੂੰ ਟਿਊਬਵੈਲ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਛਾਲਣੇ ਤੋਂ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਲੰਘਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਧੋਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਧੋਂਦੇ ਨੇ, ਅਖੀਰ ਜਿਹੜਾ ਸੋਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਛਾਲਣੇ ਤੋਂ ਉਤੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਮਿੱਟੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਘੁਲ ਕੇ ਥੱਲੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਹਾਰੀਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਰੇਤਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਛਾਲਣੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਸੋਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕੱਢਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕੱਢਦੇ-ਕੱਢਦੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵੱਡਾ ਟੁਕੜਾ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਈ ਸੇਰ ਦਾ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ। ਮਹਿਲ ਪਾ ਲਏ ਬਿਜਨਸਾਂ ਚਲਾ ਲਈਆਂ, ਲੇਕਿਨ ਦਰਿਆ 'ਚ ਛਾਲਣਾ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੜਾ ਕੰਜੂਸ ਹੈ, ਇਹ ਰੱਜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਛਾਲਣਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੇਠ ਜੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਓਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਕੰਮ ਐਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੇਠ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛੱਡਾਂ, ਚਾਹੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਮਿਲੇ ਚਾਹੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਮੈਂ ਉਸ ਕੰਮ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਪਰਮ ਪੁਰਸ਼ ਹੋ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਹਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਓ। ਕਿਉਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਓ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਰਜਨ! ਜੇ ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਬੈਠਾਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ ਕਰਮ ਧਰਮ ਤੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਸਾਧਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਧਨ ਫੇਰ ਵੀ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛੱਡਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਪੌੜੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਓ, ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਆਪਾਂ ਨੇ ਕੀ ਨਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਟ ਜਾਓਗੇ ਸਾਰੇ। ਉਹ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਸੀ, ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੋਵੇਂ ਸੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਸੀ, ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਗਿਆਤਾ ਸੀ, ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਗਿਆਤਾ ਸੀ, ਦੋ ਵਿਦਿਆ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਪਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ

ਆਹ ਸਬਜੈਕਟ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਕੈਚ ਬਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਕਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਬਿਨਾ ਲਿਖੀ knowledge ਹੈ। ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਹੜੀ ਲਿਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਵਸ ਹੁੰਦੀ, ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਰਸ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ। ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਜਿਹੜੀ ਹੈ। ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਸੀ ਧਨੀ, ਤੇ ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਸੀ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਉਹਦੇ ਵੀ ਧਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਇਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜੁਆਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦਰਖਤ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਸੰਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਰਸ ਐਨਾ ਵੇਗ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਪੱਤੇ ਵਗੈਰਾ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਡੁੰਡ ਜਿਹੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਵੇਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜ ਚੋਰ ਜਿਹੜੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨੇ ਪੰਜੇ ਓਨੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੰਦਾ ਭਟਕਦਾ ਹੈ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆ ਗਈ। ਦੂਸਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਮਾਣ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਲਤੀ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਚਾਹੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਤੜਾਂ ਦਾ ਭੇਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੇਟਾ! ਦੇਖ ਤੂੰ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ, ਵਿਸ਼ੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਪੈਸ਼ਲ ਖਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ, ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਦੀ, ਕੱਪੜੇ ਲੀੜੇ ਪਹਿਨਣ ਦੀ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈਂ ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਵਿਦਿਆ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਮਾਣ ਹੈ, ਮਦ ਹੈ, ਨਸ਼ਾ ਹੈ -

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗੁ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੮੮

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਨੇ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਖੂਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸੀ ਗਰਮੀ ਉੱਠ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ਖਿਆਲ ਐਸੇ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ

ਕਰਨੀ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਨਾ ਗਿਰੇ, ਗਿਰ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੇਸਵਾਦਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਰੀਰ ਵਿਕਦੇ ਨੇ, ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਾ ਜਾਈਂ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਜਿਹੜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ, ਉਹ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਖਾ ਲਵੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਿਹੁ ਦੀਆਂ ਗੰਦਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਫਰੀਦਾ ਏ ਵਿਸੁ ਗੰਦਲਾ ਧਰੀਆਂ ਖੰਡੁ ਲਿਵਾੜਿ ॥

ਇਕਿ ਰਾਹੇਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਇਕਿ ਰਾਧੀ ਗਏ ਉਜਾੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਇੱਕ ਤਾਂ ਭੋਗਦੇ-ਭੋਗਦੇ ਮਰ ਗਏ, ਇੱਕ ਭੋਗਦੇ-ਭੋਗਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਾ ਹੋਏ, ਉਹ ਛੱਡ ਗਏ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਤੂੰ ਇਸ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚੋਂ ਨਾ ਲੰਘੀ। ਐਨੀ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕਹੀ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਮਾਨ ਸੀ ਅੰਦਰ ਵਿਦਿਆ ਦਾ, ਉਹਨੇ ਉਛਾਲਾ ਮਾਰਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੀ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥

ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥

ਸੰਨੀ ਦੇਨ੍ਹਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥

ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੫

ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ ॥ ਅੰਗ- ੪੭੩

ਜਿਵੇਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾ ਜਦੋਂ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਗੁਨਹਗਾਰ ਦੀ ਰੂਹ ਪੀੜੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੇਵੋ, ਤਾਂ ਦੇਵੋ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਹਾਲ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ, ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਅੰਸ ਹਰੇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ, ਆਦਮੀ stand (ਖੜਾ) ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਰਕ ਆ ਗਈ ਗੁਰੂ 'ਤੇ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ 'ਤੇ ਤਰਕ ਆ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਤਰਕ ਆ ਜਾਵੇ, ਸੰਤ 'ਤੇ ਤਰਕ ਆ ਜਾਵੇ, ਸੰਤ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ; ਛੇ ਕਲਾ ਬੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਸ ਸੇਵਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਚਾਰੀਆ 'ਤੇ ਤਰਕ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਹਦਾ ਉਪਾਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਸਾਵਧਾਨੀ

ਵਰਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੋਈ ਕੰਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅੰਸ ਉਹਦੇ ਨਿੰਦਿਆ ਦੇ ਨੇ ਐਨੇ ਗਹਿਰੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਿਕਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਿੰਦਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਾ ਸੁਣੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗਲ ਪੈ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਫ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਣੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਅੰਸ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਸੀ ਉਹਨੇ।

ਅਸੀਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਰਮ ਯੋਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਉਹਨੂੰ, ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਰਮਯੋਗੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਉਹਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਸ਼ਸਤਰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੇ, ਰਣ ਭੂਮੀ 'ਚ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ, ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਹਨੇ ਕਿੰਨਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ, ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਾਪੇਂਡਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਅਸਰ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਲ ਗਏ ਕਿ ਹਾਂ ਜੀ ਉਹਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਾਈਂ। ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਉਹ ਸੌ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਗੱਲ ਕਰੀ ਉਹਨੇ। ਉਹਨੇ ਕੀ ਕਰੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਰੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜੀ ਉਹ ਗੱਦੀ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੀ ਐਨਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਿੰਨਾ ਕਰਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਗੱਦੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ -

ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥

ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਜੇ ਭਲਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਸੀਸ ਵੱਢ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਆਸਣ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਗਿੱਠ ਉੱਚਾ ਆਸਣ ਤਾਂ ਲੱਗੇਗਾ ਹੀ ਉਹਦਾ। ਆਹ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ। ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ ਉਹਨੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ, ਕਿੰਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰੀ, ਆਪਣਾ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਿਆਗ ਕੇ ਰਣ ਭੂਮੀ 'ਚ ਆਇਆ। ਦੇਖੀਆ, ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਜਿਹੜੇ ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀ। ਬਲੀਦਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਕਿੱਡਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਰਤੀ ਸੀ ਉਸਦੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਮਾਰਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮਾਰਿਆ, ਮਾਰ ਕੇ ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਕੱਢਿਆ, ਕੱਢ ਕੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢੋ ਪਹਿਲਾਂ। ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫਾਰੁਖਸ਼ੀਅਰ ਕੁਰਸੀ ਡਾਹ ਕੇ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ, ਸਵਾਲ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਦੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਮਾਸ ਹੈ ਜੰਮੂਰ ਕਰ ਲਓ ਅੱਗ ਵਰਗੇ, ਉਹ ਲਾ-ਲਾ ਕੇ ਖਿੱਚ ਲਓ ਸਾਰਾ ਮਾਸ, ਸਾਰਾ ਮਾਸ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਦੂਸਰੀ ਬਾਂਹ ਦਾ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਖੱਬੀ ਲੱਤ ਦਾ, ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਸੱਜੀ ਲੱਤ ਦਾ, ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਛਾਤੀ ਦਾ ਮਾਸ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਸੱਤਵਾਂ ਦਿਨ ਆਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ ਕੋਲ ਬਹਿੰਦਾ, ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜਦੋਂ ਇਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ, ਇਹਨੇ ਉਹਦੇ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਲਬੇੜ ਲਏ ਤੇ ਹੱਥ ਲਬੇੜ ਕੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਮਲ ਲਏ। ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਮਲਦਾ ਹੈਂ, ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਨਵਾਂ ਕੰਮ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇਰਾ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਥੇ ਹਿਸਟਰੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਐਨਾ ਡਰਿਆ ਕਿ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਦਾ ਰੰਗ ਹਲਦੀ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਨੁਚੜ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚਿਹਰਾ ਮੇਰਾ ਪੀਲਾ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ impression ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਲਾਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਐ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ! ਐਨੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਨੇ, ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਸੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ? ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਹਾਏ-ਬੂ ਕਰੇਂ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰੇਂ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹੀਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਦ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠਾ ਸੀ ਉਦੋਂ ਹੁਣ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਕੀ ਇਹਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੂੰ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਇਹਦਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹਾਂ। ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਦੇਹ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਹ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਦੇਹ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਦੇਹ ਦੇ ਦੁੱਖ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਦੇਹ ਦੇ ਸੁੱਖ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਪਰਮ ਸੁੱਖੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਤਿ ਹਾਂ, ਚਿੱਤ ਹਾਂ, ਅਗੰਮ ਹਾਂ, ਅਗੋਚਰ ਹਾਂ, ਅਲਖ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਂ -

ਇਆ ਮੰਦਰ ਮਹਿ ਕੋਨ ਬਸਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਦੇਹੀ 'ਚ ਕੌਣ ਵਸਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ -

ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਕੋਊ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੧

ਉਹ ਵਸਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਭਾਵਨਾ 'ਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦੇਹ ਤੋਂ ਵਿਦੇਹ ਸੀ, ਉਹ ਵਿਦੇਹ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿੰਨੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਸੌ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਫ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ

ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਗੁਰੂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਲੱਖ 67 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਬਚਿਆ ਸੀ, 1861 ਦੀ ਮਰਦਮ ਸ਼ੁਮਾਰੀ 'ਚ, 88 ਲੱਖ ਤੋਂ ਗਿਰ ਕੇ, ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਲੱਖ 32 ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੀ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਬਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾਬਾਨੀ ਰੱਖੋ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਨੇ, ਇਹ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮੰਨ ਰਹੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਗਿਰੇ, ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਲਏ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਲਿਆ, ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਹਿਰੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ, ਕੈਦਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਡਰਿਆ। ਮਨ ਤੋਂ ਨਿਡਰ ਨੇ -

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲਿਖ ਲਓ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਨੌਂ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਗਿਰ ਜਾਣਗੇ। ਅਗਲੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੈ ਲਓ ਤੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿਓ ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਕਿ ਇੱਕ ਕੌਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾ ਦਿਤਾ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਬੇਅੰਤ ਜਿੰਨੇ ਸੀ, ਉਹ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਾਈ ਜਾਣ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਪੂਰਾ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਓ। ਅਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋਗੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਟੋਪੀ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਲਿਖਾਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਾਖੀ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੀ ਇੱਕ ਬੇਦੀ ਸੀਗਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ, ਉਹ ਅੱਠ ਜੁਬਾਨਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਲਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਕੋਠੀ ਤੈਨੂੰ, ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਕੈਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਕਰੋੜ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ, ਬਾਕੀ ਉਮਰ ਭਰ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੇ ਅਰਦਲੀ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਪਰ ਤੂੰ ਇਹ ਕਰ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸੌ ਸਾਖੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਤੂੰ ਬਦਲ ਦੇ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਐਨੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ, ਤੁਕਾਂ ਐਨੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਿਆ?

ਹੁਣ ਦੱਸ ਦੇ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਿਗਾੜ ਪਾਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹੜੇ ਸੰਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਲਾਏ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਹੋਇਆ ਕਈ ਸਾਲ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਆ।

ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮੈਂ ਨਿੰਦਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਨਿੰਦਿਆ ਐਸਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤੇ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਬਹਿ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਾ ਨਿਕਲੇਗੀ ਕਦੇ ਵੀ। ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਚਲਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਣ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿੰਦਾ ਨਾ ਕਰੋ -

*ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੭੫੫*

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਤਰਕ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਦੇਵੇ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਫੇਰ ਉਹ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਮੁਖ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਲਹਿਆ ਕਰਦੀ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਗਿਣਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਅਜਾਮਲ ਇਹਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਟੁੱਟ ਗਈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਸ਼ਰਧਾ ਟੁੱਟਦੇ ਸਾਰ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਤਾਰ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਾਰ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਿਜਲੀ ਦੇ power house ਨਾਲ ਉਹ ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਇੱਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਬੰਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਰੂਹਾਨੀ ਸਬੰਧ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਵਜ਼ਨ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਲੰਘਦਾ-ਲੰਘਦਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਭਟਕ ਗਿਆ। ਭਟਕ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਉਹਦੇ ਉਪਰ ਕੁਸੰਗ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸ ਉਤੇ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਖਿਆਲਾਂ 'ਚ, ਸੰਗਤ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਆਓ, ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਓ ਓਨੀਓਂ ਮੈਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

*ਸੰਗਿ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੂਛੇ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੯੬੫*

ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧਰਮਰਾਜਾ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸੰਗ ਤੇ ਕੁਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਾਵੇ -

*ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖਾ ਪੈ ਜਾਉ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ,
ਸਾਕਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਨਾ ਕਰੀਂ।
ਕਬੀਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਐ ਸਾਧ ਕੀ ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ ॥
ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਹੁ ॥*

*ਅੰਗ - ੧੩੬੯
ਕਬੀਰ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਦੂਰਹਿ ਜਾਈਐ ਭਾਗਿ ॥
ਬਾਸਨੁ ਕਾਰੋ ਪਰਸੀਐ ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੧*

*ਕਬੀਰ ਚਾਵਲ ਕਾਰਣੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ ॥
ਸੰਗਿ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੂਛੇ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥*

ਅੰਗ - ੯੬੫

*ਵੜੀਐ ਕਜਲ ਕੋਠੜੀ ਮੁਹ ਕਾਲਖ ਭਰੀਐ।
ਕਲਰਿ ਖੇਤੀ ਬੀਜੀਐ ਕਿਹੁ ਕਾਜ ਨ ਸਰੀਐ।
ਟੁਟੀ ਪੀਘੈ ਪੀਘੀਐ ਪੈ ਟੋਏ ਮਰੀਐ।
ਕੰਨਾ ਫੜਿ ਮਨਤਾਰੂਆ ਕਿਉ ਦੁਤਰੁ ਤਰੀਐ।
ਅਗਿ ਲਾਇ ਮੰਦਰਿ ਸਵੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਨ ਫਰੀਐ।
ਤਿਉ ਠਗ ਸੰਗਤਿ ਬੇਮੁਖਾ ਜੀਅ ਜੋਖਹੁ ਡਰੀਐ।*

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧੨

ਕੁਸੰਗ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ -

*ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੋਰਿ ॥ ਉਹ
ਭੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੋਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੯*

ਸਭ ਕਰਮ ਧਰਮ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਸਭ ਗਿਆਨ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਸਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਇੱਕ ਜਾਣ ਕੇ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੈ -

*ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਜਾਨੈ ਸਭ ਬਾਤ ਜਾਨਤ ਹੀ ਅਉਗਨੁ ਕਰੈ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੬*

ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਤੇ ਫੇਰ ਅਉਗਣ ਕਰਦਾ ਹੈ -
ਕਾਹੇ ਕੀ ਕੁਸਲਾਤ ਹਾਥਿ ਦੀਪੁ ਕੂਏ ਪਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੬

ਹੱਥ ਦੇ ਵਿੱਚ ਟਾਰਚ ਹੈ ਫੇਰ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਗਿਰ ਪਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੀ ਕੁਸਲਤਾ ਕੀ ਪੁੱਛਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

*ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪ ਕਰਿ ਜਾਇ ਕਲਾਵਤਣੀ ਦੇ ਰਹਿਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੨੦*

ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਬੇਦਾਵਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਓ, ਇਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਣਗੇ। ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਭ ਕਰਮ ਧਰਮ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਇੱਕ ਜਾਲ ਬਣਾਇਆ, ਦਾਣੇ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰੇ ਚੌਲਾਂ ਦੇ, ਚੌਲ ਜਾ ਕੇ ਵਿਛਾ ਦਿਆ ਕਰੇ, ਉਤੇ ਜਾਲ ਪਾ ਦਿਆ ਕਰੇ। ਪੰਛੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਨ, ਜਾਲ 'ਚ ਫਸ ਜਾਇਆ ਕਰਨ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਫਸੇ ਹੋਣੇ, ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਉਣੇ ਮੇਢੇ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ। ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਜਾ ਬੈਠਣਾ ਤੇ ਉਥੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਉਤੇ ਵੇਚੀ ਜਾਣਾ, ਜਿਹੜੇ ਐਸੇ ਸੀ ਲੋਕ -

ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੪

ਉਹ ਐਸੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਬਚਦੇ ਇਹ ਘਰ ਲਿਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਉਸਦੇ, ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਉਸਦੇ-
*ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਅਨੁ ਭਵਜਲੁ ਅੰਦਰਿ ਫਿਰਦਾ ਵਹਿਆ।
ਛਿਆ ਪੁਤ ਜਾਏ ਵੇਸੁਆ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।*

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੨੦

ਖੋਟੀ ਮਤ ਆ ਗਈ, ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਭਵਜਲ 'ਚ ਰੁਤਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਏ ਹੁਣ ਘਰ 'ਚ ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੁਆਇੰਟ ਜਿਹਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਕੋਈ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਓਨੀਓ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ ਇਹ ਭੋਗਾਂ ਦੀ। ਨਫਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰੋਂ। ਐਸੀ ਨਫਰਤ ਹੋਈ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਦੋਵੇਂ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਾ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੇ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ। ਅਖੀਰ ਇਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਖਤਮ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਯੂੜ ਉਡਦੀ ਹੈ, ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ vibration (ਝਰਨਾਹਟ) ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪਾਪ ਨੱਠਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਪਾਪ ਕੰਬਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਆ ਗਈ ਮਨ 'ਚ ਕਿ ਮਨਾਂ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਜਾਵਾਂ, ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੇ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਆਂ ਕਿ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਤੂੰ ਬਚਨ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਕਿ ਬੇਮੁਖ ਦੀ ਤਾਂ ਹੱਤਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਲਹਿੰਦੀ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬੇਮੁਖ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨੂੰ ਲਾਹ ਦੇਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਹੱਤਿਆ ਕਿਤੇ ਨਾ ਬਈ ਲਹਿਣੀ,
ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾਮ ਤੋਂ।

ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਗੋਦਾਵਰੀ ਕੁਲਖੇਤ ਸਿਧਾਰੈ।
ਮਥੁਰਾ ਮਾਇਆ ਅਜੁਧਿਆ ਕਾਂਸੀ ਕੇਦਾਰੇ।
ਗਇਆ ਪਿਰਾਗ ਸਰਸੁਤੀ ਗੋਮਤੀ ਦੁਆਰੇ।
ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਹੋਮ ਜਗਿ ਸਭ ਦੇਵ ਜੁਹਾਰੇ।
ਅਖੀ ਪਰਣੈ ਜੇ ਭਵੈ ਤਿਹੁ ਲੋਇ ਮਝਾਰੇ।
ਮੂਲਿ ਨ ਉਤਰੈ ਹਤਿਆ ਬੇਮੁਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧੭

ਬਾਮੁਣ ਗਾਈ ਵੰਸ ਘਾਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਾਰੇ।
ਮਦੁ ਪੀ ਜੁਏ ਖੇਲਦੇ ਜੋਹਨਿ ਪਰਨਾਰੇ।
ਮੁਹਨਿ ਪਰਾਈ ਲਛਮੀ ਠਗ ਚੋਰ ਚਗਾਰੇ।
ਵਿਸਾਸ ਧ੍ਰੋਹੀ ਅਕਿਰਤਘਣਿ ਪਾਪੀ ਹਤਿਆਰੇ।
ਲਖ ਕਰੋੜੀ ਜੋੜੀਅਨਿ ਅਣਗਿਣਤ ਅਪਾਰੇ।
ਇਕਤੁ ਲੁਇ ਨ ਪੁਜਨੀ ਬੇਮੁਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧੬

ਧਿਆਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਡਾ ਬੱਜਰ ਪਾਪ ਕਰ ਲਿਆ ਨਾ ਗੰਗਾ 'ਤੇ, ਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ, ਨਾ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ, ਨਾ ਮਥੁਰਾ,

ਨਾ ਕਾਸ਼ੀ, ਨਾ ਕੇਦਾਰੁ, ਨਾ ਗਇਆ, ਨਾ ਪਰਾਗਰਾਜ, ਨਾ ਸਰਸੁਤੀ, ਨਾ ਗੋਮਤੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਜਪੁ ਨਾ ਕੋਈ ਤਪ, ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਜਮ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਮ, ਨਾ ਕੋਈ ਯੱਗ; ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਤੁਰਾਂ ਮੈਂ, ਸਿਰ ਦੇ ਭਾਰ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਤੁਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜੇ ਮੇਰੇ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਮੈਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਚੱਲ ਕੇ। ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰੀ ਜਿਹੜੀ ਹੱਤਿਆ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਉਤਰਨੀ, ਮੈਂ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਛੇ ਹੱਤਿਆ ਗਿਣੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਡਾ ਪਾਪੀ ਮੈਂ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰੋਂ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲ ਗਈ, ਧਾ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਪਤਿਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਮਾੜਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਿਹਨੇ ਉਹ ਗੁਨਾਹ ਕਰਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿਤੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਨਹੀਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਅਜਾਮਲ ਪਾਪੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ, ਬੇਟਾ! ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੇਦ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਸਭ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਏਗਾ ਕਦੇ ਵੀ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਬਾਕੀ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਫੇਰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਉੱਠ ਹੌਂਸਲਾ ਨਾ ਛੱਡ। ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ ਬਚਦੇ ਨੇ ਅਜੇ ਸਾਰੇ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਐਡਾ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਅੰਬਾਰ ਹੈ ਤੇਰਾ ਅਜੇ ਜਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਬਚੇ ਪਏ ਨੇ ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ। ਜਾਹ, ਤੂੰ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਬਾ! ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਛੇ ਪਾਪ ਦੇ ਫਲ ਲਗ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵਾਂ। ਘਰ 'ਚ ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਨਹੀਂ, ਮਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਨਾ ਬੇਟਾ! ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀ। ਇਹ ਕਰਮ ਤੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ, ਚਾਹੇ ਹੁਣੇ ਭੋਗ ਲੈ ਚਾਹੇ ਫੇਰ ਭੋਗ ਲਈਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਹ, ਸੰਤਵਾਂ ਪੁੱਤਰ ਆਏਗਾ ਤੇਰੇ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਆਈਂ -

ਛਿਆ ਪੁਤ ਜਾਏ ਵੇਸੁਆ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।
ਪੁਤੁ ਉਪੰਨਾਂ ਸਤਵਾਂ ਨਾਉ ਧਰਣ ਨੋ ਚਿਤਿ ਉਮਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੨੦

ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਜਾਇਕੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਉ ਨਰਾਇਣੁ ਕਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੨੦

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਪ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਖਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਨਰਾਇਣ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਚਿੱਤ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ ਤੇਰੇ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ। ਇਹਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰੀਂ, ਨਾਉਂ ਲਈ ਜਾਈਂ। ਸੋ ਬਚਨ ਮੰਨਿਆ। ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਸ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਬਲ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਉਂ ਨਰਾਇਣ-ਨਰਾਇਣ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਦੇਖੋ ਨਰਾਇਣ-ਨਰਾਇਣ।

ਅਖੀਰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ -

ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੯

ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਅੱਜ ਚਲਿਆ ਜਾਊ, ਕੋਈ ਕੱਲ, ਕੋਈ ਪਰਸੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਊ। ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੁਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਰੁਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਰਿਆ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਹਿੰਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ -

**ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬਡੇ ਬਡੇ ਫੜਧਾਰੀ,
ਫੜ੍ਹ ਹੀ ਕੀ ਛਾਇਆ ਕਈ ਕੋਸ ਲੋ ਚਲਤ ਹੈਂ।
ਬਡੇ ਬਡੇ ਰਾਜਨ ਤੇ ਦਾਬਤ ਫਿਰਤਿ ਦੇਸ,
ਬਡੇ ਬਡੇ ਭੂਪਨ ਕੈ ਦੁਪ ਕੋ ਦਲਤੁ ਹੈਂ।
ਮਾਨ ਸੇ ਮਹੀਪ ਔ ਦਿਲੀਪ ਕੇ ਸੇ ਫੜਧਾਰੀ,
ਬਡੇ ਅਭਿਮਾਨ ਭੁਜ ਦੰਤ ਕੋ ਕਰਤ ਹੈਂ।
ਦਾਰਾ ਸੇ ਦਿਲੀਸਰ, ਦੁਜੋਧਨ ਸੇ ਮਾਨਧਾਰੀ,
ਭੋਗ ਭੋਗ ਭੂਮ, ਅੰਤ ਭੂਮ ਸੇ ਮਿਲਤ ਹੈਂ॥ ਕਬਿੱਤ ੭੮**

ਸਭ ਲੰਘ ਗਏ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਲੰਘ ਗਏ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਵਤਾਰ ਲੰਘ ਗਏ। ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਸਭ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਕਾਲ ਤੇ ਬਨਾਏ ਸਭ ਕਾਲ ਹੀ ਚਬਾਇੰਗੇ।

ਜਿਹੜਾ ਕਾਲ ਨੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਮੇਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਖਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਆ ਗਿਆ, ਜਮਦੂਤ ਆ ਗਏ। ਜਮਦੂਤ ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੇਖੇ ਡਰ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਬੱਚਾ ਨੇੜੇ ਖੇਲਦਾ ਸੀ -

ਅੰਤਕਾਲ ਜਮਦੂਤ ਵੇਖਿ ਪੁਤ ਨਰਾਇਣੁ ਬੋਲੈ ਛਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੨੦

ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ! ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜੋ ਫਲ ਸੀ, reserve ਪਿਆ ਉਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫਲ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਫਲ ਕਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ। ਅੱਜ ਸਮਾਂ

ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਉਹਨੂੰ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਫਲ ਕੀ ਲੱਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਾਣਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਸੀ, ਜਾਣ ਕੇ ਮਕਰਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ -

ਅਜਾਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੧

ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਅੱਧੇ ਸਾਹ ਦੀ ਭਾਵਨੀ ਸੀ, ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਬੈਠੇ ਨੂੰ; ਤੁਰਦੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ 18, ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ 24, ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ 64; ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਸੈਕਿੰਡ 'ਚ ਇੱਕ ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਢਾਈ ਸੈਕਿੰਡ 'ਚ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਨਰਾਇਣ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਹ ਕੱਢ ਕੇ ਬੋਲ ਲਓ ਕੋਈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵਕਫਾ ਮਿਲਿਆ ਢਾਈ ਸੈਕਿੰਡ ਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹਿਸਾਬ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਨਿਮਖ, ਸੈਕਿੰਡ ਦਾ ਪੰਦਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ, ਐਨਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ -

ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੨

ਅਜਾਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਣ ਸੁਖਿ ਆਈ ॥

ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਫਤ ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਛਿਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਤੋਂ ਪੰਦਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਘੱਟ। ਆਹ ਜਿੱਥੇ ਖੇਡਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਖੇਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਦੀ ਵੀ ਸੂਈ ਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਨੰਬਰ ਲਾ ਕੇ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਚਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੧

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹਦਾ ਪਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਭਾਅ ਗਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ। ਕਰਿਆ ਕੀ? ਜਿਹੜੇ ਜਮ ਆ ਕੇ ਫੜਨ ਲੱਗੇ ਸੀ, ਉਹ ਨਠਾ ਦਿੱਤੇ -

ਜਮਗਣ ਮਾਰੇ ਹਰਿ ਜਨਾਂ ਗਇਆ ਸੁਰਗ ਜਮੁਛੰਡੁ ਨ ਸਹਿਆ।

ਨਾਇ ਲਏ ਦੁਖੁ ਡੇਰਾ ਢਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੨੦

ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ -

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੫

ਇਹ ਕੇਵਲ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਇਹਦੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 51 'ਤੇ)

ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੁ ਕੇ ਗਨੀਐ ॥

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 55

ਕਿਤੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਦੇ ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਖੱਲ ਹੈ ਉਹਦੀ ਜੁੱਤੀ ਵਾਸਤੇ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਪਤ ਸੀ, ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਹੈ ਉਹ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰਾਂ 'ਤੇ ਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਓਨਾਂ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਗੁਪਤ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨੇ। ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਤਾਂ ਬੋਲ ਦਿੰਦੇ ਸੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੰਤਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 'ਵਾਹਿ-ਵਾਹਿ' ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਗੁਰ ਵਾਹਿ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹ ਜੀਉ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੩/੨

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਗੁਪਤ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰੀਆ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲਦੇ, ਗੁਪਤ ਸੀ। ਉਹ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਬੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਦੀਆਂ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇੱਥੇ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ, ਆਪ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਵਰਗ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਗ ਤੇ ਇੱਕ ਖੱਤ੍ਰੀ। ਇਹ ਦੋ ਤਾਂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਪ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਜਾਜ਼ਤ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਨਾਰਾਇਣ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਓਅੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਓਅੰਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੋਪ ਮੰਤ੍ਰ ਸੀ ਤੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵੀ ਜਪਣਗੀਆਂ ਤੇ ਸੂਦਰ ਵੀ ਜਪਣਗੇ, ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਜਪਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਇੱਥੇ ਅਨਾਰੀਅਨ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਜਪਣਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ੧੬ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਓਅੰਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਸੀਂ, ਹੁਣ ਇਹਦੇ 'ਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਜਪ ਲੈਣ, ਭਾਈ ਵੀ ਜਪ ਲੈਣ, ਕੋਈ ਜਪ ਲਏ।

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ ॥

*ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਉਧਰੈ ਸੋ ਕਲਿ ਮਹਿ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਨਕ ਮਾਝਾ ॥*

ਅੰਗ - ੭੪੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪ ਲਏਗਾ, ਉਹਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਲੋਕ ਜੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਇਹਦਾ ਉਚਾਰਨ, ਲੁਕ ਕੇ ਛਿਪ ਕੇ, ਉਹਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਕਾ ਪਾ ਕੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਐਸਾ ਵਤੀਰਾ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਯੁੱਗ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਸੀ। ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਗੁਲਾਮ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜਾਤੀ ਸੀ ਇਹ ਦੂਸਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਚੰਡਾਲ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹੁਰੀਤ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਮੈਲਾ ਖਾ ਲੈਣਾ, ਗੰਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਬੁੱਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਜੂਠੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਮਰੇ ਹੋਏ ਡੰਗਰ ਖਾ ਲੈਣੇ। ਮਰੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਉਹ ਇੱਕ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਦਰਤੀ ਮਰ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਝਾ ਗਿਣਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇਈਏ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗਾ ਗਿਣਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਖਾ ਲਓ ਜੀ, ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ ਖਾ ਲਓ ਕਿ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਉਹਨੂੰ ਕਿਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਜੀ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਮਰਨਾ ਉਹਨੇ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਮਰਨਾ ਉਹਨੇ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਮਰ ਗਿਆ, ਸੱਟ ਲੱਗ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਹਨੇ ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਲਿਆ। ਸੋ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੁਆਝਾ ਹੈ।

ਉਹਦੀ ਮਾਂ, ਜਦੋਂ ਇਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਹਿੰਦੀ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਲੁਕ ਛੁਪ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਕੱਲਾ ਦੁਕੱਲਾ ਟੱਕਰੇ, ਆਹ ਕੁਹਾੜਾ ਰੱਖ। ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ, ਮਰ ਗਿਆ ਫੇਰ ਤੂੰ ਜੇਬ ਫਰੋਲ ਲਿਆ ਕਰੀਂ, ਆਪਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਜੇਬ ਫਰੋਲੀ, ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੀ ਕੁਛ ਨਾ, ਇੱਕ ਟਕਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਦੋ ਪੈਸੇ ਨਿਕਲੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਬਈ, ਬੰਦਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ ਵੀ ਕੁਛ ਨਾ ਇਹਦੇ ਕੋਲੋਂ। ਮਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਕੁਹਾੜਾ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਕੀ ਗੱਲ, ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੰਤਾ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਚਿੰਤਾ 'ਚ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਵਾਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈਂ। ਇੱਕ ਟਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਹਦਾ ਭਰਾ ਸੀ, ਕੀਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬਾਪ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜੇ ਸੋਚੋਗਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋਣਾ। ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚੀਦੀਆਂ, ਲਿਆ ਟਕਾ। ਗਈ, ਜਾ ਕੇ ਮਾਛੀ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੀ ਗਈ, ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਕੋਲ,

ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਪੂੰਗ ਲੈ ਆਈ, ਛੋਟੀ ਮੱਛੀ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਦੀ, ਛੇ-ਛੇ ਉਂਗਲ ਦੀ, ਉਹ ਦੋ ਪੈਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਤਨ ਭਰ ਗਿਆ। ਲਿਆ ਕੇ, ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਬਾਲਮੀਕ! ਗਿਣ ਤਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇ। 40-50 ਤੋਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ ਦੇਖ ਸਬਜ਼ੀ ਬਣਨੀ ਹੈ ਇਹਦੀ, ਤੂੰ ਦੋ ਪੈਸੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ, ਮਾਛੀ ਨੇ ਦੋ ਪੈਸੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖ ਲੈ ਕਿੰਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੈ ਇਹਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ, ਉਲਟੀ ਪੱਟੀ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਮਾਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਬੈਠਾ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਬੰਦਾ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਣਾ, ਬੰਦਾ ਮਾਰ ਦੇਣਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਵਾਟੈ ਮਾਣਸ ਮਾਰਦਾ ਬੈਠਾ ਬਾਲਮੀਕ ਬਟਵਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯

ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਇਕੱਲੇ-ਦੁਕੱਲੇ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਦੋ ਨੇ ਆਉਣਾ ਤਾਂ, ਇੱਕ ਨੇ ਆਉਣਾ ਤਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਬੰਦਾ ਮਾਰ ਦੇਣਾ।

ਅੱਜ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਕਿਸਮਤ ਜਾਗ ਪਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਜਾਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥

ਅਜਮਲ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥

ਬਾਲਮੀਕੀ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੨

ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਉਸਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ, ਹੋਇਆ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਸੰਗ।

ਬਾਲਮੀਕੀ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗੁ ॥

ਧੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੨

ਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਧੂ ਸੀ ਸੰਗਤ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਿਸਮਤ ਨਾ ਜਾਗੇ, ਕਰਮ ਨਾ ਜਾਗਣ, ਇਹ ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਧੂ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਲੁਕੇ ਛਿਪੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਹਿਮਾਲੀਆ ਪਰਬਤ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਹੋਣ। ਨਾ ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਧਰੋਂ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਧੂ ਆ ਗਏ ਤੇ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਆਪਣਾ ਕੁਹਾੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮਿਲਿਆ ਵੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਧੂ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਸਾ ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੀ।

ਹੁਣ ਰੌਲਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਲੋਕਿਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀ ਜਾਓ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ

ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਿਤੇ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਿਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਜੋਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਸੰਜੋਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹਨੇ ਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇੱਥੇ। ਉਹਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਸੰਜੋਗ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਹਾਤਮਾ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ -

ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ

ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੦

ਇਹਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੰਜ ਅਰਬ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਤਾਰਨੀ ਹੀ ਤਾਰਨੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹੀ ਨੇ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਜੇ ਕਰੋੜ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੰਜ ਸੌ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਅਰਬ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ -

ਕੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਊ ਨਾਰਾਇਨੁ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਕਰੋੜਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜੇ ਦੱਸ ਕਰੋੜ 'ਚੋਂ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਤਾਂ ਹੋਣੇ ਹੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ। ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾ ਦੇਈਏ ਕਿ ਅਰਬ 'ਚ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਹੀ, ਪੰਜ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਅਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜੇ ਪੰਜ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਡੋਲੂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ, ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਧਰਤੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਭੁਚਾਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਸੰਤ ਹੇਤਿ ਪ੍ਰਭਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੪

ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਤੀ ਬਣਾਈ ਹੀ ਸਾਧੂ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਧਰਤੀ ਸਾਧ ਕੀ ਤਸਕਰ ਬੈਸਹਿ ਗਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੪

ਇਹਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸੀ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਇਸ 'ਤੇ ਆ ਕੇ। ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਆਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਹੈ, ਆਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੈ, ਆਹ ਚੀਨ ਹੈ, ਆਹ ਫਲਾਣਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਲਕੀਰਾਂ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਨਾ ਬੰਦਾ ਓਧਰ ਜਾ ਕੇ ਸਕੇ, ਨਾ ਓਧਰ। ਉਹ ਸਾਧੂ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤ ਦਾ ਜੋ ਦਰਸ਼ਨ, ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਵਿਤਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਪੂਰਾ ਮਿਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਪੂਰਾ ਮਿਲਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਉਸ ਨੇ, ਸਰੀਰ ਥਰਥਰਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਹੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੇ ਦੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਾਪ ਨੱਠਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਪਾਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮੈਂ ਕਰਾਈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੁਰਸ਼ ਸੀਗੇ। ਬੀਬੀ ਸੀ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਬੜੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਅਖਬਾਰ। ਕਹਿੰਦੀ, ਐਨੇ ਪਾਪੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਹੈਗੇ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਤਾਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਕੂਮਤ ਹੱਕ 'ਚ ਸੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਖੜ੍ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਵਰਿਆਮ ਸਿਉਂ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਤਰੇਲੀਆਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬੀਬੀ! ਪਾਪ ਨੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੂੰ ਹੁਣ ਸਾਧੂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਪ ਪਹਿਲਾਂ ਨੱਠਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਸੋ ਦੇਖ ਕੇ ਬਰਬਰਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੰਬਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਨਾ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹਥਿਆਰ, ਨਾ ਤੀਰ ਕਮਾਣ, ਨਾ ਕੋਈ ਬਰਫ਼, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨੇ; ਕੇਵਲ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਈ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ -

*ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੋਟਿਆ ਮਨ ਵਿਚਿ ਹੋਆ ਖਿੱਜੇ ਤਾੜਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯*

ਵਿਚਾਰਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਖਿੱਜੋਤਾੜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਿਰਤੀ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੀ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਉਪਰ ਕਦੇ ਥੱਲੇ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਾਂ, ਕਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੁਹਾੜਾ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਐਨੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਐਨੀ ਖਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਛ ਬਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ -

*ਮਾਰਨ ਨੋ ਲੋਚੈ ਘਣਾ ਕਢਿ ਨ ਹੰਘੈ ਹਥੁ ਉਘਾੜਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯*

ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

*.....ਕਢਿ ਨ ਹੰਘੈ ਹਥੁ ਉਘਾੜਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯*

ਹੱਥ ਉਘਾੜ ਨਹੀਂ, ਉਬਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੁਹਾੜਾ ਫੜ ਕੇ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਮਨ 'ਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਾਂ ਮੈਂ, ਲੇਕਿਨ ਗੱਲ ਕੁਛ ਬਣੀ ਹੀ ਨਾ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਣੀ, ਕਿਉਂਕਿ -

*ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਨੁਆ ਰਾਖਿਆ ਹੋਇ ਨ ਆਵੈ ਉਛੋਹਾੜਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯*

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਫੁਰਨਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿਓ। ਹੁਣ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜੋ ਫਲ ਹੈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਹਮਾਯੂੰ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਲੜਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਆਪਣੀ ਹਾਰੀ ਹੋਈ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਬਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਫੌਜ ਫੇਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਇਸ ਤੋਂ ਫੇਰ

ਲਵਾਂ। ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅੱਬਾ ਜਾਨ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਨੇ ਰਾਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਅ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਕਰਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬੱਚੇ ਖਿੱਚੋ-ਖੁੰਡੀ ਖੇਲ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦੌੜਾਂ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਇਹ ਆ ਗਿਆ ਲਓ ਲਸ਼ਕਰ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਰਾਜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ -

*ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੫*
ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ -
*ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
ਅੰਗ - ੨੦੨*

ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਭਿੰਜ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

*ਧਾਰਨਾ - ਰੰਗ ਹਸਦੇ ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਂਦੇ,
ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਖਦੇ ਸਾਧੂ।
ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥
ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੋਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੩*

ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਹਸਦੇ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਐਡਾ ਚਲਦਾ ਹੈ -

*ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੬*

ਦਰਗਾਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਆਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਰੋਹਬ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ, 10 ਸੈਕਟਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਉਹ ਆ ਗਿਆ ਕੁਵੇਲੇ, ਚਾਰ ਵੱਜੇ ਸੀ ਅਜੇ ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ 12-13 ਬੰਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸੀ ਪ੍ਰੇਮੀ। ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਖਬਰ ਕਰਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਮੁੜ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ

ਉਹ ਤਾਂ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ 'ਚ ਤਾਂ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂ। ਉਹ ਪੰਜ ਸੱਤ ਮਿੰਟ ਲੰਬੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ, ਖੜਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ, ਉਹ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਨੇ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ, ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਖੜਕੇ ਮੈਂ ਮੁੜ ਆਇਆ ਫੇਰ ਮੈਂ ਆ ਕੇ, ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਉਹ ਪੰਜ ਦੱਸ ਮਿੰਟ ਫੇਰ ਲੰਬੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀਹਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ਉਹਨੂੰ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਲੰਬੇ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਅਸੈਂਬਲੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੌੜ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਗਿਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੰਨੇ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ, 13 ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਚੌਦਵਾਂ ਨੰਬਰ ਇਹਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਚੌਦਵਾਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਭੇਜੀ।

ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਨਾ, ਨਹੀਂ ਦੋੜਿਆ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਆ ਗਿਆ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਖਾਸ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ। ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਪਰ ਗਾਉਂ ਰੱਖ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ, ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਲੋੜ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਉਹ ਭਲੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ 'ਚ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਡੇਰਿਆਂ ਵਗੈਰਾ ਨੂੰ ਗਿਣੇ, ਨਾ ਕਾਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਹ ਪਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਉਹਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੋ ਮੈਂ ਆ ਕੇ ਬਾਹਰ ਗਿਆ, ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਚੌਦਵਾਂ ਉਹ, ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਦੋ-ਦੋ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਵੀ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਮਿੰਟ ਲੱਗ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਪੌਣਾ ਘੰਟਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਪੌਣਾ ਘੰਟਾ ਲਾਈਨ 'ਚ ਲੱਗ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾਈਨ 'ਚ ਲੱਗਣ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਸੁਆਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵੀ ਲਾਈਨਾਂ 'ਚ ਲੋਕ ਖੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ।

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿਣਾ, ਛੇ-ਛੇ ਸੱਤ-ਸੱਤ ਦਿਨ ਆਗਿਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਣੀ ਮਿਲਣ ਦੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਸੰਤ ਮਿਲ ਜਾਣ

ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਕਹਿ ਦੇਣ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਉਹ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਮਿਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਗੱਲ ਭਾਉਂਦੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਆ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਨੱਠਿਆ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਮਿਲਾਂ। ਲੈਣਾ ਕੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ। ਸੋ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮੌਜ ਹੈ, ਮੌਜ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਵੀ ਮਿਲੀ ਜਾਣ, ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਣ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀਂਦ ਕੈਂਬਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਘੋੜੇ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਇਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਿਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੋਹਰ ਲਵਾ ਲਿਆਓ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਨੇ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਆਪ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲੰਬੇ ਗਏ ਵਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਮਿਲਣ ਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕੈਂਬਲ ਨੂੰ ਕਿ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਘਾਹ ਦਾਣਾ ਵੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਵੀ ਮੁੱਕ ਗਏ ਤੇ ਸਮਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਅਖੀਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਨਾ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਆ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਗਏ, ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕਲਮ ਆ ਗਈ ਉਹਨੇ ਕੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਹਮਾਊਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਰ ਕੇ ਆਇਆ। ਆ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੰਗਤਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ -

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੇ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਉਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - 224

ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਖੜ੍ਹੇ ਨੂੰ, ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜੇ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਐਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚ ਲਈ ਉਸਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਾਰ ਕੇ ਗਰਦਨ ਉਡਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਪਰ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਚੁੱਕੀ

ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਬਾਂਹ ਏਧਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਓਧਰ। ਨਾ ਪੈਰ ਹਿੱਲਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲਦਾ। ਜੜ੍ਹ ਬਣ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਮਾਯੂੰ! ਆਹ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਬਲ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਕੋਲੋਂ ਨੱਠਿਆ ਹੈ ਹਾਰ ਕੇ, ਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਦਿਖਾਉਣ ਤਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੇਗਾਂ 'ਚ ਉਬਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੇ ਮੌਜ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕੋਈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਪੀਰ ਜੀ ਮਾਫ ਕਰੋ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਿਆਨ 'ਚ ਪਾ ਲੈ ਇਹਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ। ਹੱਥ ਹਿੱਲਿਆ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ 'ਚ ਪਾ ਲਈ, ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਚਰਨੀਂ ਢਹਿ ਪਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਆਪ ਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਰਾਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਰਾਜ ਸਾਡੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਲੇਖ ਹੀ ਐਸਾ ਸੀਗਾ, ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਹਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜ ਮਿਲ ਜਾਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਹੋਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਦੇ ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਤੇਰਾ ਅਸੀਂ ਸੰਕਟ ਕੱਟ ਰਹੇ ਸੀ, ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ। ਇਹ ਤੂੰ ਕਾਹਲੀ ਕਰੀ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਦੀ। ਜੇ ਤੂੰ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਤੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਰਾਜ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਾ ਕੇ। ਤੇਰੀ ਹੁਣੇ ਜਿੱਤ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਜਾਹ, ਹੁਣ ਚੋਦਾਂ ਸਾਲ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰੋਗਾ, ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵਾਸਤੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਗਤ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅੱਜ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੀਟ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਹੈ ਕਾਹਬਾ ਮੱਕਾ, ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਿੱਥੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉਲਮਾ, ਮੌਲਵੀ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬਗਦਾਦ ਵਿੱਚ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ, ਆਪ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਦਸਤਗੀਰ ਪੀਰ ਦਾ ਚੇਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਨੇੜੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਬੈਠਾ ਹੈ ਫਕੀਰ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰਬਾਬ ਵੱਜਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦ

ਗਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਸਿਤਾਰ ਵਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਜਾ ਤਾਂ ਜਦ ਬਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ। ਰਬਾਬ ਵੱਜੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਗਈ ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਦੀ। ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਰਾਗ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਰਾਗ ਵਜਾਵੇ। ਅਜੇ ਸ਼ਸ਼ੇਪੰਜ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਸੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ -

ਧਾਰਨਾ - ਅੰਤ ਆਵੇ ਨਾ ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਪਾਤਾਲਾਂ ਦਾ,
ਮਹਿਮਾ ਨਾ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ।

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸ ਆਗਾਸ ॥
ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥
ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥
ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਸਾਇੰਸ ਹੁਣ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਇੱਕੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਵਲ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ, ਅਗਾਹਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ, ਦੂਰਬੀਨਾਂ, ਟੈਲੀਸਕੋਪਾਂ ਬਣੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ, 60-60, 70-70 ਇੰਚ ਚੌੜੀਆਂ ਓਨਾਂ ਹੀ ਪੁਲਾੜ ਜਿਆਦਾ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਖਰਬਾਂ ਮੀਲ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕੁਛ, ਜਦੋਂ ਦੁਧੀਆਂ ਰਾਹ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸੂਰਜ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਆਕਾਸ਼ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਪਾਤਾਲ ਨੇ, ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਨੇ। ਡਾਕਟਰ ਸਟੀਫਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਹੁਣ ਤਾਂ, ਉਹਨੇ ਲਿਖਦੇ-ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਐਨੇ ਅੰਗ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੀ ਨਾ ਜਾਣ, ਅਖੀਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ infinity, infinity, ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲਿਖੀ ਜਾਓ, ਲਿਖੀ ਜਾਓ ਜਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੋਗੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਹੈ। ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਵੀ ਐਸੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਲਾਹ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਮਿਲਾਂ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਮਿਲ ਨਾ ਸਕਿਆ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਕੇ ਵੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ -

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥ ਅੰਗ- ੫

ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਜਦ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਪੀਰ ਦੇ ਚੇਲੇ ਨੇ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੱਗ ਬਗੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਂ! ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਹੋਵੇ ਸੀਟ ਤੇ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਕੁਫਰ ਬੋਲੇ। ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਇੱਕ ਐਸਾ ਫਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲਕੁਲ ਕੁਫਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਹੁਕਮ ਸੀ ਉਹਨੇ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਝੂਠ।

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥
 ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਬਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥
 ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥
 ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ! ਐਸਾ ਕਾਫਰ ਇੱਥੇ ਆ ਗਿਆ ਕੋਈ, ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਓ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਕਿ ਵੱਟੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲੈ ਲੈਣ ਤੇ ਸੰਗਸਾਰ ਕਰ ਦਿਓ ਉਹਨੂੰ। ਉਹਨੂੰ ਐਨੇ ਪੱਥਰ ਮਾਰੋ ਕਿ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਦਬ ਜਾਵੇ। ਸੰਗਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਪੱਥਰ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਐਨੇ ਮਾਰਨੇ ਕਿ ਢੇਰ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਲੱਗ ਜਾਣਾ। ਜੇ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੋਵੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਪੱਥਰ ਗਿਰਿਆ ਤੇ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਢਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਇਸਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਏ, ਉਥਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉੱਚੀ ਜੈਕਾਰਾ ਬੁਲਾ ਦਿੱਤਾ 'ਗੁਰਬਰ ਅਕਾਲ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ। ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਐਨੀ ਤਿੱਖੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ, ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਨਿਕਲੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਹਵਾ ਰੁਕ ਗਈ, ਦਰਖਤ ਹਿੱਲਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਸੁੰਨਮੁੰਨ ਹੋ ਗਈ, ਨਗਰੀ 'ਚ ਕੋਈ ਚੋਲਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ

ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਗਇਆ ਬਗਦਾਦ ਨੇ
 ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ।
 ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪੁ ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ।
 ਦਿਤੀ ਬਾਂਗਿ ਨਿਵਾਜਿ ਕਰਿ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਿ ਹੋਆ ਜਹਾਨਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੫

ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈ, ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ, ਨਾ ਪੰਛੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਖੜਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚੁੱਪ ਚਾਂਦ ਹੋ ਗਈ।

ਸੁੰਨ ਮੁੰਨਿ ਨਗਰੀ ਭਈ ਦੇਖਿ ਪੀਰ ਭਇਆ ਹੈਰਾਨਾ।
 ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੫

ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਪੀਰ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਨਗਰੀ ਸੁੰਨ ਮੁੰਨ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਹਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਲੰਘ ਗਈ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਹੀ ਐਸਾ ਅਸਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਪੰਛੀ ਵੀ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਉਡਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ, ਸਵੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਲਾਇਆ, ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ -

ਵੇਖੈ ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਇਕੁ ਫਕੀਰੁ ਵਡਾ ਮਸਤਾਨਾ।
 ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੫

ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਜਦ ਹੋਸ਼ ਆਈ, ਵੱਟੇ ਚੁੱਕੇ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਾਹਲੀ-

ਕਾਹਲੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਬੰਦੇ ਤੇ ਹਰੇਕ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਵੱਟਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ ਤੇ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿ ਕਿ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਨਿਗੂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਜਿਹਨੇ ਉਲਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਜਿਹੜਾ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਂਹ ਉੱਚੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਜਿੱਥੇ ਪੈਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਦੂਜਾ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪੁੱਟਦਾ ਤੇ ਪੀਰ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਪੀਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਚ; ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਉਸਨੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਰਛਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵਾਂ, ਜੜ੍ਹਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵਾਂ। ਜਦੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ; ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜੜ੍ਹਤਾ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਇਹ ਮਾਰਨ ਆਏ ਸੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕੋ ਆਤਮਾ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਮਾਰਨ ਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ।

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚੌਥਾ ਪਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਸਰੀਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਸਰੀਰਾਂ 'ਚ, ਸ਼ੇਰਾਂ 'ਚ, ਸੱਪਾਂ 'ਚ ਵੀ ਓਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਰੋਕ ਲਿਆ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰੋਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ।

ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਬੈਠ ਗਏ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਪੀਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਨਰਾਜ਼ੀ 'ਚ ਕਿਉਂ ਆ ਗਏ ਸੀ? ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਦਇਆ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਆਲੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ ਬਗੈਰ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਤੋਂ। ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨਾ ਨਰਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਨੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਉਲਟ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰਬਾਬ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਵਜਾਉਣ ਦਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਗਾਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਸੀਟ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਜੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕ ਲਵਾਂਗੇ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਫਰ ਬੋਲਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ -

ਪਾਤਾਲ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੇਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗਿਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੀਰ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਕਥਾ ਹੋਈ ਸੀ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਠਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਬਕਸੇ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਜ਼ਫਰਾਈਲ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਰੁਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਠ ਲੰਘ ਜਾਣ ਫੇਰ ਲੰਘਾਂਗੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਠ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣੇ ਇਹ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੈ ਇਹ ਤੁਰੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ। ਇਹ ਮੁੱਕਣ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੰਘ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਉਠ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਤੇ ਬਕਸਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਗੋਲ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਆਂਡੇ ਜਿਹੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਚੌਦਾਂ ਤਬਕ ਨੇ ਉਹਦੇ 'ਚ। ਆਕਾਸ਼ ਪਾਤਾਲ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਹੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖੋ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਤਬਕ ਨੇ, ਸੱਤ ਪਾਤਾਲ ਸੱਤ ਆਕਾਸ਼; ਹੁਣ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਉਹਦਾ ਕਿੱਤਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਉਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੇਹਾਂ ਬਕਸਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਂਡੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੋਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਗਿਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਦੋਂ ਮੁਕਣਗੇ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ? ਹਦੀਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਰੂਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਸਰੀਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨੇ ਜੱਸਾ ਬਣਾਇਆ, ਰੂਹ ਰੁਕੀ ਨਾ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ 'ਚ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਅਸੀਂ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਨਾਲ connection ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਪਾਇਆ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਟਿਕੀ ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕਿਉਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਾਗ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੀ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਮੈਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰੂਹ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਟਿਕਦੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਰਾਗ ਕਰਕੇ ਹੀ ਟਿਕੀ। ਤੁਸੀਂ ਰਾਗ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪੀਰ ਜੀ! ਰਾਗ ਉਹ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗਲਤ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਸੁਰਤੀ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਖੁਰਾਕ ਹੈ ਰੂਹ ਦੀ।

ਉਸ ਵਕਤ ਪੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ? ਤੁਹਾਡਾ ਘਰਾਣਾ ਕੀ ਹੈ?

ਪੁੱਛਿਆ ਫਿਰਕੈ ਦਸਤਗੀਰ
ਕਉਣ ਫਕੀਰ ਕਿਸਕਾ ਘਰਿਹਾਨਾ?

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੫

ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਘਰਾਣਾ ਕਾਹਦਾ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਰਬੁ ਫਕੀਰੁ ਇਕੋ ਪਹਿਚਾਨਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੫

ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਘਰਾਣਾ ਇਹਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਹੈ।

ਧਰਤਿ ਆਕਾਸ ਚਹੁਦਿਸ ਜਾਨਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੫

ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਭਰਮ ਹਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਪੈਗੰਬਰ ਸੱਤ ਪਾਤਾਲ, ਸੱਤ ਆਕਾਸ਼ ਕਰੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦੇ ਇਹ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲੋ, ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਚੱਲੋ ਤੁਸੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਰਧ ਹਾਂ, ਆਹ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟੇ ਨੇ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੂੰ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਬਾਤ ਮੈਂ ਮੰਨਾਂਗਾ -

ਨਾਲਿ ਲੀਤਾ ਬੇਟਾ ਪੀਰ ਦਾ ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਗਇਆ ਹਾਵਾਈ।

ਲਖ ਆਕਾਸ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਅਖਿ ਫੁਰੰਕ ਵਿਚਿ

ਸਭਿ ਦਿਖਲਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੬

ਜਿਸ ਵਕਤ ਥੱਕ ਗਿਆ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਥੱਕ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਤੁਰਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕਰ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ ਜਿੱਥੋਂ ਆਪਾਂ ਆਏ ਸੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਖੇਲੂ ਹੈ। ਚੱਲ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਰ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇਵਲ ਸਾਡਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਧਰਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇੱਕੋ ਦਮ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆ ਗਏ, ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਿਆ। ਇੱਕ ਬਰਤਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਲਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਤਾਲ 'ਚ ਗਏ ਫੇਰ ਲੈ ਲਿਆ, ਤੀਜੇ 'ਚ ਗਏ ਫੇਰ ਲੈ ਲਿਆ ਭਰ ਲਈ ਉਹ ਕੜਾਹੀ।

ਭਰਿ ਕਚਕੌਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਧੁਰੇ ਪਤਾਲੇ ਲਈ ਕੜਾਹੀ।

ਜਾਹਰ ਕਲਾ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੬

ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਈ ਉਹਦੇ ਗੱਲ। ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ, ਕਹਿੰਦਾ, ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਇਹ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਆਪ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ। ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਥੱਕ ਕੇ ਮੁੜ ਆਇਆ।

ਸੋ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪੀਰ ਨੇ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹਿਆ
ਲੋਕਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਾ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੀ।

ਇਧਰ ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ।
ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੋਟਿਆ ਮਨ ਵਿਚਿ ਹੋਆ ਖਿਜੋ ਤਾੜਾ।
ਮਾਰਨ ਨੋ ਲੋਚੈ ਘਣਾ ਕਢਿ ਨ ਹੰਢੈ ਹਥੁ ਉਘਾੜਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਨੁਆ ਰਾਖਿਆ ਹੋਇ ਨ ਆਵੈ ਉਛੋਹਾੜਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯

ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਲਮੀਕ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾ
ਮੇਰਾ ਕੁਹਾੜਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਜੋਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮਾਰਨ
ਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਲਮੀਕ! ਇਹ ਜਿਹੜਾ
ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਤੋਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ
ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਲੇਖੇ ਨੇ। ਇਹ ਤੂੰ ਕਰਮ ਮਾੜੇ
ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈ ਗਿਆ
ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋਏਂਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮਾਰ ਪੈਣੀ ਹੈ ਉਸ ਦਰਗਾਹ
ਦੇ ਵਿੱਚ।

ਧਾਰਨਾ - ਤੈਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰਨਾ,
ਲੇਖਾ ਜਦੋਂ ਦੇਣਾ ਪੈ ਗਿਆ।
ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪੁਝ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੋਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੫
ਕਪੜੁ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਣਾ ਡਡਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਜਾਵਣਾ ॥
ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥
ਹੁਕਮ ਕੀਏ ਮਨਿ ਭਾਵਦੇ ਰਾਹਿ ਭੀੜੈ ਅਗੈ ਜਾਵਣਾ ॥
ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ ॥
ਕਰਿ ਅਉਗਣ ਪਛੋਤਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੧

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥
ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੋਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੬

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬੋਲੀ ਹੋਣਾ,
ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ।
ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥
ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੋਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥
ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੩

ਬਾਲਮੀਕ! ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ,
ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ
ਪਿਆਰਿਆ! ਉਥੇ ਕੋਈ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ

ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੂਕੁ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥

ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੧

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ
ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਭੋਗਣੇ ਹੀ
ਪੈਂਦੇ ਨੇ -

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੪

ਕਿਸੇ ਨੇ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ ਬਣਨਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ
ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਹੈ -

ਅਉਗਣੁ ਸਭ ਪਰਗਾਸਿਅਨੁ ਰੋਜ਼ਗਾਰੁ ਹੈ ਏਹੁ ਅਸਾੜਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮੰਦਾ, ਇਸ ਮੰਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ
ਦੇ ਨਾਲ ਔਖਾ ਹੋਣਾ ਪਉਗਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦੇ ਰੋਵੇਂਗੀ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਪਛੋਤਾਵੇਂਗੀ,
ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਣੇ।

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥
ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥
ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥
ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ ॥
ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

ਬਾਲਮੀਕ! ਐਨੇ ਪਾਪ, ਕਿੰਨੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਆ,
ਸਭ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ। ਆਹ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਦਰਗਾਹ
ਦਾ ਹਾਲ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੩੮

ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਆਹ ਤੇਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੩

ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਹ, ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛ ਤਾਂ ਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ
ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਉਹ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਕਰਨਗੇ?

ਘਰਿ ਵਿਚਿ ਪੁਛਣ ਘਲਿਆ ਅੰਤਕਾਲੁ ਹੈ ਕੋਇ ਅਸਾੜਾ।
ਕੋੜਮੜਾ ਚਉਖੰਨੀਐ ਕੋਇ ਨ ਬੋਲੀ ਕਰਦੇ ਝਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯

ਜਿਹਨੂੰ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ
ਆਪ ਹੀ ਭੁਗਤੀ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਭੁਗਤੀਏ, ਤੇਰੀ
ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਲਿਆ, ਚਾਹੇ
ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ-ਲਿਆ ਕੇ ਪੈਸੇ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ
ਖਰਚ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਦਾ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲਾਲਚ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 'ਤੇ)

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਪ੍ਰਥਾਇ

ਮਹਾਨ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

17 ਜੂਨ 2012

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਅੰਦਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ
ਕੰਕੌਲਤਕਯਾਰਾ ਕਾਲ ਕਕੇਕੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਕੀ ਹਕ ਕਿਸੇਵਾ ਸਿਮਰਕਿਤਕਯਕਕਿ

ਦਾ ਲਾਹਾ ਲਕਲਈ ਸਮੇਕਿਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੰਕਈ ਖ਼ਿਾਲਤਾ ਕਕਿਜੀਕ

1ਕਗਕਦਯਾਰਾ ਈਫ ਪ੍ਰਕਲਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਕ ਘੰਕੁਹਕਕੁਲ ਗਕੇਕੰਗਰ ਅਤੱਕਰਤਦੇ ਹਕ
ਅਤੇ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿਕੋਕ

ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਬੰਕ ਕ੍ਰਕਮਾਕੰਤ ਬਾਬਾ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ 9

4ਕਾਤਮ ਮਾਰਗ ਰਕਕਿਪਤ੍ਰਿਕਈ ਮਕ ਕਰਕਿ ਅਕਿਕਤੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀਕ

4ਕਵਾਈਆਂਕਾਰੇ ਸਰੀਰਕ ਸਕਅਤੇ ਮਕਕਿਲ ਸਹਲਤਾਂ ਕਸਕਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲਕ ਸੰਕ
ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮਕਕੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲਕਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਕਈ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਕ

4ਕੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਕਾਰ ਸਵਾਰੀਆਂ ਕਲਿਆਕਲਿਜਾਕਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਕਣਾ
ਜਾਵੇਗਾਕ

ਸਲ ਕਾਂਸਪਕ ਰਕ੍ਰਬੰਕ ਕਕਕ ਬੀਬੀ ਮਕੀਤ ਕ ਰ ਮਾਵੀ ਕਕਕ 9

ਸੇਕ ਸੰਕਲ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਵੰਕਪ੍ਰਬੰਕ

ਬਾਬਾ ਕੋ ਸਿੰਘ ਸੀਕਿਅਰ ਕਸੇਕ ਸੱਕਰ ਕ 9

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਲ ਪ੍ਰਬੰਕ ਕਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ 49

ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਕ ਕਬਾਬਾ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਕਪੜ ਕ 9

ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰਬੰਕ ਕ 4ਸਕਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੇਕੀਕ 9

ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਬੰਕ ਕਈ ਜਰਕ ਲ ਸਿੰਘ ਕ 9

ਪ੍ਰਾਰਥਕਕਵਿਕ ਗਕਮਤਿ ਰਕਕਿਮਿਕਕ ਰੀਕਲ ਕਸਕਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਪਰਕ 999

ਸਮਾਗਮ ਸਰਗਮੀਆਂ ਜਥਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਪੰਨ ਪੰਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ

ਬਰਸੀ-ਸਮਾਗਮ

ਮਿਤੀ - 10 ਮਈ ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ

ਸਮਾਂ - ਦਿਨ ਦੇ 11.00 ਤੋਂ 3.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸਥਾਨ - ਯਾਦਗਾਰ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਨੌਰੰਗਾਬਾਦੀਏ, ਪ੍ਰੇਮਪੁਰੀ ਨੇੜੇ ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ (ਯੂ.ਪੀ.)

* ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਣਗੇ।
* ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ
ਮੈਂਬਰਸਿੱਖ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਤੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ - ਬਾਬਾ ਛਿੰਦਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮਪੁਰੀ, ਮੋ : 95362 31702

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ

ਸਲਾਨਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ

ਮਿਤੀ -13, 14 ਮਈ 2012

ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 8.00 ਤੋਂ 11.00

ਪਿੰਡ - ਮਜਾਰਾ (ਭਲਾਣ ਮਜਾਰਾ)

ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਪ ਮਿਲਾਪ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਸਹਿਤ ਬੋਲੀ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਮਿਮਾ ਮਾਰ।
ਮਿਸ ਮਹਾਰਾਜ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਥੀ। ਪਾਲਤਾ ਮਾਰੀ ਜੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
ਮਿਸ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ। ਮਾਰ।
ਮਾਰੀ ਬਾਗ਼। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ।
ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ।

ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ।
ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ।
ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ।

ਇਲਾਕਾ ਨੰਗਲ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ - ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਮੋ : 94178 76243

ਸਮਾਗਮ ਸਰਗਮੀਆਂ ਜਥਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ

ਸਲਾਨਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਮਿਤੀ -8,9 ਮਈ 2012

ਸਮਾਂ – ਦਿਨੇ 12.00 ਤੋਂ 3.00

**ਸਥਾਨ :- ਗੁ. ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਜੀ ਰਣਜੀਤਸਰ ਉਦੈਕਰਨਪੁਰ
ਅਸਾਮ ਰੋਡ, (ਪੂਰਨਪੁਰ) (ਯੂ.ਪੀ.) ਪੀਲੀਭੀਤ**

ਸਮੂਹ ਇਲਾਕਾ ਪੂਰਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ
ਨੇਨਤੀ ਹ ਕਿ ।।ਪ। ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕ ਚਦੇ ਹਏ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ
ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ। ਦੀ ਕਿ।ਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ।।ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾ। ।।ਦੀ ।।।। ਸਦਕਾ
।।ਪ ।।ਕ ਲ ।।ਰਕ।ਰ।।ਰਾਲੀ। ਕਾਰ। ।।ਪ। ।।ਰੱਕ। ।।ਸ। ਸਾਇਕਲ। ਸਕੂ। ਰ
ਹ। ।।ਪ।। ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸ।ਲੀ ।।।।। ਲਈ ਗੁਰੂ ਕੀ।। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਨ
ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਪੋਰ ਕੇ ਲਿ।।।। ਦੀ ਕਿ।ਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ।।

1. ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ।।ਤੁੰ। ਵਰਤ।ਗੇ। 2.।।ਤਮ ਮਾਰਗ ਮ।ਗ।।ਨ ਦੀ ਮ॥ਰਸਿੱਖ ।।ਧੀ ।ੇ।। ਤੇ
ਦਿਤੀ ।।ਵੇਗੀ।

3 ਰਤਵਾ।। ਸਾਹਿ। ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰ।। ਵੱਲ॥ਪ।ਕਾ।।ਤ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿ। ਸ।ੀ ਗੁਰੂ ਗ।। ਸਾਹਿ। ।।ਦੇ
ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾ।। ਦੀ।। ਹਿੰਦੀ ਪੰ।।। ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕਾਂ। ।।।। ਵੀ।।। ਕ।ਸ।।। ।।ਵੀ।।।।
।।ਮ।।।।।। ਪ।।ਪਤ ਹ।ਸਕ।ਗੀ।।।

ਇਲਾਕਾ ਪੂਰਨਪੁਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ - ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਗੜ੍ਹ (ਯੂ.ਪੀ.) - ਮੋ : 94114 98875

ਸਮਾਗਮ ਸਰਗਮੀਆਂ ਜਥਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ

ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਮਿਤੀ -11,12 ਮਈ 2012

ਸਮਾਂ – ਦਿਨੇ 11.00 ਤੋਂ 2.00

**ਸਥਾਨ :- ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ,
ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ (ਯੂ.ਪੀ.)**

ਸਮੁੰਹ ਇਲਾਕਾ ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ
ਨੇਨਤੀ ਹੋ ਕੇ ਆ।। ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕਛਦੇ ਹਞੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ
ਵਿੱਚ।। ਹਿੰਚ। ਦੀ ਕਿ।। ਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ। ਗ। ਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ।। ਿ।। ਸਦਕਾ
ਆ। ਜੀ ਕਲ। ਰਕ। ਰ।। ਰਾਲੀ। ਕਾਰ। ਜੀ।।। ਰੱਕ।। ਸ। ਸਾਇਕਲ। ਸਕੂ। ਰ
ਹ। ਆ।। ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਫਲੀ।।।।। ਲਈ ਗ। ਰੂ ਕੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਨ
ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ।। ਰ ਕੇ ਲਿਆ।।। ਦੀ ਕਿ।। ਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।

1. ਗ। ਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤ।। ਵਰਤ। ਗੇ2. ਆਤਮ ਮਾਰਗਕਸ਼ੀਨ ਦੀ ਮ।। ਰਸਿੰ। ਅੱਧੀ।। ਤੇ
ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

3 ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿ। ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ।। ਰ। ਵੱਲ।। ਕਾ। ਤ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿ। ਸੀ ਗ। ਰੂ ਗ।। ਸਾਹਿ। ਜੀ ਦੇ
ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾ। ਦੀਆਂ ਹਿੰਦੀ ਜੰਜਾ। ਵਿੱਚ।। ਸਤਕਾਂ। ਅ।।। ਵੀ।। ਕਾ।।। ਵੀ।।।
ਅਖ।।।।।।।।। ਤ ਹ ਸਕ। ਗੀਆਂ।

ਇਲਾਕਾ ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ - ਬਾਬਾ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਨਿਟੂ), ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ - ਮੋ : 94106-29457

ਅਤਿਆਧੁਨਿਕ ਸੁਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਭਰਪੂਰ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ'
ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਬਰਮ 'ਰਤਵਾਬਾ ਸਾਹਿਬ'

੧. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
੨. ਹੇਠਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ੩. ਖਰਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸ਼ਕਣ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

੧. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
੨. ਹੇਠਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ੩. ਖਰਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸ਼ਕਣ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਰੁਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦਿੱਸ।

ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸਦਾ ਹੈ। justify ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ black ਕਰਦੇ ਨੇ ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਲੈ ਲਿਆ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਬਲੈਕ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਤੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ, ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਲੈਣਾ ਤੇਰਾ ਪਾਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ ਬੰਦਾ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਧੋਖੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਰੇਬ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹਾਂ। ਵੱਡਾ ਕਰਾਵੇ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰਾਈਏ। ਉਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ ਕੱਢ ਕੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਨੇ ਸੋਝੀ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਇੱਥੋਂ ਗਿਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਫੁਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥ ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜੀਓ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਸੰਤ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਉਹਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ ਕਿ ਜਾਹ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆ। ਪਰ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਇਸ ਦਾ। ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਰੋਇਆ ਬੜਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ, ਪਾਪ ਨੱਠ ਗਏ। ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ।

ਮੰਡਲੀ ਹੈ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਦਇਆ ਕਰੋ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਲਮੀਕ! ਐਡੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੀ। ਇੱਕੋ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ। ਉਸ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਬਹੁਤੇ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਕਹੀਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ। ਮਰਾ-ਮਰਾ ਦਾ ਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਉਲਟ ਕੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਬੋਲੀ ਜਾਈਂ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ, ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ; ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲੱਗ ਜਾਈਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਕਹੀਂ ਜਾਈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਾਮ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਾਮ ਨੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਜਿੰਨੇ ਇੰਦਰੇ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੰਨ ਬਾਹਰੋਂ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੰਨ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰਲੇ ਨਾਦ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖ ਲਓ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਨਾਮ ਤੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਜਪੀਂ ਜਾਈਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ; ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰੀਂ ਜਾਈਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਏਗਾ ਤੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਹੋਗਾ ਰਾਮ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਹਿੱਲਣਗੇ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਮੰਜਲ ਤਹਿ ਕਰ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੀ ਜੀਭ ਅੰਦਰੋਂ ਹਿੱਲੇਗੀ ਮਾੜੀ-ਮਾੜੀ, ਨੌਕ ਉਹਦੀ ਮਾੜੀ-ਮਾੜੀ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਕੰਠ ਹਿੱਲੇਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਜਦੋਂ ਉਥੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਝੁਣਝੁਣੀਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਰਾਮ ਕਹਿਣ ਨਾਲ, ਪਿਆਰਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਰਸ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਇਹ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਤੈਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਂ ਲੈ ਜਾਏਗਾ ਜਿੱਥੇ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਭੀ 'ਚ ਲੈ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਅਸਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਕੰਨ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ, ਅੰਦਰਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਿਹਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਲਾ ਲਈਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰੀਂ ਜਾਈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆ! ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਨਾਮ ਜਪਿਓ, ਉਹ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਹੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਆਲਸ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਜੀ ਮਿਲਦਾ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਦੇ ਕੇ ਆਏ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਚਨ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਉਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੀ ਬੰਦਾ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੇ ਮਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਹਟਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਿਣ ਤੋਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਨ ਰਾਤ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਾ, ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਰੀਕਾ ਆਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਆਹੀ ਨੇ। ਜਪਦੇ ਚਲੇ ਜਾਓ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਫਤਹਿ, ਮਹਾਤਮਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਵੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉਹ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਅਗਾਹਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਐਸਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈ, ਸੁਖਾਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ। ਐਸਾ ਰਸ ਆਇਆ ਕਿ ਨਾ ਦਿਨੇ ਨਾ ਰਾਤ ਹਟਦਾ ਹੈ, ਨੀਂਦ ਦੀ ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੀਂਦ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ

ਹੈ, ਸਰੀਰ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁਰਤ ਨਾਮ ਜਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ।

ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਾਗੈ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੯੩

ਇਹਦੇ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਬਈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਗਿਆਨ 'ਚ। ਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਇਹ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਸੁੱਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਘੁਕ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਗੂਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਰੋਂ ਅਵਸਥਾ ਨੇ। ਜਾਗੂਤ, ਸੁਪਨ, ਸਖੋਪਤ, ਤੁਰੀਆ। ਚਾਰ ਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਤਮਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਗ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਦੇ। ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਬੈਠੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪੱਤੇ ਆ ਕੇ ਲੱਗ ਗਏ, ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪੈ ਗਈ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ ਘਾਹ ਦਾ ਬੀਜ ਆ ਗਿਆ, ਘਾਹ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੀਂਹ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਹਿਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ ਬੈਠੇ ਨੂੰ, ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੁੜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲ ਕਰੀਏ। ਪਤਾ ਕਰੀਏ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਹਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਜੁਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ, ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘਾਹ ਜੰਮ ਪਿਆ ਤੇ ਪੱਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਏ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੀ ਸੁਰਤੀ, ਸਮਾਧੀ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚੋਂ ਲਾਗੀ। ਲਾਹ ਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਉਹ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। -

**ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬**

ਇਹਨੂੰ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜੀਵ ਭਾਵ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।

**ਸਚੁ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇ ਉਧਾਰਿਅਨੁ ਟਪਿ ਨਿਕਥਾ ਉਪਰ ਵਾੜਾ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੰਘੇ ਪਾਪਾ ਪਹਾੜਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯

ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪਹਾੜ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਿਆ।

**ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਬਾਲਮੀਕ ਨੇ,
ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਲੰਘਿਆ।**

ਐਨਾ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਜਿਸਨੂੰ ਬਟਵਾਰਾ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਿਆ -

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫

ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਰਿਵਾਰ

ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੇ ਛੱਜ ਵਗੈਰਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਦੱਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਧਰ ਜਦੋਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਦਾਦਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਪੜਦਾਦਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਮਾਸੜ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਮਾਮੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਉਹ ਫੇਰ ਭੁੱਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਹ ਰਾਜ ਵਾਸਤੇ ਐਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਨੇ ਬੰਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਚਿੱਤ ਬੜਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜ 'ਤੇ ਤਾਂ ਬਹਿ ਗਏ, ਲੋਕਿਨ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਦੱਸੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਤੁਸੀਂ ਯੱਗ ਕਰੋ, ਅਸ਼੍ਰਮੇਯ ਯੱਗ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੋੜਾ ਫੇਰਿਆ, ਘੋੜਾ ਫੇਰ ਕੇ ਅਸ਼੍ਰਮੇਯ ਯੱਗ ਕਰਿਆ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਈ! ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਣਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ -

**ਅਚਿੰਤ ਕੰਮ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤਿਨ ਕੇ
ਜਿਨ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੮**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ-ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਸੈਣ ਦੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ ਵੀ ਕਰੀ ਤੇ ਮਾਲਸ਼ ਵੀ ਕਰੀ। ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ -

**ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੇ ਠਾਕੁਰੁ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾ ਰੇ ॥
ਅੰਗ - ੬੧੨**

ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਸੈਣ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਕਰਨਲ ਦੀ ਕੋਠੀ ਪਹਿਰਾ ਹੀ ਦੇਈ ਗਿਆ। ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ, ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਲੈਫਟਰਾਈਟ ਕਰੀ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਏ ਨਹੀਂ, ਬਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਿੱਧਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਚੁਗਲ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰੀ ਗਾਰਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨੇ ਡਿਊਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਕਰਨਲ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸੁਣ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਰਾਈਫਲ

ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਬੂਟ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਪੱਟੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਵਰਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਟਹਿਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਰਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪ ਕੇ ਕੈਸੇ ਪਤਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਆਓ ਮੈਂ ਦਿਖਾਵਾਂ। ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਏ, ਉਹ ਚੁਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਵਹਾਂ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਥੇ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਫੇਰ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਦੇਖਾਂ ਜਾ ਕੇ। ਫੇਰ ਨਦੀ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਇਧਰ ਆ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ God ਹੋਣਾ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਇਹ, ਈਸਾ ਜੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ। ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਉਸਨੇ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਝੂਠੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਾਈ ਹੈ। ਇਧਰ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਰੈਂਕ ਦੇਣਾ ਹੈ ਏਸਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਜਿਹਨੂੰ ਨਾਇਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੈਂਕ ਹੁੰਦਾ। ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੇਜਰ ਹੀ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਅਗਲੇ ਰੈਂਕ ਸੀਗੇ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕੋਲ ਆਪ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਬੁਲਾਏ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪਹਿਰਾ ਦੇਈ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ-ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠਣਾ ਪੈ ਜਾਏ। ਸੋ -

ਅਚਿੰਤ ਕੰਮ ਕਰਹਿ ਪੁਭ ਤਿਨ ਕੇ

ਜਿਨ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੮

ਪੁਭੁ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸੀ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 2800 ਤੋਂ ਉਤੇ ਛੰਦ ਲਿਖੇ ਨੇ। ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ 275 ਕੁ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਕੱਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਐਨੇ ਲਿਖੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਦੋ ਲੱਖ ਮੋਹਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਬਣਵਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਵੀ ਨੂੰ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ ਪੜ੍ਹੋ ਹੀ ਨਾ, ਨਾਉਂ ਹੀ ਨਾ ਲਓ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ।

ਸੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਵਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਤੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਛਕਣਗੇ

ਤੇ ਜੂਠੀਆਂ ਪੱਤਲਾਂ ਮੈਂ ਚੁੱਕਾਂਗਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਯੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਹੂਤੀਆ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਛੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਯੱਗ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਭੰਡਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਮੰਤਰਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਂਸ ਨਾਲ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਘੜਿਆਲ ਹੈ ਇਹ ਆਪੇ ਹੀ ਵੱਜੇਗਾ। ਬਿਨਾਂ ਵਜਾਏ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਯੱਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਰੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਝਾਕਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੱਜਿਆ ਹੀ ਨਾ। ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਕਿ ਐਨਾ ਧਨ ਵੀ ਖਰਚਿਆ, ਐਨੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਲੱਗੇ ਰਹੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਵੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨੇ ਤੇ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਇਆ?

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਐਨੇ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਯੱਗ ਨਹੀਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਘੰਟਾ ਵੱਜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਓ, ਵੱਜ ਜਾਏਗਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾ ਲਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੋਮਣੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਜੋ ਹੈ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਾਲਮੀਕ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਛੱਡ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹਦੀ ਜਾਤੀ ਚੰਡਾਲ ਹੈ। ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਲਿਆਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਯੁਪਿਸ਼ਟਰ ਨੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਭੀਮ ਸੈਨ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ, ਭੀਮ ਸੈਨ ਮੈਂ ਹਾਂ ਸੂਦਰ ਜਾਤੀ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਰਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇਗਾ। ਉਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਯੱਗ ਦਾ ਫਲ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਯੱਗ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਫਲ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਦੇਈਏ ਜੇ ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ। ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਪੰਜੇ ਭਰਾ ਆਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਵਾਬ ਇਹੀ ਮਿਲਿਆ, ਅਖੀਰ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਗਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਆਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰੋਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੋ, ਜੁਗਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਹੁੰਦੀ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲੈਣੇ ਹੁੰਦੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਜੁਗਤੀ ਵਾਲਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਦਿਲ ਪਿਘਲ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

ਸੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਦਰੋਪਤੀ! ਸਾਧੂ ਦੇ ਕੋਲ ਜੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰੋ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦੇ

ਵਿੱਚ ਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ,

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ-ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਵੇ, ਫਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਾਧੂ ਕੋਲ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਰਗੀ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਯੱਗ ਦਾ ਫਲ ਆ ਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਕਦਮ ਚੱਲ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨੇ ਹੀ ਯੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦਰੋਪਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਮਨ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭਾਵਨਾ ਉਸ ਉਪਰ ਰੱਖ ਫੇਰ ਜਾਹ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਈ, ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਅੰਦਰ ਤੇ ਚਾਉ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੀ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਾਂਗੀ, ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਸਿੱਧੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਆਹ ਹੈ ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੂਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਆਈ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਬਈ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਲੱਗਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇੱਕ ਯੱਗ ਦਾ ਫਲ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਲਮੀਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਦੇ ਪਾਸ ਆਈ ਹਾਂ, ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਓ। ਹੁਣ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ, ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਕਦਮਾਂ ਪਾਈ ਜਾਓ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਕਦਮਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਥੇ ਤੱਕ ਓਨੇ ਯੱਗ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਯੱਗ ਦਾ ਫਲ ਆਪ ਕੱਟ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਹੋਈ, ਉੱਚੇ ਆਸਣ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ, ਚਰਨ ਧੋਤੇ, ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਉਹਦੀ। ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਸਭ ਨੇ ਖੜ੍ਹਨਾ ਸੀ ਫੇਰ। ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਤਮਾ ਜਾਣਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦਿੱਤਾ ਬਣਾ ਕੇ, 36 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਦਰੋਪਤੀ ਨੇ ਬਣਾਏ, ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਛਕਣ ਲੱਗੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਭੋਜਨ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਛਕ ਹਟੇ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਘੜਿਆਲ ਖੜਕਿਆ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਖੜਕਿਆ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਖੜਕਿਆ, ਮਾੜਾ

ਜਿਹਾ ਖੜਕ ਕੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਸੰਖ ਕਹਿ ਲਓ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਖੜਕ ਕੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਰਕ ਕਰੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ 'ਤੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਤਰਕ ਛੇ ਕਲਾ ਵੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰੋਪਤੀ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤਰਕ ਕਰੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਛੱਤੀ ਰਸਾਂ ਦਾ, ਬਈ ਇਹ ਛਕਣਗੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਗਲਤ ਕਰਿਆ, ਜਾਓ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਲਿਆਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਨਿਮੰਤਰਣ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਜਾ ਹੋਈ, ਪੂਜਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਸੰਖ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਹਟਣ ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰੋਪਤੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਸਾਰਾ ਭੋਜਨ ਇਕੱਠਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦਰੋਪਤੀ! ਸਾਧੂ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਰਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਜਾਣ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਬੇਮਰਿਆਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਜੁਗਤੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਭੋਗ ਲਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫਟਾਫਟ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਭੋਗ ਲਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਈਸ਼ਟ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਭੋਗ ਲਗਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਲੰਗਰ 'ਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ। ਤੂੰ ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਬਣਾਏ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਲਵਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਭੋਗ ਲਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭੋਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਬੇਅੰਤ ਰਸ ਬਣਾਏ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਰਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਏਗਾ, ਖੱਟਾ ਆਏਗਾ, ਮਿੱਠਾ ਆਏਗਾ, ਸਲੂਣਾ ਆਏਗਾ ਜਾਂ ਚਟਪਟਾ ਆਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਿਰਣਾ ਨਾ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੱਠ ਗਰਾਹੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਸੀ ਵੱਧ ਮੈਂ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਸ਼ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਅੱਠ ਗਰਾਹੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਾਨਪ੍ਰਸਤ ਉਹ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਉਹ 24 ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ 32 ਗ੍ਰਾਹੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਠ ਗਰਾਹੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਬਚਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਜੂਠਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਉਹਦੇ ਪੁੰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਯੋਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜੂਠਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਜੂਠ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਉਹਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਬੜਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਵਿਘਨ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜੇ ਉਹ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਾ ਛੁਕੇ ਤਾਂ ਵਿਘਨ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਭੋਗ ਲਗਾ ਕੇ ਛੁਕਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਭੋਗ ਲਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਦਾਸ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਆ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ, ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਰਸ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਰਸੀਆ ਹੈਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਬਚਦਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਉਸੇ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

*ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ।
ਮੱਤ ਮਾਰਨ, ਹੱਡ ਗਾਲਨ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾ ਦੇਨਿ।*

ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਮਰਿਆਦਾ ਛੁਕਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਛੁਕਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਭੋਗ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਕਾਰਜ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛੁਕਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਲਗਦੀ ਹੈ ਉਥੇ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛੁਕਾਓ, ਜਦੋਂ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛੁਕਣਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨਗੇ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵਾਂਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟੀ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾ ਸੀ।

ਸੋ ਬਾਲਮੀਕ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਬੰਦੇ, ਲੁੱਟਦਾ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਆਨੇ-ਦੁਆਨੀ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦਾ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਹੋਈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਬਾਲਮੀਕੀ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੨

ਸਾਧੂ ਦਾ ਸੰਗ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਮਿਲਿਆ, ਉਹਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਪੂਜਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਿਮਾ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣਿਓ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਸੰਗ ਦੀ।

*ਮਹਿਮਾ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਕੀ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥
ਮੈਲੁ ਖੋਈ ਕੋਟਿ ਅਘ ਹਰੇ ਨਿਰਮਲ ਭਏ ਚੀਤਾ ॥*

ਅੰਗ - ੮੦੯

*ਸੰਤ ਕੀ ਧੂਰਿ ਮਿਟੇ ਅਘ ਕੋਟ ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਛੋਟ ॥ ੧ ॥
ਸੰਤ ਕਾ ਦਰਸੁ ਪੂਰਨ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਜਪੀਐ ਨਾਮੁ ॥*

ਅੰਗ - ੧੮੯

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਆ, ਅਸੀਂ

ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਸਾਡੇ 'ਚ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਅਜੇ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਜਾਗੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਡੇ 'ਚ ਕਸਰ ਹੈ -

*ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥*

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਿਆ ਕਰੋ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਬਣਦੀ। ਖੇਤ ਵਾਹੀ ਜਾਓ, ਵਾਹੀ ਜਾਓ ਜੇ ਬੀਜ ਨਾ ਵਿੱਚ ਪਾਓ, ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫੇਰ ਬੀਜ ਪਾ ਕੇ ਬੀਜ ਸੰਭਾਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਗੁਡਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਖਾਦ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਣੀ ਜੋ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਖੇਤ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਬੀਜ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬੀਜ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਉਹਦੇ ਜਪਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਅੰਦਰਲੀ ਖੇਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਅੰਦਰ ਸਾਡੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੋ। ਰਸਤਾ ਹੈ ਅੰਦਰ ਬਾਕਾਇਦਾ।

*ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥
ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥*

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਉਹ ਜੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇਗਾ? ਖੇਤ ਵਾਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਵਾਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜੇ ਬੀਜ ਨਹੀਂ ਪਾਵਾਂਗੇ ਫਸਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗੀ। ਬਾਣੀ ਕਰਮ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਾਸਨਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਤੱਕ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਉਪਾਸਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਨਾਮ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਭੇਤ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫਲ ਤਾਂ ਉਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਆਪ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਿਆ ਨੂੰ, ਬਾਣੀ ਸਮਝੋ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਸਮਾਂ ਜਿਹੜਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਆਵੇ, ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਰਹੀਏ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੋਲੋ

ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ

(---●---)

ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ?

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-47)

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਆਈ - ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ; ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਪੁਛਦੇ ਨੇ - ਬੀਬਾ, ਬੈਠ ਠੀਕ ਹੋ.....? ਜਦ ਇਹ ਆਈ; ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਧਰ ਨੂੰ। ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ-ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਰ੍ਹੇ ਹਟ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਤਾਂ ਹੌਲੀ ਦੇ ਕੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਇਹ ਬੀਬੀ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਘਰ ਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਮੱਥਾ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਝੁਕਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਕੋਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਰੋਸਾ ਹੈ, ਗੁੱਸਾ-ਗਿੱਲਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ? ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਕੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੇੜੇ। ਉਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਇਕ ਰਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ; ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ - ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ; ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ੀਸਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਜਿਉਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਆਪਣਾ ਹੀ ਮੂੰਹ ਦਿਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਰਾਗ-ਦਵੈਸ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ। "ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਨੀ ਬੇ-ਰੁਖੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ - ਇਸ ਬੀਬੀ ਤੋਂ।"

"ਪੁੱਛ ਲਓ; ਇਹ ਬੀਬੀ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ; ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹਦਾ ਪਤਾ; ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਨਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਨੂੰ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਜਪੀ ਨੂੰ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਪੀ ਨੂੰ; ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਫਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਛਲੇ-ਮਾਈ ਹੈ, ਛਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੇ ਛਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।" "ਕੌਣ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ! ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੋ?"

"ਮਾਇਆ ਆਈ ਹੈ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ।" ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, "ਦੱਸ ਬੀਬੀ, ਤੇਰਾ ਕੀ ਰੂਪ ਹੈ?" ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ, ਮੇਰੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਨੇ। ਮੈਂ ਧਾਤ ਰੂਪ

ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਔਰਤ ਤੋਂ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਜਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਜਾਲਦੇ ਨੇ ਨਾ! ਕਹਿੰਦੇ, ਦਾਜ ਥੋੜ੍ਹਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। Bride burning ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰੇ ਬੜੇ ਕੌਤਕ ਨੇ। ਮੈਂ ਯੁੱਧ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ; ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਧਾਤ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮੇਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ - ਧਰਤੀ, ਮਕਾਨ, ਕੋਠੀਆਂ; ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਭੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ - ਸੁੰਦਰਤਾ। ਮੈਂ ਮੋਹਣੀ ਹਾਂ, ਜਪ ਤਪ ਸਭ ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ।

ਚੌਥਾ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ ਅੰਦਰਲਾ - ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਦਾ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਤਪ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਰੋਕ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ -

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੁ ਮੋਹੁ ਹੈ ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ॥

ਅੰਗ - ੫੯੩

ਇਸ ਤੋਂ ਉਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਵਸ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ -

ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ

ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਇ॥

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਫੇਰ ਮੈਂ, ਮਹਾਰਾਜ, ਮਾਣ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੋਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ, ignorance, illusion, ਭੁੱਲ, ਹਉਮੈ, ego ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਸਭ ਭੁਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣ ਦਿੰਦੀ। ਰੱਬ ਦਾ ਜੋ ਰਸਤਾ ਹੈ ਉਹ ਦੇਖਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਵਿਸਾਰੇ ਜੀ,

ਇਨ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈਂ - ੨, ੨.

ਇਨ੍ਹਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥

ਕਿੰਚਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ ਜਨ ਕਉ ਜਨ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਬੇਚਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ; ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੇਸ ਅਗਲੇ ਵੀ ਘਸੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਪਿਛਲੇ ਵੀ ਘਸੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਅਗਲੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਘਸੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ

ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਲਉ; ਮੈਂ ਦਾਸੀ ਬਣ ਕੇ ਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ, ਸਭ ਕੁਛ ਆਪੇ ਲਿਆ ਲਿਆ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਗੇ। ਤੇ ਮੈਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੀ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਾਲ ਘਸ ਗਏ। ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ ਸੀ, ਕਿੰਨੀ ਬੇਰੁਖੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ; ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੁਟਿਲਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਈ; ਸੇਵਾ ਵੀ ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਹੋ ਜਾਉ, ਰੱਬ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਛੱਡੋ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਵੀ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਨੇ reject (ਰੱਦ) ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ!

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥
ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥
ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਪਲੰਘ -

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥
ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੨ ॥
ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥
ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੩ ॥
ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰੁ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥
ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਕੀ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ; ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸਾਰਾ -

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੁ ਮੋਹੁ ਹੈ ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ॥

ਅੰਗ - ੫੯੩

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਸਿੱਧੀ ਨੂੰ, ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਕਰਾਮਾਤ ਨੂੰ, ਜੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ।

ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰੁ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥
ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ -

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਤੋੜਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀਆਂ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ reject ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਅਪਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੂਰ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਦਾਸੀ ਬਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਸੋ ਜੇ ਮੂਹਰਲੇ ਕੇਸ ਨੇ - ਮੱਥੇ ਦੇ, ਇਹ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਉਂਦੀ ਦੇ ਘਸ ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਇਹ ਜੋ ਪਾਮਰ ਪੁਰਸ਼, ਵਿਸ਼ਈ ਪੁਰਸ਼, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ, ਭੋਗਾਂ 'ਚ ਪਏ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮੰਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਨੇ; ਮੈਂ ਦੌੜਦੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ; ਉਹ ਫੇਰ ਫੜਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਦੌੜਦੀ ਹਾਂ; ਇਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਘਸ ਗਏ।

ਜਿਹੜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਾਂ, ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਾਂਗੇ। ਤਨਖਾਹਾਂ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੀ ਬੜੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ - ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ, ਇਕ ਰੁਪਈਆ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਣ ਛੋਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਬਹੁਤੀ ਮਾਈਆ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਨੱਠ ਗਏ, ਨਮਕ-ਹਰਾਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨੰਦ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ, ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਰਣਭੰਭਾ ਗੱਡੇ, ਸਾਰਾ ਮੈਦਾਨ ਦੇਖ ਆਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਹਾਰਾਜ! 500 ਤਾਂ ਇਹ ਗਿਆ ਪਠਾਣ। ਇਕ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਤੋਰ ਦਿਤਾ ਤੇ 500 ਉਦਾਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ।" ਕਹਿੰਦੇ, "ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ?"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾਤ ਬੜੀ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਬਹਿਸ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੋਈ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਆਪਾਂ ਕਿਉਂ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਚੱਲੀਏ? ਘਰ ਛੱਡਿਆ, ਬਾਰ ਛੱਡਿਆ; ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਰਹੀਏ; ਕਪੜਾ ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ; ਆਹ ਲੜਾਈ ਆਪਾਂ ਕਿਉਂ ਗਲ ਪੁਆਈਏ, ਸਾਡਾ ਕੀ ਕੰਮ ਲੜਾਈ ਨਾਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹੰਤ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ - ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਚਿੱਪੀਆਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਤੇ ਜਿੱਧਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੋਇਆ, ਨੱਠ ਗਏ?" ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

"ਮਹੰਤ?"

"ਮਹਾਰਾਜ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।"

"ਉਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?"

"ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਨ ਦੇਵਾਂਗਾ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਨੱਠਣਾ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜਾਵਾਂਗੇ ਕਿੱਥੇ?"

"ਕੋਈ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਜੜ੍ਹ ਤਾਂ ਬਚ ਗਈ ਨਾ। ਜੇ ਟਾਹਣੇ ਵੱਢੇ ਜਾਣ, ਪੱਤੇ ਝੜ ਜਾਣ, ਫਲ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇ, ਟਾਹਣੀਆਂ

ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣ; ਦਰਖਤ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹਰਾ ਹੋ ਜਾਊ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹ ਨੇ ਜੁੜਨਾ ਹੈ; ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੁੜਨਾ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਬੁਲਾਓ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਮਹੰਤ ਨੂੰ।" ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ -

"ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ, ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਹਾਲ?"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਂ।" ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਅੱਡ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆਕਿ 500 ਨੱਠ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ -

"ਚੇਲੇ ਕਿੱਥੇ ਗਏ?"

"ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੀਓ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨੇ -

ਸੁਨਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਹੰਤ ਉਚਾਰੀ।
ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਸਭਿ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ।
ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਸੰਭਾਰਨ ਵਾਰੇ।
ਤੁਮ ਹੋ ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਬਲਿ ਭਾਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੁ. ਗ੍ਰੰਥ - ਪੰਨਾ - ੪੭੮੯

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ; ਤੇਰੀ ਹੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਹਾਂ -

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਨਕਾਦਿਕ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਨੇ, ਤੇਰਾ ਪਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ।

ਧਯਾਨ ਵਿਖੈ ਜੋਗੀਸ਼ਰ ਧਿਆਵੈਂ।
ਰਿਖਿ ਨਾਰਦ ਤੇ ਆਦਿਕ ਗਾਵੈਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੁ. ਗ੍ਰੰਥ - ਪੰਨਾ - ੪੭੮੯

ਤੈਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਜੋਗੀਸ਼ਰ ਧਿਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਰਿਖੀ ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਧੰਨਭਾਗੀ ਹਾਂ -

ਹਮ ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਭਾਗ ਵਡੇਰੇ॥
ਲੋਚਨ ਗੋਚਰ ਤੁਮ ਕੋ ਹੋਰੇ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੁ. ਗ੍ਰੰਥ - ਪੰਨਾ - ੪੭੮੯

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ - ਪ੍ਰਭੂ! -

ਮਨ ਬਾਨੀ ਕੇ ਬਿਸ਼ੈ ਨ ਹੋਈ।
ਭਾਖਤਿ ਸੁਰਤਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਭਿ ਕੋਈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੁ. ਗ੍ਰੰਥ - ਪੰਨਾ - ੪੭੮੯

ਤੈਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਜੋਗੀਸ਼ਰ ਧਿਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਰਿਖੀ ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਧੰਨਭਾਗੀ ਹਾਂ - 'ਹਮ ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਭਾਗ ਵਡੇਰੇ॥ ਲੋਚਨ ਗੋਚਰ ਤੁਮ ਕੋ ਹੋਰੇ॥'

ਸਾਰੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਵੇਦ ਭਾਖਦੇ ਨੇ, ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀਵ-ਕੋਟੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਕੋਟੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ" -

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾਂ ਓ, ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨੂੰ - ੨, ੨.
ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਿਹੜਿਆਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੇਲਦੈਂ - ੨.

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੇ ਚਾਰ ਕੀਓ,
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੇ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਫੀਨ ਫਿਤ ਲੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿੱਤ
ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ -

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੭੨੬

"ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਟਕ ਜਾਣੋ; ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਓ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਥੇ ਰੱਖੋਗੇ - ਰਹਾਂਗੇ; ਜਿਵੇਂ ਨਚਾਵੋਗੇ - ਨੱਚਾਂਗੇ, ਜਿੱਥੇ ਭੇਜੋਗੇ - ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜਿਥੋਂ ਰੋਕੋਗੇ - ਰੁਕਾਂਗੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਹੰਤ ਜੀ! ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋ ਤੇ ਹੁਣ ਜੜ੍ਹ ਬਚ ਗਈ, ਦਰਖਤ ਆਪੇ ਫੇਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ; ਜੜ੍ਹ ਜੁੜੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਧੂ ਹੋ; ਐਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਰਹੂਗਾ ਯੁੱਧ?" ਦੋਇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ-

"ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ-ਕਰਾਵਣਹਾਰ ਹੋ।"

"ਨਹੀਂ ਸੰਤ ਜੀ! ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਦਰ-ਸਤਿਕਾਰ ਬਹੁਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਾੜ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਰਨ ਸਾਫ ਕੀਤੇ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋ। ਚਲੋ, ਜੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਓ।"

"ਮਹਾਰਾਜ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪੇ ਆਪ ਹੋ - ਸਭ ਕੁਛ, ਆਪਣੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਵਡਿਆਉਂਦੇ ਹੋ।"

"ਸੰਤ ਜੀ! ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਫੇਰ?"

"ਮਹਾਰਾਜ, ਮੈਂ ਨਾਲ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ।"

"ਕਿਵੇਂ ਯੁੱਧ ਕਰੋਗੇ; ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਸ਼ਸਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੁਤਕਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਲੜਨਾ ਤੁਸੀਂ ਹੈਂ, ਲੜਾਉਣਾ ਤੁਸੀਂ ਹੈਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਪੁਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਨਚਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਤਕਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਨਚਾਉਂਗੇ, ਨਚਾਂਗੇ।"

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਅਖੀਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸਾਰੀ। ਥਾਂ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਭੰਗਾਣੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੌਜਾਂ ਗਿਰੀ ਨਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਜਿੱਥੇ ਤੀਰ ਗੜ੍ਹੀ

ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ - ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਭੂਆ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੀ; ਪੰਜ ਪੁੱਤਰ - ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ, ਜੀਤ ਮੱਲ, ਗੰਗਾ ਰਾਮ, ਮੋਹਰੀ ਚੰਦ, ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ; ਪੰਜੇ ਭਰਾ ਤੇ ਦਯਾ ਰਾਮ ਪ੍ਰੋਹਤ, ਨੰਦ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੰਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਓਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਦ ਪਠਾਣ ਗਏ ਤਾਂ ਫਤੇਸ਼ਾਹ, ਹਰੀ ਚੰਦ ਹਫ਼ੂਰੀਆ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੇਤੀ ਓ; ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਫੌਜ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਕਹਿੰਦੇ -

"ਕਿਹੜੀ ਫੌਜ ਹੈ; ਅਸੀਂ ਹੀ ਸੀਗੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਲਿਆ ਕਿ ਲਿਆ।"

"ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦੇਈਏ?"

"ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਲੜਾਈ ਲੜਾਂਗੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੁੱਟਾਂਗੇ; ਆਹ ਸਾਨੂੰ ਲੁੱਟ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ।"

ਗਦਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਧੋਖਾ ਦਿਤਾ, ਨਮਕ-ਹਰਾਮੀ ਵੀ ਕਰੀ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਗਏ, ਕਿੰਨੀ ਤਾਕਤ ਘਟ ਗਈ। ਲੈਕਿਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ, "ਕੋਈ ਨਾ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੋ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਤੇ ਓਧਰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ - ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਤੋਂ ਨਮਕ-ਹਲਾਲ ਰਖਾਏ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਮਕ-ਹਰਾਮੀ ਕਰ ਗਏ।

ਜਦ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਪੱਲਾ ਫੇਰ ਦਿਤਾ ਉਹਨੇ ਕਿ ਆਓ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਨਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ। 700 ਮੁਰੀਦ, ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ, ਦੋ ਭਰਾ ਲੈ ਕੇ ਸੈਦਾਨ-ਇ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਕਾਂਗੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ। ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਗਿਆ - ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ। ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਔਹ ਕੌਣ ਲੜ ਰਹੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, "ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ 700 ਮੁਰੀਦ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਚਾਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ-ਵਧ ਕੇ ਲੜਦੇ ਨੇ।" ਮਹਾਰਾਜ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਓਥੇ ਗਏ, ਯੁੱਧ ਦਾ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਦੇਖਿਆ; ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਤਨ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨੇ - ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਣੀ ਹੈ - ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਲੈ ਲਓ, ਤਪ ਕਰਕੇ ਲੈ ਲਓ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਲੈ ਲਓ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਨ ਵੀ ਤੇਰਾ, ਮਨ ਵੀ ਤੇਰਾ, ਧਨ ਵੀ ਤੇਰਾ; ਫੇਰ ਤਨ ਜੇ ਗੁਰੂ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਲੈ ਲਵੇ - ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਾ ਲਏ।

ਸੋ, ਉਹ ਇਕ ਜਜ਼ਬਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥ ਮਤ ਹਰਿ ਪੂਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੭

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਔਖੀ ਖੇਡ ਹੈ- ਧਾਰਨਾ - ਡੇਰਾ ਨੀਂ ਜਿੰਦੇ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ - ੨, ੨.

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਸਭ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਫੇਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਧ-ਵਧ ਕੇ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰ ਰਹੇ ਨੇ; ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹਟ ਰਿਹਾ। ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਰ ਸੰਗਰਾਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਕ ਲਾਲ ਚੰਦ ਮਾਰੀ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਚਾਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਵਾਂ।" ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਚੰਗਾ, ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ!" ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਤਕੜਾ ਹੈ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਹੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਹਦੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਕੱਟ ਕੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

"ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ।"

"ਸੰਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਹੀ ਦਿਓ।"

"ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦਾ ਨਮਕ ਖਾਧਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਵੀ ਲੇਖੇ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ।"

"ਸੰਤ ਜੀ! ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਲੜੋਗੇ? ਤਲਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਚਲਾਈ ਨਹੀਂ, ਤੀਰ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਣਾ।"

"ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕੁਤਕਾ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ - ਘੋਟਣਾ।"

"ਚੰਗਾ।" ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ, ਜਿਹੜਾ ਹਯਾਤ ਖਾਨ ਸੀ - ਪਠਾਣ, ਉਹਨੂੰ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ; ਆ ਐਧਰ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧ, ਜਿਹਨੇ ਮਾਲਾ ਕਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ; ਇਹ ਵੀ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਸੰਤ! ਚਲਿਆ ਜਾ ਏਥੋਂ, ਕਾਹਨੂੰ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ; ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰ।" ਕਹਿੰਦਾ, "ਜੇ ਸੂਰਮਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਧਰ ਆ।"

ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ - ਤਲਵਾਰ ਦਾ। ਉਹਨੇ ਮੂਹਰੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕੁਤਕਾ; ਤਲਵਾਰ ਉਹਦੀ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਨੱਠਣ ਲੱਗਿਆ

ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਰਕਾਬਾਂ ਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਕੁਤਕਾ। ਕਿਧਰੇ ਉਹਦੀ ਸੰਜੋਅ ਗਈ, ਕਿਧਰੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਮਟਕੀਆ ਭੰਨਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸੀ - ਮੱਖਣ ਦੀਆਂ, ਓਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਸੀਸ ਭੰਨ ਕੇ ਥੱਲੇ ਮਾਰਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਲ ਚੰਦ ਹਲਵਾਈ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ -

"ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਗਿਆ ਦਿਉ।"

"ਤੂੰ ਤਾਂ ਤੱਕੜੀ ਤੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ!"

"ਮੈਨੂੰ ਐਂ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿ ਤਲਵਾਰ ਕਿਧਰੋਂ ਫੜੀਦੀ ਹੈ, ਆਹ ਢਾਲ ਕਿੱਧਰੋਂ ਫੜੀਦੀ ਹੈ।" "ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਤੇ ਆਹ ਢਾਲ ਖੱਬੇ ਵਿੱਚ। ਜੇ ਓਧਰੋਂ ਤਲਵਾਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਢਾਲ ਮੂਹਰੇ ਕਰ ਲਈਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਲਵਾਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਫੇਰ ਤਲਵਾਰ ਆਪਣੀ ਮਾਰ ਦਈਦੀ ਹੈ।"

ਸੋ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਇਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਠਿਆਈ ਵੇਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਅਖੀਰ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, "ਉਹ ਤੂੰ ਤੱਕੜੀ ਤੋਲਦਾ ਸਾਡੇ ਜੰਗਜੂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ?" ਇਹ ਨੱਠ ਕੇ ਪਿਆ; ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਅਖੀਰ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਔਹ ਮਾਰਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਰਕਤ ਸੀ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਚਿੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ ਤੁੜਾਏ,
ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ - ੨, ੪.

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋਪਿਯੰ ਕੁਤਕੋ ਸੰਭਾਰੀ॥ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ; ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੁਤਕਾ (ਘੋਟਣਾ) ਜਿਹੜਾ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ।

ਹਠੀ ਖਾਨ ਹਯਾਤ ਕੇ ਸੀਸ ਝਾਰੀ॥ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਜਰਨੈਲ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰਿਆ -

ਉੱਠੀ ਛਿੱਛ ਇੱਛੰ ਕਢਾ ਮੇਝ ਜੋਰੰ॥ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਐਡੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ; ਜਿਵੇਂ ਝੰਗ ਨਿਕਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਝ ਦੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਬਣ ਗਏ -

ਮਨੋ ਮਾਖਨੰ ਮੱਟਕੀ ਕਾਨ੍ਹ ਫੋਰੰ॥ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੱਖਣ ਦੀ ਮਟਕੀ ਤੋੜ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ ਤੇ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਤ ਮੱਲ - ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਭੂਆ ਦਾ ਪੁੱਤਰ - ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਤਾਂ ਘਿਰ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਮ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਠਾਣ ਨੱਠ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਅਖੀਰ ਹਰੀ ਚੰਦ ਇਕ ਸੂਰਮਾ - ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਜੀਤ ਮੱਲ, ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਭੂਆ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ।

ਇਧਰੋਂ ਇਹਨੇ ਮਾਰਿਆ, ਓਧਰੋਂ ਉਹਨੇ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਘਾਉ ਆਇਆ, ਮੂਰਛਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ - ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਭੂਆ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਦੇ ਲੜਕੇ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜੋ ਨਜਾਬਤ ਖਾਨ ਸੀ - ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਨੱਠਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਮਾਰ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਤਹਾ ਖਾਨ ਨੈਜਾਬਤੋ ਆਨ ਕੈ ਕੈ॥
ਹਨਿਓ ਸਾਹ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਸਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੈ॥
ਕਿਤੈ ਖਾਨ ਬਾਨੀਨ ਹੂੰ ਅਸਤ੍ਰ ਝਾਰੇ॥
ਸਹੀ ਸਾਹ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸੁਰਗੰ ਸਿਧਾਰੇ॥

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਅਖੀਰ ਲੜਦੇ ਲੜਦੇ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਸਿਧਾਰ ਗਏ ਤੇ -

ਮਾਰਿ ਨਿਜਾਬਤ ਖਾਨ ਕੋ ਸੰਗੋ ਜੁਝੈ ਜੁਝਾਰ॥
ਹਾ ਹਾ ਇਹ ਲੋਕੈ ਭਇਓ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਜੈਕਾਰ॥ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਐਥੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਹੋਈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਕੀਤੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਰਗ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇ,
ਜੁਝ ਗਿਆ ਸੰਗੋ ਸੁਰਮਾ - ੨, ੨.

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨ ਹੈ ਮਾਂ ਇਸ ਦੀ, ਧੰਨ ਹੈ ਪਿਤਾ ਇਸ ਦਾ, ਜਿਸਨੇ ਐਸੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ। ਸੈਂਕੜੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਆਪ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ - ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ।

ਓਧਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ 700 ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ-ਵਧ ਕੇ ਲੜਦਾ ਹੈ, ਹਿੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦਾ ਰੁਖ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਕ ਲੜਕਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਜਮਘਾਟਾ ਮਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਦਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ। ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾਤਾਲਾ! ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਜੋ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੁਖੜਾ ਨਾ ਮੋੜਦੇ, ਰੱਤੇ ਜੋ ਨਾਲ ਗੁਰਾਂ ਦੇ - ੨, ੨.

ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੰਨਿ ਜਿਨੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥
ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹ ਕਾਰਿ ਨ ਆਈ ॥ ੧ ॥
ਧਣੀ ਵਿਹੂਣਾ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਭਾਹੀ ਸੇਤੀ ਜਾਲੇ ॥
ਧੁੜੀ ਵਿਚਿ ਲੁਡੰਦੜੀ ਸੋਹਾਂ ਨਾਨਕ ਤੈ ਸਹ ਨਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜੁੱਧ ਦਾ ਹਾਲ ਆਪ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਦਾ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ; ਤੇ ਜਦ ਤਕ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਦ ਤਕ ਇਹ ਸਰੀਰ ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿੱਥੇ ਭੱਜ ਕੇ ਬਚਾਈਏ ਜਾਨ ਕਾਲ ਤੋਂ,
ਜਿਥੇ ਜਾਈਏ ਕਾਲ ਹੈ ਖੜਾ - ੪

ਜੇ ਕਹੂੰ ਕਾਲ ਤੇ ਭਾਜ ਕੇ ਬਾਚੀਅਤ
ਤੇ ਕਿਹ ਕੁੰਟ ਕਹੋ ਭਜਿ ਜਈਐ॥
ਆਗੈ ਹੂੰ ਕਾਲ ਧਰੇ ਅਸਿ ਗਾਜਤ
ਛਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਤੇ ਨਸਿ ਅਈਐ॥
ਐਸੇ ਨ ਕੈ ਗਯੋ ਕੋਈ ਸੁ ਦਾਵ ਰੇ
ਜਾਹਿ ਉਪਾਵ ਸੇ ਘਾਵ ਬਚਈਐ॥
ਜਾਂ ਤੇ ਨ ਛੁਟੀਐ ਮੁੜ ਕਹੂੰ ਹਸ
ਤਾਂ ਕੀ ਕਿਉਂ ਨ ਸਰਣਾਗਤਿ ਜਈਐ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਜਿਹਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਬੰਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਹੱਸ
ਕੇ ਉਹਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ -

ਕਬੀਰ ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥
ਮਤ ਹਰਿ ਪੁਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੭

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੮

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਇਕ ਵੈਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਧਨੰਤਰਿ' ਸੀ ਤੇ
ਇਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਜੜੀ ਬੂਟੀ ਜੇ ਜੀਵੀਐ ਕਿਉ ਮਰੈ ਧਨੰਤਰੁ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੬/੧੫

ਕਾਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਛਤ
ਯਮੁਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰ ਕੇ ਭਾਗਵਤ ਦਾ
ਪਾਠ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਪਰਤਾਪ ਸੀ ਕਿ
ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ - ਸੱਪ ਲੜ ਕੇ। ਉਹਦੀ
ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਪਤ ਵੀ, ਪਰਗਟ ਵੀ, ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ
ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੈਦ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸੱਪ
ਨੇ ਡੰਗ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦਵਾਈ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਪ ਦਾ
ਡੰਗਿਆ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਰਨ ਦਿੰਦਾ। ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹਨੂੰ ਤੱਛਕ
ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

"ਕਿਧਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋ?"

"ਰਾਜਾ ਪਰੀਛਤ ਨੂੰ ਸੱਪ ਨੇ ਡੰਗਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ
ਬਚਾਉਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?"

"ਮੈਂ ਤੱਛਕ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੀ ਡੰਗਣਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ।"

"ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਬਲ ਹੈ?"

"ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੈ?"

"ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਦੱਸ।"

ਉਥੇ ਇਕ ਦਰਖਤ ਸੀਗਾ - ਅੰਬ ਦਾ, ਤੇ ਤੱਛਕ ਨਾਗ
ਨੇ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ; ਸਾਰੇ ਪੱਤੇ ਕਾਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਫਲ ਗਲ ਗਏ।
ਵੈਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

"ਐਨਾ ਹੀ ਬਲ ਹੈ?"

"ਹਾਂ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਦਿਖਾ।"

ਵੈਦ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਫੇਰ ਦਿਤੀ। ਸਾਰਾ
ਹੀ ਦਰਖਤ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੱਛਕ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬੜਾ ਬੱਲ ਹੈ; ਇਹ ਤਾਂ ਮਰੇ
ਹੋਏ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦਏਗਾ। ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਅੱਗੇ ਜਾ
ਕੇ ਖੂੰਡੀ ਬਣ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹਨੇ ਖੂੰਡੀ ਸਮਝ
ਕੇ ਚੁੱਕ ਲਈ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਖੂੰਡੀ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਗਰਦਨ ਦੇ
ਪਿਛੇ ਖਾਜ ਹੋਣ ਲਗ ਗਈ ਤੇ ਖੂੰਡੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਜ ਕਰਨ ਲੱਗ
ਗਿਆ; ਤੱਛਕ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ। ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਕੋਲ
ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸੀ ਦਵਾਈ ਪਾਈ ਹੋਈ
ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ, ਉਥੇ ਸੱਪ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ
ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੇਗੀ। ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਹੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ
ਨਾਲ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਸੋ ਕਾਲ ਕਿਸੇ
ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।

ਇਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਪਤ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ
ਕਾਲ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਨੱਠ ਗਿਆ, ਪਰ ਕਾਲ ਉਸੇ
ਥਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸੁਦਾਗਰ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਦੋ ਤਿੰਨ
ਬੰਦੇ ਦੇਖੇ - ਕਾਲ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕਹਿਣ
ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਕ ਕੋਈ
ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ?
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈ ਜਿਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮਰ ਗਿਆ
ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ - ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ?
ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ -

"ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ।"

"ਫੇਰ ਤੂੰ ਉਪਾਉ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਿਆ?"

"ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੈਨੂੰ, ਇਕ ਤਰਖਾਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -
ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਤੇ; ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਗਤ ਹੈ, ਉਹ ਜਵਾਬ
ਦੇਵੇਗਾ।"

ਉਹ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਫੱਟੀਆਂ ਘੜਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ -

"ਇਹ ਫੱਟੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ?"

"ਤੈਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗੁ ਇਹਦੇ ਜਵਾਬ ਦਾ।"

ਸਵੇਰੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਹਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਟੰਗ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਉਹ
ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

"ਜਦ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਟੰਗ ਟੁੱਟ ਜਾਣੀ
ਐਂ, ਤੇ ਤੂੰ ਫੱਟੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਗ ਗਿਆ; ਇਹਦਾ
ਉਪਾਉ ਕਰਨਾ ਸੀ।"

"ਉਪਾਉ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਟਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।"

"ਜੇ ਪਤਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਟਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

"ਲੈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਸੱਤਵੇਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਰਖਤ
ਦੇ ਥੱਲੇ, ਜਿਥੇ ਆਪਾਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ

ਫਾਹਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਹੈ; ਉਪਾਉ ਕਰ ਲੈ ਜਿਹੜਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।"

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਲ-ਸਬਾਬ ਸੰਭਾਲ ਕੇ - ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਨੂੰ, ਆਪ ਦਿਨ ਰਾਤ ਤੇਜ਼ ਘੋੜੇ ਤੇ ਦੌੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦੌੜਦੇ-ਦੌੜਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਭਰਮ ਹੋ ਗਿਆ; ਥੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਘੋੜਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਇਕ ਰਥ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਰਥਵਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲੋ - ਓਧਰ ਨੂੰ। ਇਹਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਰਥ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਥ ਲਿਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਨੱਠਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਰਥ ਵਾਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੁੰਦਰੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਕੁਛ ਲੈ ਕੇ ਆ ਕਿਥੇ ਗਏ। ਇਹਦੇ ਭਾਣੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੱਤ ਅੱਠ ਸੌ ਮੀਲ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ ਜਦ ਮੁੰਦਰੀ ਵੇਚਣ ਲੱਗਿਆ; ਓਧਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਜੌਹਰੀ ਸੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਗਹਿਣੇ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੁਛਣਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆ ਤੂੰ। ਤੇ ਆਹ ਸ਼ਕਲ ਹੈ ਸਾਡੀ ਮੁੰਦਰੀ ਦੀ ਤੇ ਆਹ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੰਦਰੀ ਵੇਚਣ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਫੜ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮੁੰਦਰੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ; ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀ; ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੀ ਇਕ ਬੰਦਾ, ਉਹਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਉਥੇ ਆਏ, ਉਹ ਬੰਦਾ ਤੁਰ ਗਿਆ - ਰਥ ਲੈ ਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੌੜ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਫੜਾ, ਜਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹੈਂ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਇਆ, ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਦਸਖਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਫਾਹਾ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਥੇ ਹੀ ਫਾਹਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਤਰਖਾਣ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਪਾਉ ਕਰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਬਚ ਜਾਵਾਂਗੇ; ਹੁਣ ਪਛਾਣੋ ਤਾਂ, ਉਹੀ ਦਰਖਤ ਹੈ ਨਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ - 'ਜੇ ਕਹੁੰ ਕਾਲ ਤੇ ਭਾਜ ਕੇ ਬਾਚੀਅਤ ਤੇ ਕਿਹ ਕੁੰਟ ਕਹੋ ਭਜਿ ਜਈਐ॥' ਕਿੱਥੇ ਨੱਠ ਕੇ ਜਾਈਏ? 'ਆਗੈ ਹੂੰ ਕਾਲ ਧਰੇ ਅਸਿ ਗਾਜਤ ਛਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਤੇ ਨਸਿ ਅਈਐ॥' ਜਿਹਤੋਂ ਡਰ ਕੇ, ਨੱਸ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੂਹਰੇ ਹੀ ਗੱਜਦਾ ਹੈ - 'ਮੂਸਾ ਭੱਜਿਆ ਮੌਤ ਤੋਂ, ਅੱਗੇ ਮੌਤ ਖੜ੍ਹੀ - 'ਐਸੋ ਨ ਕੈ ਗਯੋ ਕੋਈ ਸੁ ਦਾਵ ਰੇ.....॥' ਕਹਿੰਦੇ ਐਸਾ ਕੋਈ ਦਾਉ ਨਹੀਂ ਹੈ - 'ਜਾਹਿ ਉਪਾਵ ਸੋ ਘਾਵ ਬਚਈਐ॥ ਜਾਂ ਤੇ ਨ ਛੁਟੀਐ ਮੂੜ ਕਹੂੰ ਹਸ ਤਾਂ ਕੀ ਕਿਉਂ ਨ ਸਰਣਾਗਤਿ ਜਈਐ॥'

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਧ-ਵਧ ਕੇ ਖੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਤੇ ਏਧਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਡੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿਤੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਕਿ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲਿ, ਤਾਂ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ ਜੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਚੱਲੇ। ਉਹਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਸੀ -

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥ ਅੰਗ - ੧
ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥ ਅੰਗ - ੧

ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਹੁਕਮ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਭ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਬੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ - ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ, ਸਭ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਨੇ; ਬੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ - ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ, ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ; ਬੰਦੇ ਵਿਛੁੜ ਰਹੇ ਨੇ - ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ, ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਵਿਛੁੜ ਰਹੇ ਨੇ; ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਮਿਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਹੁਕਮੇ ਸਾਜੇ ਹੁਕਮੇ ਢਾਹੇ,
ਹੁਕਮੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਇੰਦਾ - ੨.

ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀਆ ਲੋਅ ਆਕਾਰਾ ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਵਰਤੈ ਹੁਕਮੁ ਕਰਾਰਾ ॥

ਹੁਕਮੇ ਸਾਜੇ ਹੁਕਮੇ ਢਾਹੇ ਹੁਕਮੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇਦਾ ॥ ੫ ॥

ਹੁਕਮੈ ਬੂਝੈ ਸੁ ਹੁਕਮੁ ਸਲਾਹੇ ॥ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਵੇਪਰਵਾਹੇ ॥

ਜੇਹੀ ਮਤਿ ਦੇਹਿ ਸੇ ਹੋਵੈ ਤੂ ਆਪੇ ਸਬਦਿ ਬੁਝਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬੧

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਜੇ ਕੁਛ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਭ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੀਆ ਬਾਤਾ

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਣਾ ਸੁ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੯

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਕਰਾਏ ॥

ਆਪੇ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਧੰਧੈ ਲਾਏ ॥

ਆਪੇ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪੇ ਵੇਖੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਪਿ ਬੁਝਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬੧

ਪਰ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਮੰਨਦਾ ਹੈ,

ਭਾਵੇ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਮਾਲਕਾ - ੨, ੨.

ਜੋ ਤੁਧੁ ਕਰਣਾ ਸੋ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਆਇਆ ॥

ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਸੋ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਭਾਵੈ ॥

ਸਹਜੇ ਹੀ ਸੁਖੁ ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ॥

ਭਾਣੇ ਨੇ ਲੋਚੈ ਬਹੁਤੇਰੀ ਆਪਣਾ ਭਾਣਾ ਆਪਿ ਮਨਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬੩

ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਏ; ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲਿ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੀ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਨੇ। ਤਿਆਰੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ; ਓਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵਿਆਹ ਹੈ, ਐਧਰ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਾਤਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਰਜ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਆਏ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗ ਗਈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਹ, ਅੰਦਰੋਂ ਫਲਾਣੀ-ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ

ਸੀ। ਉਥੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੱਚਾ ਗਿਆ; ਬੜਾ ਹੀ ਜ਼ਹਿਰੀ ਨਾਗ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਨਹੀਂ। ਅੰਦਰ ਗਈ ਤਾਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਘਰ ਵਾਲਾ ਬਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਸੌਂਦੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ, ਪੁੱਤਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਗਿਆ, ਹੁਣ ਐਸ ਵੇਲੇ ਰੌਲਾ ਨਹੀਂ ਆਪਾਂ ਨੇ ਪਾਉਣਾ; ਇਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਲੈ ਗਏ - ਆਪਣੀ ਵਸਤੂ -

ਜਿਸ ਕੀ ਬਸਤੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਰਾਖੈ ॥

ਪੁਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨੈ ਮਾਥੈ ॥

ਉਸ ਤੇ ਚਉਗੁਨ ਕਰੈ ਨਿਹਾਲੁ ॥

ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੮

ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਦਿਤਾ - ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸਿ ਹੋਈ, ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਦ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਘਟ ਘਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਨਣਹਾਰ, ਕਹਿੰਦੇ -

"ਮਾਤਾ! ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ?"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਸੀ; ਤੁਸੀਂ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਲੈ ਲਿਆ।"

"ਮਾਤਾ! ਹੁਣ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਚਾਰ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਹੈ।"

ਜੋ ਤੁਧੁ ਕਰਣਾ ਸੋ ਕਰਿ ਪਾਇਆ॥

ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਆਇਆ॥

ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ; ਸ਼ੁਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਮਾਣ ਲੈ ਲਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਹਰੀ ਚੰਦ ਸੂਰਮਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ। ਤਿੰਨ ਬਾਣ ਮਾਰੇ - ਪਹਿਲਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੰਨ ਕੋਲ ਛੂਹ ਕੇ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਕਤਰਾ ਖੂਨ ਦਾ ਕੰਨ ਕੋਲੋਂ ਨਿਕਲਿਆ; ਦੂਸਰਾ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ, ਉਹ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ ਵਿਚ ਵਜਿਆ, ਤੀਸਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਮਾਰਿਆ ਜੋ ਪੇਟੀ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -ਜਬੈ ਬਾਣ ਲਾਗਯੋ॥ ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗਯੋ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਮਾਣ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਐਸੇ ਬਾਣ ਚਲਾਏ - ਕਿਧਰੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਗਿਆ, ਕਿਧਰੇ ਦੂਸਰੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਰਬੱਲੀ ਮਚ ਗਈ; ਨੱਠਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਜਿਹਦਾ ਜਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੌੜਿਆ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ

ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਜਬੈ ਬਾਣ ਲਾਗਯੋ॥ ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗਯੋ॥

ਕਰੰ ਲੈ ਕਮਾਣੰ॥ ਹਨੰ ਬਾਣ ਤਾਣੰ॥

ਸਬੈ ਬੀਰ ਧਾਏ॥ ਸਰੋਘੰ ਚਲਾਏ॥

ਤਬੈ ਤਾਕਿ ਬਾਣੰ॥ ਹਨਯੋ ਏਕ ਜੁਆਣੰ॥

ਹਰੀ ਚੰਦ ਮਾਰੇ॥ ਸੁ ਜੋਧਾ ਲਤਾਰੇ॥

ਸੁ ਕਾਰੋੜ ਰਾਯੰ॥ ਵਹੈ ਕਾਲ ਘਾਯੰ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨਾ ਡਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਭਾਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਈ ਜੀਤ ਮੇਰੀ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਲ ਕੇਰੀ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਜਿੱਤ ਹੋ ਗਈ।

ਰਣੰ ਜੀਤਿ ਆਏ॥ ਜਣੰ ਗੀਤ ਗਾਏ॥

ਧਨੰ ਧਾਰ ਬਰਖੇ॥ ਸਬੈ ਸੂਰ ਹਰਖੇ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਸੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਝਾਲ ਨਾ ਝੱਲੀ ਗਈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਹੜਾ ਝੱਲੇਗਾ ਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਝਾਲਾਂ,

ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਭੱਜ ਗਏ - ੨, ੨.

ਸਭ ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਕਹਾਂ ਲਗੇ ਬਰਨਨ ਕਰੋਂ ਮਚਿਓ ਜੁਧੁ ਅਪਾਰ॥

ਜੇ ਲੁੱਝੇ ਜੁੱਝੇ ਸਬੈ ਭੱਜੇ ਸੂਰ ਹਜ਼ਾਰ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ - ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀਗੇ; ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ, ਕਈ ਰਾਜੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ, ਕਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ - 'ਜੋ ਲੁੱਝੇ ਜੁੱਝੇ ਸਬੈ.....।' ਜਿਹੜੇ ਮੁਹਰੇ ਆਏ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੁਝ ਗਏ। '.....ਭੱਜੇ ਸੂਰ ਹਜ਼ਾਰ।' ਨੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ।

ਚਲਿਯੋ ਬੀਰੀਯਾ ਤੀਰੀਯਾ ਨ ਚਲਾਯੰ॥

ਜਤੋ ਡੱਡਵਾਲੰ ਮਧੁੱਕਰ ਸੁ ਸਾਹੰ॥

ਭਜੇ ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਸੁ ਸਾਰੀ ਸਿਪਾਹੰ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

'ਭਈ ਜੀਤ ਮੇਰੀ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਲ ਕੇਰੀ॥' ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੇਰੀ ਹੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ - ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ, ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸਦੇ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਬੁਝ ਗਏ, ਜਗਦੇ ਦੀਵੇ,

ਘੁੱਪ ਹਨੁਰਾ ਛਾ ਗਿਆ - ੨, ੨.

ਬੁਝ ਗਏ ਓ ਜਗਦੇ ਦੀਵੇ, ਘੁੱਪ ਹਨੁਰਾ ਕਰ ਗਏ,

ਚਸਮ ਚਰਾਗ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਠਰ ਗਏ।

ਮਰ ਗਏ ਆਪ, ਮਾਰ ਗਏ ਮਾਪੇ, ਲਾ ਗਏ ਸੱਲ ਅਵੱਲਾ,

ਪੁੱਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਸਾਹ ਜੀ, ਪਾ ਗਿਆ ਜਗ ਤਰਖੱਲਾ।
ਜੰਮਣ ਜੇਡ ਨਹੀਂ ਸਦੀਆਨਾ, ਮਰਨੋਂ ਬੁਰਾ ਨ ਦੁਖੜਾ,
ਪੁੱਤਰਾਂ ਬਾਂਝ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਾਪੇ, ਬੰਦਾ ਅਫਲ ਰੁਖੜਾ।

ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਇੱਕ ਦਮ ਠਰ ਗਏ ਤੇ ਦੀਵੇ ਬੁਝ ਗਏ ਤੁਹਾਡੇ।" ਬੜਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਹੰਝੂ ਆਉਣ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਹਮਦਰਦ ਨੇ ਬਾਤ ਕਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, "ਪੁਰਖਾ! ਐਂ ਨਹੀਂ ਕਹੀਦਾ; ਮੈਂ ਤਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਜੋ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਮਹਿਬੂਬ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਗਏ -

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਗਏ ਗੁਰਾਂ ਦੇ, ਲਾਲ ਮੇਰੇ,
ਧੰਨ ਜਣੇਦੀ ਮਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ - ੨, ੨.
ਜੇ ਹੋਣਾ ਸੇ ਹੋਵੇ ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜੇ ਦੁਖ ਔਣਾ, ਆਵੇ,
ਫੱਕਰਾਂ ਦਾ ਦਿਲ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਰੰਚਕ ਨਹੀਂ ਦੁਖਾਵੇ।
ਜਿਸ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਈਂ ਵਸੇ, ਉਹ ਦਿਲ ਪਾਕ ਅਜ਼ਾਬੋਂ,
ਉਹ ਦੁਖ ਨਾਲ ਨਾ ਫੁਹਣਾ ਚਾਹੇ, ਨੱਸੇ ਐਬ ਸਵਾਬੋਂ।
ਧੰਨ ਭਾਗ ਹਨ ਮੇਰੇ ਬਚੜੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰ ਲਗੇ,
ਜਿਉਣਾ ਮਰਨਾ ਸਫਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਜੋ ਜੂਝੇ ਹੋ ਅੱਗੇ।
ਧੰਨ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉਂ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਜਣ, ਐਸੇ ਪੁੱਤਰ ਪਾਲੇ,
ਧੰਨ ਪਿਤਾ, ਕੁਲ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੰਮਣ, ਐਸੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੇ।

ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ

ਧਾਰਨਾ - ਉਹ ਨ ਮੁਏ, ਸਦ ਹੀ ਜਿਉਂਦੇ,
ਜੀਵਨ ਲਾਹਾ ਲੈ ਗਏ - ੨, ੨.
ਮਰੇ ਨਹੀਂ, ਓਹ ਜੀਵੇ ਹਨ, ਓਹ ਜੀਵਨ ਲਾਹਾ ਲੈ ਗਏ,
ਗੰਢੇ ਗਏ, ਨਹੀਂ ਓਹ ਟੁੱਟੇ, ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਪੈ ਗਏ।
ਧੰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਨ ਮੈਂ ਆਜਜ਼ ਨੂੰ, ਐਸੀ ਨੇਕੀ ਦਿੱਤੀ।
ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੇਤ ਸ਼ਹਾਦਤ ਲਿੱਤੀ।
ਜੇ ਜੀਵੇ ਕੁਝ ਕਰੇ ਨ ਨੇਕੀ, ਮਰਨਾ ਓਸ ਚੰਗੇਰਾ।
ਨੇਕੀ ਕਰ ਮਰ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ, ਜੀਵਨ ਉਹਦਾ ਭਲੇਰਾ।

ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ

ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਐਨੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਨੈ! ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਧੰਨ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਜਾਮ-ਏ-ਸ਼ਹਾਦਤ ਪੀ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ।"

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਸੀ; ਸੱਚਮੁੱਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ, ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਦੇ ਕੇ - ੨, ੨.

ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ, ਦੋਇ

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਉਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਵੈਸੇ ਰਵਾਜਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।" ਕਹਿੰਦਾ, "ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਹੀ ਸਨ, ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਏ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ।" ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਜੋ ਸਬਕ ਇਹਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੱਕ ਗਿਆ। ਇਹ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਏ। ਤੂੰ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ!

ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੁਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ॥

ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੇ ਸਹੈ ਜੋ ਮਹਿ ਜੀਵਾ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੬

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੀ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਹੋ ਗਿਆ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ,
ਮਿਲ ਕੇ ਪੂਰਿਆਂ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ - ੨, ੨.

ਜੇ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ ਨਹ
ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ
ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ॥
ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੩-੩੪

ਸੱਚਮੁੱਚ ਰੱਬ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦਾ-ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - 'ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ॥ ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ॥' ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਮੰਗ ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ; ਤੇਰੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰੀਏ?"

"ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਅੱਜ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੰਘਾ ਕਰਦੇ ਓ, ਕੰਘੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਸੀਸ ਦੇ ਰੋਮ ਆਏ ਨੇ, ਜਿਹਨੂੰ 'ਵਾਲ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ; ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਰਤ ਦੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇ ਸੀ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ, ਪਰ ਹਜ਼ਰਤ ਏਥੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠੇ ਸਾਡੇ; ਕੰਘਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਤੂੰ ਤੁਠਾ ਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੰਘਾ ਕੇਸਾਂ ਸਣੇ ਦੇ ਦੇ।"

ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੇਸ ਜਿਹਦੀ ਕੀਮਤ ਦੋਹਾਂ

ਜਹਾਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦੌਲਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਸਤਾਰ ਆਪ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਕਟਾਰ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, "ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ - ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਇਹਦੀ ਕਦਰ ਜਾਨਣਗੇ।"

ਸੋ ਉਹ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ, ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ -

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਰੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੦

ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਝੂਠਾ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਨੇ ਸੱਚਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਰੱਬ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ; ਕਰਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੰਘ ਚੁਕੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਇਕ ਜੀਵਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਪੁਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਤੇ ਗਮੀ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ - 'ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ'। ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਨਾ! ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ, ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ, ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾ ਕੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਖੇੜੇ

ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲਗ ਗਏ -

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਸੋਨਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਗੁਰੂ ਤੋਂ; ਕੇਸ ਮੰਗੇ।

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਦਰਜਾ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਸਾਂਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਹੈ - 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ।' ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਮਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਜੀ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲੋ - ਉਸਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ; ਆ ਜਾਓ ਉਸ ਪੱਧਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਜਿਥੇ -

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ

ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੋਲੇ, ਫੇਰ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ ਵਿਚ।

(ਪੰਨਾ 20 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰ ਵੀ ਤਰ ਜਾਏਂਗਾ, ਭਜ ਲੈ ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ।
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਚੇਤ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਤੈ ਭੀ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭਜਦਾ ਬਈ, ਸੋ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮੇਸ਼ਰ ਨਾਮ ਤੇ ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾਂ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਚਿੱਤ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਬੋਲਦਿਆ ਚਾਲਦਿਆਂ; ਪਰ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਨਾਲ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਉਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ -

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ ॥
ਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ, ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰ ਦੈ ਕਰ, ਪਾਪ ਸਮੁੰਗ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੇ ਸੋਂ

ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਐਡਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ, ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਤੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵੇਂ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ-
ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ। ਤਿੰਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਹਟਾ ਕੇ, ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਜੇ ਤੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਜੇ ਕਹਿ ਲਵੇਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਲਾਰੇ 'ਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਇਹ ਸਤਿ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਵੀ ਤੇਰੇ ਗਲ 'ਚੋਂ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਗਲ 'ਚੋਂ ਲਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਐਸਾ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਲਗਦੀਆ ਨੇ -

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥

ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੭

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੋਲੇ ਭਾਈ।

ਬੰਦਗੀਨਾਮਾ

ਭਾਈ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਬੀਰ'

ਸੁਸਤੀ ਅਤੇ ਕਾਹਲੀ

ਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਨੂੰ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਦੋਹਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵੈਰੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਂਧੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਰੋੜੇ ਅਟਕਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਤਮਕ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਹਰ ਪਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਫਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਇਲਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਆਤਮਾ ਦਾ ਇਲਮ ਵਧੇਰੇ ਔਖਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਇਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਤਮ ਸਾਇੰਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਹਿ ਵਿੱਚ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਸਾਇੰਸ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਅਲਹਿਦਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਇਕੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਤਮਕ ਇਲਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਭ ਇਲਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੰਗਾ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਇਕ ਚੰਗਾ ਗਵੱਈਆ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਇਕ ਕਾਮਯਾਬ ਵਪਾਰੀ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕਰੀਬਨ ਵੀਹ-ਪੰਝੀ ਵਰ੍ਹੇ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਰਸੇ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵੀਹ-ਪੰਝੀ ਸਾਲ ਦੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਗਵੱਈਆ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਦਰਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਸਾਇੰਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਅਰਸੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਸਤੀ ਵਰਗੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਖੋਜ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਰਾਤ ਦਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਤਮਕ ਖੋਜ ਲਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਗਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ ਜਾਂ ਰੋਲਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਖੋਜ ਲਈ ਇਕਾਂਤ ਅਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਤਮਕ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਤਮਕ ਖੋਜ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਸਿਮਰਨ ਦਵਾਰਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਵਿਖੇ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨਾ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਪਾਂਧੀਆਂ ਲਈ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਪਾਂਧੀ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਖਿੱਚਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਉਦਮ ਵਿੱਚ ਔਕੜਾਂ ਪਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਬੜਾ ਕਠਨ ਪੈਂਡਾ ਹੈ, ਇਸ ਉਤੇ ਤੁਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਉਚੇ ਮਰਾਤਬੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਜਦ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੌਂ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਜਾਗਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਲੋੜੀਂਦਾ, ਕੀ ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਇਕ ਐਸੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਦਾ, ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਅਜੇ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਈ ਹੈ, ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਦੀ ਹੈ, ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਹੁੱਜਤਾਂ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਮਨ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਗਨ ਪੱਕੀ ਹੋਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਦਰਿਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਆਰਜ਼ੀ ਸੁਖ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਸਦੀਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ, ਕਿਸੇ ਅਭਿਨਾਸੀ ਸੁਖ ਦੀ ਪਰਬਲ ਇਛਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਭ ਸੁਖ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਮਿੱਤਰ ਸੁਸਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ਤਰੂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਚਾਲ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਹੜੇ ਸੁਭਾਗੀ ਮਿੱਤਰ ਸੁਸਤੀ ਵਰਗੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸ਼ਤਰੂ ਦੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਤੁਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਕ ਨਵੀਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਵੀਂ ਮੁਸ਼ਕਲ 'ਕਾਹਲੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੁਸਤੀ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਜਾਗਣ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਆਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੇ ਤੂੰ ਕਾਫੀ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਾਫੀ ਕੰਠ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਰੋਜ਼ ਰਾਤੀਂ ਵੀ ਉਠਦਾ ਹੈਂ, ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਤੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਤੇਰੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਅਜੇ ਕਾਇਮ ਹਨ, ਤੈਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਅਜੇ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਸ ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਜਾਂ ਘਾਲ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਲਾਭ ਪੁਚਾਇਆ? ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਆਰਾਮ ਭੀ ਛੱਡੇ,

ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਮਾਨੀ ਮੌਜ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਬਣਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ, ਮੌਤ ਦਾ ਸਹਿਮ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਸਾ ਹੀ ਬੜਾ ਬਿਖੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

ਜਦ ਮਨ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਦਾ ਦਿਲ ਢਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਗੁਰਸਿਖ ਮਨ ਦੇ ਇਸ ਫਰੇਬ ਜਾਂ ਇਸ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਇਕ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਸਫਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਅਗਰ ਉਮਰ ਭਰ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ੁਕਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰਸਿਖ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਇਸ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਸੌਖਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਰਸ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖੇਡ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਬਰਫ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪਹਾੜ ਵਲ ਜਾਂ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਾੜ ਦੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਅਤੇ ਸੀਤਲਤਾ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਅਖੀਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਪ੍ਰੇਮ, ਨਿਰਭੈਤਾ, ਅਡੋਲਤਾ, ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਅਰੋਗਤਾ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਤਿਕਾਰ ਇਜ਼ਤ ਅਤੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪੇ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਸ ਦਾ ਹਲਤ ਪਲਤ ਸੌਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਸ਼ਤਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਸਤੀ ਅਤੇ ਕਾਹਲੀ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਲ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਐਸਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ।

ਸਗਲ ਸਿਆਨਪ ਛਾਡਿ ॥
 ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਸੇਵਕ ਸਾਜਿ ॥
 ਅਪਨਾ ਆਪੁ ਸਗਲ ਮਿਟਾਇ ॥
 ਮਨ ਚਿੰਦੇ ਸੇਈ ਫਲ ਪਾਇ॥
 ਹੋਹੁ ਸਾਵਧਾਨ ਅਪੁਨੇ ਗੁਰ ਸਿਉ ॥
 ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਪਾਵਹਿ
 ਸਗਲ ਨਿਧਾਨ ਗੁਰ ਸਿਉ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੫
 ਹਰਿ ਸੇਵਹੁ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਢਿਲ ਮੂਲਿ ਨ ਕਰਿਹੁ
 ਜਿਤੁ ਅਸਥਿਰੁ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਹੋਵਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਤਾ ਤੇ ਆਲਸੁ ਕਹਾ ਕਰਉ ਰੀ ॥
 ਅੰਗ - ੩੮੯

ਉਦਮੁ ਕਰਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ
 ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਸੁਖ ਹੋਵਹਿ
 ਦੂਖੁ ਦਰਦੁ ਭ੍ਰਮੁ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੯

ਉਦਮੁ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਮਾਵਦਿਆ ਸੁਖ ਭੁੰਚੁ ॥
 ਧਿਆਇਦਿਆ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲੁ ਨਾਨਕ ਉਤਰੀ ਚਿੰਤੁ ॥
 ਅੰਗ - ੫੨੨

ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕਈ ਰਿਸ਼ਤੇ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਦਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਸਾਡਾ ਨੌਕਰ ਆਮ ਤੌਰ ਉਤੇ ਨੌਕਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਆਮ ਕਰਕੇ ਨੌਕਰ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਡੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਐਸਾ ਅਜੀਬ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਬਦਲਣਾ ਜਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਦਲਣਾ ਸਿੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਖਤਿਆਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕੇ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਚਾਅ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਣ -

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥
 ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਤਿਸੁ ਸਚ ਸਿਉ ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥
 ਨਾ ਵੇਛੋੜਿਆ ਵਿਛੁੜੈ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
 ਦੀਨ ਦਰਦ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ ਸੇਵਕ ਕੈ ਸਤ ਭਾਇ ॥
 ਅਚਰਜ ਰੂਪੁ ਨਿਰੰਜਨੋ ਗੁਰਿ ਮੇਲਾਇਆ ਮਾਇ ॥ ੧ ॥
 ਭਾਈ ਰੇ ਮੀਤੁ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ ॥
 ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਪਰੀਤਿ ਧ੍ਰਿਗੁ ਸੁਖੀ ਨ ਦੀਸੈ ਕੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਦਾਨਾ ਦਾਤਾ ਸੀਲਵੰਤੁ ਨਿਰਮਲੁ ਰੂਪੁ ਅਪਾਰੁ ॥
 ਸਖਾ ਸਹਾਈ ਅਤਿ ਵਡਾ ਉਚਾ ਵਡਾ ਅਪਾਰੁ ॥
 ਬਾਲਕੁ ਬਿਰਧਿ ਨ ਜਾਣੀਐ ਨਿਹਚਲੁ ਤਿਸੁ ਦਰਵਾਰੁ ॥
 ਜੋ ਮੰਗੀਐ ਸੋਈ ਪਾਈਐ ਨਿਧਾਰਾ ਆਧਾਰੁ ॥ ੨ ॥
 ਜਿਸੁ ਪੇਖਤ ਕਿਲਵਿਖ ਹਿਰਹਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਹੋਵੈ ਸਾਂਤਿ ॥
 ਇਕ ਮਨਿ ਏਕੁ ਧਿਆਈਐ ਮਨ ਕੀ ਲਾਹਿ ਭਰਾਂਤਿ ॥
 ਗੁਣ ਨਿਧਾਨੁ ਨਵਤਨੁ ਸਦਾ ਪੂਰਨ ਜਾ ਕੀ ਦਾਤਿ ॥
 ਸਦਾ ਸਦਾ ਆਰਾਧੀਐ ਦਿਨੁ ਵਿਸਰਹੁ ਨਹੀ ਰਾਤਿ ॥ ੩ ॥
 ਜਿਨ ਕਉ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਸਖਾ ਗੋਵਿੰਦੁ ॥
 ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਅਰਪੀ ਸਭੇ ਸਗਲ ਵਾਰੀਐ ਇਹ ਜਿੰਦੁ ॥
 ਦੇਖੈ ਸੁਣੈ ਹਦੁਰਿ ਸਦ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਰਵਿੰਦੁ ॥
 ਅਕਿਰਤਘਣਾ ਨੋ ਪਾਲਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਖਸਿੰਦੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੭

ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਕਤ ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਰੀਝ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਸ ਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਰੀਝ ਪਰਬਲ ਤੇ ਤੀਖਣ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਰੀਝ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਈ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਰੂਪ ਵਟਾਂਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪਾਸੇ ਰਮਿਆ ਜਾਣ ਕੇ ਜਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਦੋਸਤਾਂ, ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਮਿਤ ਅਤੇ ਸਭ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ -

ਸੇ ਭਗਤ ਹਰਿ ਭਾਵਦੇ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਾਇ ਚਲੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੨

ਆਪੁ ਛੋਡਿ ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ ਜੀਵਤ ਮੁਏ ਰਹੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੨

ਐਸੀ ਸੇਵਕੁ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ॥ ਜਿਸ ਕਾ ਜੀਉ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਧਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੧

ਸਾਹਿਬ ਭਾਵੈ ਸੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਸੇ ਸੇਵਕੁ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੧

ਨਾਨਕ ਸੇਵਕੁ ਸੇਈ ਆਖੀਐ ਜੋ ਸਿਰੁ ਧਰੇ ਉਤਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੭

ਸੇਵਕ ਕਉ ਸੇਵਾ ਬਨਿ ਆਈ ॥

ਹੁਕਮੁ ਬੁਝਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੨

ਜਦ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਸੇਵਕ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇੰਜ ਕਹੋ ਕਿ ਫੇਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਚੰਗਾ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ। ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਜ਼ਰਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖ, ਉਹ ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਸੇਵਕ ਦੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਕੰਮ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕੋਈ ਆਦਰਸ਼ਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ। ਮਾਲਕ ਤੇ ਚਾਕਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਲੋਂ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਚੰਗੇਰਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ, ਪੱਕਾ ਦੋਸਤ ਸਮਝਿਆ ਕਰ। ਤੂੰ ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਡਰਿਆ ਨਾ ਕਰ ਸਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੱਚਾ ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਖੈਰਗਾਹ ਸਮਝਿਆ ਕਰ। ਉਹ ਤੇਰਾ ਹੁਣ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਦੋਸਤ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ -

ਡਰਿ ਡਰਿ ਮਰਤੇ ਜਬ ਜਾਨੀਐ ਦੁਰਿ ॥

ਡਰੁ ਚੁਕਾ ਦੇਖਿਆ ਭਰਪੁਰਿ ॥

ਏਹ ਕਿਨੇਹੀ ਚਾਕਰੀ ਜਿਤੁ ਭਉ ਖਸਮ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਅੰਗ - ੪੭੫

ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਕਮਾਈ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਇਕ ਦਿਨ ਸੇਵਕ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਉਚਿਆ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਲਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਪਰ ਮਨ ਮਿੱਤਰ ਹਨ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ੁਭ ਫੁਰਨੇ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦ ਦੇਖ ਕੇ ਬੜੀ ਅਸਚਰਜ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਦ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਮਰੱਥ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਸਭ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਤਸੱਲੀ ਅਜੀਬ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਨਿਰਭੈਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਖਬਰਗੀਰੀ, ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਇਛਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੋਂ ਇਸ ਪਦਵੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਨਿਮਾਣੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਤ੍ਰਤਾਈ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ ਡਾਹਵਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਸੇਵਕ ਹੋਣ ਦੇ ਵੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ। ਇਹ ਤੇਰੀ ਕੀ ਅਸਚਰਜ ਲੀਲਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਡਾਹਵੇ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਡਾਹਵੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਮੀਤੁ ਕਰੈ ਸੇਈ ਹਮ ਮਾਨਾ ॥

ਮੀਤ ਕੇ ਕਰਤਬ ਕੁਸਲ ਸਮਾਨਾ ॥ ੧ ॥

ਏਕਾ ਟੇਕ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਚੀਤ ॥

ਜਿਸੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣਾ ਸੁ ਹਮਰਾ ਮੀਤ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਵੇਪਰਵਾਹਾ ॥

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਮੋਹਿ ਅਸਨਾਹਾ ॥ ੨ ॥

ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥

ਸਮਰਥ ਪੁਰਖੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਆਮੀ ॥ ੩ ॥

ਹਮ ਦਾਸੇ ਤੁਮ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੇ ॥ ਮਾਨੁ ਮਹਤੁ ਨਾਨਕ ਪੁਭੁ ਤੇਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੮

ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸਿੱਖ ਰਹਿਣ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰ ਤੋਂ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦਿੱਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਵੀ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਇਕ ਹੋਰ ਪਦਵੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਪਿਆਰਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਦਾ ਅਸਲ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਮਿੱਤਰ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੱਡਾ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮਿੱਤਰ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਹੈਂ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ, ਵਾਰਿਸ ਹੈਂ। ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਪਰ ਉਹ ਖੂਨ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਸਦਾ ਅਲਹਿਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ, ਪਰ ਪੁੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਖੂਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੁੱਤਰ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਖਲੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿਤਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਦਿਲਬਰੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਸਿਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਚਾਅ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ, ਆਪਣਾ ਮੰਬਾ ਸਰਚਸ਼ਮਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਸਭ ਸਿਫਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹਨ। ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਭ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ, ਸਭ ਸਿਫਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਫਰਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਉਤੇ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੱਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਰਤਾਜ ਜਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਖਿਆਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਉਤੇ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਜੰਮਿਆ ਜਾਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਰਗੀ ਉਚੀ ਅਤੇ ਅਸਚਰਜ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪ ਉਤੇ ਇਸ ਜਗਤ ਸਬੰਧੀ ਬੜੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਜਗਤ ਦੇ ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸ ਦੱਸ ਕੇ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਜੱਸ ਤੇ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਦੇ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸੱਚੇ ਤੇ ਉਚੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਰਮ ਸੁਖੀ ਅਤੇ ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਦੇਖ ਕੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤ ਦੇ ਦੁਖੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਅਤੇ ਭਟਕ ਰਹੇ ਜੀਵ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਣ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਲਿਆ ਕੇ ਸੁਖੀ ਬਨਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਡਾਹਵੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜਾਪਦੇ ਹਨ -

ਨਾ ਓਹੁ ਮਰਤਾ ਨਾ ਹਮ ਡਰਿਆ ॥

ਨਾ ਓਹੁ ਬਿਨਸੈ ਨਾ ਹਮ ਕੜਿਆ ॥
 ਨਾ ਓਹੁ ਨਿਰਧਨੁ ਨਾ ਹਮ ਭੂਖੇ ॥
 ਨਾ ਓਸੁ ਦੂਖੁ ਨ ਹਮ ਕਉ ਦੂਖੇ ॥ ੧ ॥
 ਅਵਰੁ ਨ ਕਉ ਮਾਰਨਵਾਰਾ ॥
 ਜੀਅਉ ਹਮਾਰਾ ਜੀਉ ਦੇਨਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਨਾ ਉਸੁ ਬੰਧਨ ਨਾ ਹਮ ਬਾਧੇ ॥
 ਨਾ ਉਸੁ ਧੰਧਾ ਨਾ ਹਮ ਧਾਧੇ ॥
 ਨਾ ਉਸੁ ਮੈਲੁ ਨ ਹਮ ਕਉ ਮੈਲਾ ॥
 ਓਸੁ ਅਨੰਦੁ ਤ ਹਮ ਸਦ ਕੇਲਾ ॥ ੨ ॥
 ਨਾ ਉਸੁ ਸੋਚੁ ਨ ਹਮ ਕਉ ਸੋਚਾ ॥
 ਨਾ ਉਸੁ ਲੇਪੁ ਨ ਹਮ ਕਉ ਪੋਚਾ ॥
 ਨਾ ਉਸੁ ਭੂਖੁ ਨ ਹਮ ਕਉ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ॥
 ਜਾ ਓਹੁ ਨਿਰਮਲੁ ਤਾਂ ਹਮ ਜਚਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੧

ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬੜਾ ਉਚਾ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਐਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੁੱਤਰ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੂਰਨ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ ਫੇਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੋ ਹਸਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਦ ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸੂਖਸ਼ਮ ਦਵੈਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਚੁੱਭੀ ਲਾ ਕੇ ਗਵਾਚ ਜਾਣ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਦੀ ਅਜੀਬ ਤੀਖਣ ਇਛਿਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਰੀਝ ਨੂੰ ਬਜਾਏ ਦਬਾਣ ਦੇ ਵਧਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪਰਮਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਪਰਮਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਚੁੱਭੀ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵ ਪੁਣੇ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਸਮਝ ਸੋਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਪਰ ਉਹ ਆਪ ਇਕ ਅਜੀਬ ਉਚੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਜਾਗ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਭਿਆਸੀ ਇਥੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗਵਾਚਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਕਦੀ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖੇ ਵੱਖ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਇਕ ਅਜੀਬ ਚੋਜ ਜਾਂ ਖੇਡ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ, ਉਸ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸ ਪੈਣੀ, ਉਸ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਹਿਲੋਂ ਸੇਵਕ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਮਿੱਤਰ ਬਣਨਾ ਉਸ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਉਚੇ ਹੋ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣਾ ਇਹ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਮ ਹਨ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 ਤੇ)

ਬੀਬੀ ਸੁਖਤ ਬਾਈ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

(ਇਕਾਂਤ ਤੇ ਇਕੱਲ)

ਥੱਕ ਜਾਏ ਇਨਸਾਨ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਕ ਜਾਏ ਤਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਕਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ, ਹੁੱਸ ਜਾਏ ਤਾਂ ਨਾ ਆਰਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦੀ ਹੋਸ਼, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਘਬਰਾ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਜੇ ਥਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਹੁਸਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਇਹ ਰਹਿ ਜਾਏ ਇਕੱਲਾ ਤਾਂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਆ ਘੋਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁਦਾ ਉਗਲਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਇਕੱਲ ਬੁਰੀ, ਇਹ ਨਾ ਆ ਵਾਪਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਇਕੱਲ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਡਰਾਉਣੀ ਸ਼ੈ ਹੈ। ਇਕੱਲ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਨਿਰਾਸਤਾਈਆਂ ਦੀ ਦਾਦੀ ਹੈ। ਹੈਂ? ਕੀ ਇਕੱਲ ਮਾੜੀ ਹੈ? ਇਕੱਲ ਏਕਾਂਤ ਹੈ, ਏਕਾਂਤ ਨੂੰ ਕੋਮਲ ਉਨਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ, ਦਾਨਿਆਂ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਕੱਲ ਯਾ ਏਕਾਂਤ ਮਾੜੀ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ 'ਇਕੱਲ' 'ਏਕਾਂਤ' ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਇਕਾਂਤ' 'ਰੂਹ ਦਾ ਆਰਾਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, 'ਇਕੱਲ' 'ਤਨਹਾਈ ਦੀ ਕੈਦ' ਹੈ। 'ਏਕਾਂਤ' ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਥਕਾਨ, ਅਕੇਵੇਂ ਤੇ ਹੁੱਸਣਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ 'ਇਕੱਲ' ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵਹਿਸ਼ਤਾਂ ਛਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਕਾਂਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਵਜੋਬਨ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਇਕੱਲ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਖਾਰਦੀ ਤੇ ਬੁਢੇਪਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਆਪਾ ਆਪਣੇ ਠੀਕ ਤੋਲ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਕੱਲ ਵਿਚ ਆਪੇ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਦਿਲ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਉਸਤਤਿ ਤੇ ਦਿਲ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੇ ਤੋਲ-ਪਲੜੇ ਨੀਉਂਦੇ ਝੁਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ, ਐਨ ਤਰਾਸ਼ੂ ਤੋਲ ਪੂਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਠੀਕ ਠੀਕ, ਨਾ ਵੱਧ, ਨਾ ਘੱਟ। ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਤਵੱਜੋ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਤੇ ਉਪਰੇ ਖਿਚੇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ, ਆਪਾ ਟਿਕਦਾ ਤੇ ਆਪੇ ਵਿੱਚ ਟੁੱਭੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੁੱਭੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪੇ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਣ-ਰਤਨ ਲੱਭ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਵਲ ਤੇ ਵਿੰਗ ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਉੱਜਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਹ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ਅਨੰਤ' ਵਿਚ ਜਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਰੂਹ ਰੂਹ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਬ ਰੂਹ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਚਾਹੇ ਕਿ ਜਗਤ ਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਏਕਾਂਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾਵੇ, ਦਾਤਾ ਹੋਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਏਕਾਂਤ ਵਿਚੋਂ ਸਾਮਾਨ ਮਿਲੇਗਾ।

ਇਕੱਲ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਦੇ ਆਸਰੇ ਭੱਜੇ ਹੋਏ, ਉਪਰੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਤਾਂਹੀਓ ਇਕੱਲ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ, ਡਰ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ਤ ਛਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਿਰਜਨ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਛੋੜ ਆਓ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਤੇਰੇ ਬਾਬਤ ਕੀ ਵਰਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕੱਲ ਦੇ ਮਹਾਂ ਭਯਾਨ

ਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਗਹਿਮਾਂ ਗਹਿਮ ਹੈ ਤੇ ਭੋਣ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਜਦ ਅੱਖ ਖੋਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜੀ ਸਾਈ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਖਿਆਲ ਕਰ ਲਓ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਇਕੱਲ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ। ਸੋਚ ਲਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਗਏ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਬਨ ਵਿਚ ਗੁਆਚੇ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਉਪਰਾ ਬੀ ਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਜੀਵ ਮਾਤਰ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਟੋਟੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਓ। ਹਾਂ ਜੀਓ, ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਗੁਆਚੇ ਨੂੰ ਇਕੱਲ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਤੇ ਤਨਹਾਈ ਦੀ ਕੈਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਦਾ ਵਧੇਰਾ ਥਰੂ ਹੈ। ਬਾਬਾ! ਇਕੱਲ ਬੁਰੀ।

ਉੱਝ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਜੀਵ ਇਕੱਲਾ ਹੈ। ਇਕੱਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਲਾ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਇਕੱਲ ਦੀ ਸੋਚ ਇਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੁਰਦੀ, ਫੁਰੇ ਤਾਂ ਭੈ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਤੂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਸਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜੇ ਕਦੇ ਇਕੱਲ ਆ ਵਾਪਰੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਰਸਦਾ ਬੀ ਇਕੱਲ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਦੁਆਲੇ ਵਸਦੇ ਭੀੜ ਭੜੱਕਿਆਂ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਆਪਣੀ ਇਕੱਲ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਫੁਰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਸੌ ਅੰਡੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਪਏ ਹਨ ਸਭ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਹਦ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ, ਪਏ ਹਨ ਚਾਹੇ ਕੋਲ ਕੋਲ, ਪਰ ਹੈਨ ਅੰਡੇ ਅੰਡ, ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ। ਹਾਂ ਸੈ ਪਿੰਜਡੇ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਪਏ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਛੀ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸੈ ਦੀਪ ਕਿਸੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਹਨ, ਵਿਚ ਜਲ ਹੈ, ਹਨ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ, ਪਰ ਹਨ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ, ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਹਦਬੰਦੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਸਾਨ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਪਰ ਹੈ ਹਰ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ, ਇਕੱਲਾ ਇਕੱਲਾ। ਹਰੇਕ ਦਾ ਆਪਾ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਹੈ ਹਰੇਕ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਆਪੇ ਆਪਣੀ। ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਪੀੜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਾਂ ਪਾਸ ਬੈਠੀ ਟਕੋਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਵੈਣ ਫਕਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਵਾਰੀ ਘਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਕੁ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੀੜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਓਥੇ ਮਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਚੀਚੀਆਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੀੜ ਨੂੰ ਓਥੋਂ ਧੱਕ ਕੱਢਾਂ, ਪਰ ਇਡੇ ਹਿਤ ਤੇ ਹਿਤੂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੀ ਪੁੱਤ ਪੀੜਾ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਕੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਵਿਤ੍ਰੈਕੀ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਇਕੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਇਕੱਲਾ ਹੈ ਤੇ ਜਗਤ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਿ ਸੁਭਾ ਜੰਗ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਆਪਣੇ ਲਾਭ ਦੇ ਮਗਰ ਹੈ, ਦੂਏ ਨੂੰ ਉਪਰਾ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਆਪਣਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਨਫਾ ਕੱਢਣ ਵੇਲੇ ਦੂਏ ਨਾਲ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਫਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਨੀ ਦੀ ਬੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਐਉਂ ਬੀ ਹਰ ਕੋਈ ਇਕੱਲਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕੱਲ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਜੀਓ, ਇਹ ਇਕੱਲ ਬਾਹਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ ਦੀ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਲਾਭ ਤੇ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਿਚ

ਜਤਨ (ਕਸ਼-ਮਕਸ਼) ਤੇ ਇਸ ਜਤਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਿੱਤ ਦਾ ਰਸ ਇਕ ਇਕੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦਾ।

ਇੱਕ ਇਕੱਲ ਹੋਰ ਹੈ ਜੋ ਭੀੜਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਆ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਘੁੱਘ ਵਸਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਛੋੜ ਆਓ, ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਕਿ ਉਹ ਬੋਲੀ ਬੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਸ ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮ ਵਿਚ ਉਸ ਓਪਰੇ ਨੂੰ ਭੀੜ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕੱਲ ਦਾ ਥਹੁ ਪਏਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦਾ ਰਸ ਤਦੋਂ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋਏ ਨੂੰ ਇਕ ਓਪਰਾ ਹੀ ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਮਿਲ ਪਵੇ।

ਇਕ ਇਕੱਲ ਹੋਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭੀੜਾਂ ਬੀ ਦੁਆਲੇ ਹੈ, ਜਾਣੂ ਸਿਆਣੂ ਬੀ ਹੈਨ, ਕੋਈ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੀ ਹੈਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਇਕ ਪਿਆਰਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਬਿਨਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਸ ਇਕੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਬਾਹਰ ਭੀ 'ਵਿੱਥ' ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਬੀ ਵਿੱਥ ਦਾ ਖਿਲਾਰਾ ਹੈ, ਇਕ ਪਿਆਰ ਹੈ - ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ - ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਿਤੋਂ ਉਹ ਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਤਾਂ ਇਕੱਲ ਰੂਪੀ ਵਿੱਥ ਉਤੇ ਪੁਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੁਲ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਇਕੱਲ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਇਹ ਪੁਲ ਟੁੱਟੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸੁਰਤ ਨੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਲਗਾਉ ਦਾ ਪੁਲ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਵਿਛੋੜੇ ਤਾਂ ਇਕੱਲ ਅੰਦਰ ਆ ਵੜਦੀ ਹੈ, ਉਹ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੀ ਇਕੱਲ ਦੀ ਪੀੜ ਝਰਨਾਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

(ਇਕੱਲ ਦੀ ਰਾਤ)

ਇਕ ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੀ ਬੀਬੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣਪਤੀ ਐਨ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਟੁਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਆਪ ਬੀ ਜੁਆਨ ਹੈ, ਸਡੌਲ, ਸੁਹਣੀ, ਸਰੂ ਵਾਂਗੂ ਲੰਮੀ ਤੇ ਸੁਖੜ ਬੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਬੀ ਇਸ ਦਾ 'ਸੁਖੜੋ' ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੇਕੇ ਬੀ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਸਨ, ਧੀ ਇਕੋ ਸੀ ਉਹ ਬੀ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰਾ ਇਸ ਸੁੱਖੇ ਲੱਧੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਤੀ ਆਪ ਬੀ ਚੋਖੇ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਧੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਬੀ ਸਾਰਾ ਸੁਖੜੋ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਦੁਵੱਲੀਉ ਆਈ ਦੌਲਤ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਇਕੱਲੀ। ਨਾ ਹਨ ਪੇਕੇ, ਨਾ ਸਹੁਰੇ, ਨਾ ਪਿਤਾ, ਨਾ ਪਤੀ, ਨਾ ਮਾਂ, ਨਾ ਸੱਸ। ਅੱਗੋਂ ਵੇਲ ਵਧੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੈ ਪੁੱਤ ਨਾ ਹੈ ਧੀ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੈ ਇਹ ਬੀਬੀ ਇਕੱਲੀ, ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਹੈਨ, ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਬੰਧੀ ਬੀ ਹੈਨ, ਪਰ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਲ ਵਿਚ ਹੀ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਇਕੱਲ ਪਿਆਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਿਨਸ ਜਾਣ ਦੀ, ਅੰਦਰ ਇਕੱਲ ਹੈ ਸੁਰਤ ਦੇ ਆਸਰੇ-ਪਤੀ-ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਦੀ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ, ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੈ, ਧੁਰ ਛੱਤ ਤੇ ਪਲੰਘ ਡੱਠਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਇਹ ਬੀਬੀ ਲੇਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਸੁਖੜੋ ਲੇਟੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਜਾਗਦੀ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ -

ਹੇ ਅਸਗਾਹ ਨੀਲ ਦੇ ਤਾਰੂਓ, ਤੁਸੀਂ ਬੀ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਾਰ

ਇਕੱਲੇ ਦਿਸ ਰਹੇ ਹੋ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਵਿੱਥਾਂ, ਖਬਰੇ ਕੋਡੀਆਂ ਕੁ ਪਈਆਂ ਹਨ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਪਏ ਚਮਕਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਸੁਸਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ? ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੁਸਾਂ ਹਾਰ ਚਮਕਦੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਹਨ, ਮੇਰੀ ਚਮਕ ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ ਗਈ? ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਬਾਂਦੀਆਂ ਬੀ ਹਨ, ਮਹਿਮਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੀ ਹਨ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਇਕੱਲੀ ਇਕੱਲੀ ਲਗਦੀ ਹਾਂ। ਐਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਹਾਇ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੁਖੜੋ! ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸੀ, ਜਗਤ ਅਸਾਰ ਹੈ, ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਕੱਲਾ ਆਉਂਦਾ ਕੱਲਾ ਟੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਕੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸਹੀ। ਪਰ ਹਾਂ, ਸੋਚਾਂ ਤਦੋਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਾਰਦੀਆਂ। ਹਿਰਦੇ ਪੀੜ ਹੈ ਤੇ ਹਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਪੂ ਜੀਓ, ਬਾਪੂ ਜੀਓ! ਆਓ ਦੇਖੋ ਲਾਡਾਂ ਪਲੀ ਕਿਵੇਂ ਵਿਲਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੌਤ, ਬੁਰੀ ਮੌਤ, ਵਿਛੋੜਿਆਂ ਦੀ ਛੁਰੀ ਮੌਤ - ਮਾਂ ਵਿਛੋੜੀ, ਪਿਤਾ ਵਿਛੋੜੇ, ਪਤੀ ਬੀ ਨਾ ਛੋੜਿਆ, ਪਰ ਹਾਇ, ਮੌਤ ਰਹਿਮਤ ਬੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀਓ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗਮ ਖਾਧਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਇ ਕਿਉਂ ਟੁਰ ਗਏ, ਪਰ ਮੈਂ ਅੱਜ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਮੌਤ ਨੇ ਰਹਿਮਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਤਦੋਂ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਕੇ ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਤਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਬੀ ਸਮੇਟ ਲੈਂਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੀ ਪਤੀ-ਵਿਯੋਗ ਦਾ ਦੁਖ ਅੱਜ ਨਾ ਦੇਖਦੀ। ਮੌਤ ਰਹਿਮਤਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਇਸਦੀ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਮੰਗਿਆਂ ਖੈਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ, ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੇਹਰਾਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਥੇਰੇ ਤਰਲੇ ਕੱਢੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੀ ਲੈ ਚੱਲ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਰ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ ਇਸ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਰਨਹਾਰ ਨੇ।

ਕਟਦੀ ਨਹੀਂ ਦੁੱਖ ਦੀ ਰਾਤ,

ਕਿਵੇਂ ਕਟੇਗੀ ਦੁਖ ਦੀ ਉਮਰ, ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗੀ ਪ੍ਰਭਾਤ?

ਨੈਣਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀਏ ਨੀਂਦ,

ਕਿਵੇਂ ਆਵੇਗੀ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ,

ਨੀਂਦ ਸੁਲੱਖੀ ਕਦੋਂ ਪਾਵੇਗੀ ਝਾਤ?

ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੇ ਪ੍ਰੀਤਮ! ਫੇਰ,

ਸੁਖੜੋ ਨਾ ਦੇਖੇਗੀ ਫੇਰ ਫੇਰੇ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਓ ਰਾਤ।

3. ਇਕੱਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਤਰਲੇ

ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਤੇ ਘਬਰਾ ਸੁਖੜੋ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸੁਦਾ ਵਾਂਙੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤੀ ਬਲ ਸੀ ਮਨ ਵਿਚ ਤੇ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ; ਡਾਢੇ ਘਬਰਾਵਾਂ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਟੋਲ੍ਹਦੀ ਸੀ ਉਸ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰੀ ਇਕੱਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣ ਦਾ। ਦਿਨ ਚਾਲੀ ਕਹਿਰ ਦੇ ਬੀਤੇ ਰੋਂਦਿਆਂ ਤੇ ਵਿਲਪਦਿਆਂ। ਇਕ ਰਾਤ ਤਾਰੇ ਗਿਣੋਂਦੀ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਫੁਰੀ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਗਿਆ ਤੇ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਆਯਾ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੋੜ ਬੀ ਸਕਦੀ ਹਾਂ?

ਸਿਆਣਪ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੋਝੀ ਵਾਲੇ ਮਨ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਤੀ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਮੇਲ ਦਾ ਸੁਖ ਅੰਤ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਨਾ ਤੇ ਜੋ ਸ਼ੈ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇ

ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਹੈ ਮਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਯਾਦ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਹਾਂ ਵਿਜੇਗ ਦੀ ਪੀੜਾ ਵਿਚ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਜੀਵਾਂ ਮੇਲ-ਰਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ। ਉਹ ਛਿਨਾਂ, ਉਹ ਘੜੀਆਂ, ਉਹ ਵਕਤ ਦੇ ਲਹਿਰਾਉ ਜੋ ਲੰਬੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ, ਕੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੀਉ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਚੋਟ ਦਾ ਦਾਰੂ ਲੱਭ ਲਿਆ। ਹਾਂ, ਆਖੋ, ਹੇ ਇਕੱਲ! ਜੇ ਤੂੰ ਵੜ ਗਈ ਹੈਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ, ਨਿਕਲ ਕੇ ਇੱਥੇ ਮੈਂ 'ਪੀਅ ਰਸ ਦੀ ਯਾਦ' ਵਸਾਵਾਂ ਹੁਣ। ਇਸ ਯਤਨ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਨਾਲ ਬੀਤਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਫਿਰ ਵਿਯੋਗ ਪੀੜਾ ਤੇ ਇਕਲਾਪਿਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਰੋ ਟੁਰ ਪਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਦਾਰੂ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਤੀ ਦੀ ਇਕ ਮੂਰਤਿ ਨੂੰ ਇਕ ਪਲੰਘ ਤੇ ਸਜਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬੁਤ ਪੂਜਾ ਵਾਂਗੂੰ ਪੂਜਾ ਅਰੰਭੀ। ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਟੋਟ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮੂਰਤ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਆਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਨਾ ਤੁਸੀਂ, ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਦੀਆਂ ਛਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ, ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਨਾ ਤੁਸੀਂ। ਇਉਂ ਆਖੋ ਤੇ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਵੋ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਛਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਰਸ ਭਾਵ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਇਉਂ ਸੁਰਤਿ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਇਕੱਲ ਭਾਵ ਦਾ ਕੁਰੱਸ। ਐਦਾਂ ਲੱਗਾ ਬੀਤਣ ਸੁਖੜੇ ਦਾ ਕਾਲ, ਐਉਂ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਯੋਗ ਤੇ ਇਕੱਲ ਦਾ ਇਲਾਜ।

4. ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ। ਪਤੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ

ਕਿਸੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਦੇ ਲੱਗੇ ਘਾਉ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸਮਾਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਾਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੇ ਘਾਵਾਂ ਦਾ ਭਰਨਾ ਵਰ੍ਹਾ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਘਾਵਾਂ ਦੇ ਭਰਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਘਾਵਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਉਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖੜੇ ਦੇ ਸੁਤੇ ਹੀ ਸੁਖੜ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਦਾਰੂ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਲੱਭ ਪਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਟਿਕਵਾਂ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸਾਈ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਪਜਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਬੀ ਆਸਾਰ ਲੈਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਆਸਰੇ ਸੁਖੜੇ ਕੁਛ ਕੇ ਬਚ ਗਈ ਰੋੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਹਿਣਾਂ ਤੋਂ। ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੀ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਰੁਝੇਵੇਂ ਵੀ ਵਿਯੋਗ ਤੇ ਇਕੱਲ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬਾਹਰਲਾ ਆਸਰਾ ਹੋਰ ਲੱਭਾ। ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਲਈ ਕੁਟੀਆ ਪੁਵਾਈਆਂ। ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਬਗੀਚਾ ਬੀ ਲੁਆਇਆ ਤੇ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੀ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਾਸ ਪਦਾਰਥ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਵਿਧਵਾ ਹੋਵੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਕ ਸਨਬੰਧ, ਜਾਣੂ ਅਜਾਣੂ ਸਭ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੀਲੇ ਹਵਾਲੇ ਇਸ ਦਾ ਧਨ ਮੁੰਛੀਏ। ਜਦੋਂ ਵਰ੍ਹਾ ਕੁ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਸੁਖੜੇ ਦਾ ਮਨ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਦਿ ਵਿਚ ਲਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਸੁਖੜੇ ਕੁਛ ਕੁ ਖਿੜੀ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਖੁਸ਼ ਵੀ ਦਿਸ ਪੈਂਦੀ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸਾਕਾਂ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਤਨ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੇ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਵਿਧਵਾ ਵਿਵਾਹ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉੱਚ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਹੀਣਤਾ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਇਤਨੇ ਧਨ ਵਾਲੀ ਵਿਧਵਾ ਹੱਥ ਲਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇੱਜਤ ਤੇ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਨੱਕ ਨਮੂਜ਼ ਨੂੰ

ਕੀਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਮੌਜ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਜਤਨ ਹੋਏ, ਪਰ ਸੁਖੜੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਿਆ। ਸੁਖੜੇ ਸੁਤੇ ਹੀ ਉਸ ਅਕਲ ਦੀ ਮਾਲਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਰਖੂ ਬੁੱਧੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿਰ ਭੰਨੇ ਦੇ ਛੇਤੀ ਸਮਝ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਵਿਤੋਕ ਬੁੱਧੀ ਬੀ ਰਖਦੀ ਸੀ ਤੇ ਗੱਲ ਦੀ ਤਹਿ ਤਕ ਅਪੜਨ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਘੱਟ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕੁਛ ਗੁੰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੀ ਸਾਣ ਬੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਇੰਦੀਏ ਤਾੜ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੇ ਹੀਲੇ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਲੀ ਤੇ ਖੱਤਰੀ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਤੀ-ਵਿਯੋਗ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰ ਪੁਰਖ ਦਾ ਖਿਆਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਯ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗ ਸਕਦਾ। ਲੋਕ ਲਾਜ ਵੀ ਇਕ ਭਾਰੀ ਰੋਕ ਸੀ, ਪਰ ਪਤੀ-ਪ੍ਰੇਮ, ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਵਾਂਗੂੰ ਸੀ, ਉਹ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰ ਕੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਉਹ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁਖੜੇ ਹਰ ਐਸੇ ਪੇਸ਼ ਆਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਦੀ ਰਹੀ। ਹਰ ਜਿੱਤ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਗਈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵੈਰਾਗ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਧਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਘਰ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਨੌਕਰ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਬਾਰ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਚੌਕਸਤਾਈ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀ ਰਹੀ। ਇੱਥੋਂ ਮਿਲੇ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਝੁਕਾਉ ਸਤਿਸੰਗ ਵਲ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸਨੂੰ ਦਿੱਸੇ ਕਿ ਰੂਹ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਊ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਦਾ ਰਹੂ। ਕੁਟੀਆਂ ਜੋ ਪੁਵਾਈਆਂ ਸਨ ਓਥੇ ਨੌਕਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਆਪ ਓਥੇ ਜਾਣ ਆਉਣ ਲਗ ਪਈ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਭਲੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ ਦਾ ਓਥੇ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭੁੱਖ ਲਈ ਭੋਜਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਯਾ ਸਾਧੂ ਲੋਕ ਮਹਿਮਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਉਹ ਬੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਕੁਛ ਆਸਰਾ ਦੇ ਜਾਂਦੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ ਆਏ। ਇਹ ਚੰਗੇ ਦਿੱਸਣੇ ਪੁੱਸਣੇ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬੀ ਸੇ। ਬੀਬੀ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਕੁਛ ਵਧੇਰੇ ਚਿਰ ਲਈ ਟਿਕ ਗਏ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਚ ਕੁਛ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਲਗ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਪਤੀ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਪੂਜਨ ਵਾਂਗੂੰ ਪੂਜਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਬੀਬੀ ਤੂੰ ਨੇ ਜੋ ਪਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਮੇਂ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਨ ਆਰੰਭ ਕੀਆ ਹੈ ਯਿਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਕੇ ਪੀਛੇ ਉਸ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ। ਆਮ ਲੋਗੋਂ ਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਕਰਤੇ। ਜਬ ਜਲਾ ਕਰ ਆਤੇ ਹੈਂ ਤੇ ਵਹੀ ਤਿਨਕਾ ਤੋੜ ਆਤੇ ਹੈਂ ਯਿਹ ਕਹਿ ਕਰ ਯਤ੍ਰ ਆਗਤਾ ਤਤ੍ਰ ਗਤਾ। (ਜਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ) ਸਭ ਮਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬੀਤਰਾਗ ਮਹਾਪੁਰਖ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 64 'ਤੇ)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਇਤਾ (ਚੰਦਰਮਾ)

ਇਤਾ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਜੋ ਚੰਗਾ ਕਰੋ ਉਹ ਇਤਾ ਦੇ ਪਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਰੋ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਫਰ ਕਰਨਾ, (ਉਤਰ, ਪੂਰਬ ਵਲ ਨਹੀਂ) ਘਰ ਬਨਾਉਣਾ, ਬੀਜ ਬੀਜਣੇ, ਨਵੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ, ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਕਰਨੀ, ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣਾ। ਇਹ ਸਭ ਉਦੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਇਤਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਤੱਤਵ ਵੀ ਦੇਖ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਤੱਤਵ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤ ਮਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਹੋਣ ਉਹ ਇਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਵਿਆਹ, ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਆਦਿ। ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਯੋਗਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ) ਵੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਭੋਜਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਿੰਗਲਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤਲਿਆ ਖਾਸਾ, ਖੱਟਾ ਮਿੱਠਾ ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਤਾ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸਰੀਰ ਖਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸ਼ੈਲਪਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਤਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਲੈਣੀਆਂ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਵੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਤਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

ਸੁਸ਼ਮਨਾ (ਦਿਨ, ਰਾਤ ਦਾ ਮਿਲਨ)

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੀ ਸੁਆਸ ਇਤਾ ਵਿਚੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਕਦੀ ਪਿੰਗਲਾ ਵਿਚੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਇਹ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਨਾਸਿਕਾ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੱਤਵਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਨਣਾ ਓਨਾਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਤਾ ਪਿੰਗਲਾ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ, ਪਰ ਤੱਤਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਣ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਫਲਤਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਤਵ ਇਤਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਗੇ।

ਸੰਧੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਇਕ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਨਾਸਿਕਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਬਲ ਤੱਤਵ ਦਾ ਵੀ ਬਦਲਾਵ ਹੋਵੇ। ਤੱਤਵਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਵੀ ਕਾਰਜ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਜਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਟਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰੋਗਤਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਤੋਂ ਤੱਤਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਤੱਤਵ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ, ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਜਗਿਆਸੂ ਪੰਖ ਨਾਲ ਜਾਂ ਪਾਊਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੱਤਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਖੋਚਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕਰਕੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੋਨੀ ਮੁਦਰਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬਲ ਤੱਤਵ ਦਾ ਰੰਗ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੰਗ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਤੱਤਵਾਂ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੱਤਵਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਘਟਾਣ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜੇ ਅਪਸ (ਉਪਓਸ) ਤੱਤਵ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਆਸ ਕੇਵਲ ੧੬ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਤੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਘੱਟ ਨਾ ਵੱਧ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੱਤਵ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੱਤਵ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਠੋਸ, ਨਿਗਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਡੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੂਲਾਧਾਰ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚਕੌਰ ਦਾ ਅਕਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹੋ। ਇਸਨੂੰ ਸਹਿਨਸਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਬਹਾਅ ਨਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਨਾ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਤੱਤਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਚਰਨ ਹਨ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਸਾਧਾਰਣ ਗਤੀ ਹੈ, ਹਲਕੀ ਗਰਮੀ ਹੈ। 12 ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਹੋਣ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਾਰਜ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੇਰ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ

ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਤਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਿੱਠੇ ਦੇ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗਤੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿੱਚ ਪਿੰਗਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੋ ਖਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਲੱਸੀ ਪੀਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਤਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਚਾਵਲ, ਦੁੱਧ ਤੇ ਫਲ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੁਖ, ਖੁਸ਼ੀ, ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਹੈ, ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਖੇਡਣ ਮਲਣ ਨਾਲ ਹੈ, ਹਸਣ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਿੰਗਲਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਿੰਗਲਾ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਫਲਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਔਖੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਪਸ ਤੱਤਵ (ਪਾਣੀ)

ਅਪਸ ਪਾਣੀ ਤੱਤਵ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੁੰਗੋੜਨਾ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਵਾਦਿਸ਼ਠਾਨ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਅੱਧਾ ਗੋਲਾਈ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਫੇਦ ਹੈ ਅਪਸ ਦਾ ਬਹਾਅ ਥੱਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਅਪਸ ਨੂੰ ਗੋਡਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਠੰਢਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਗਤੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਵੀ ਇਕ ਦਮ ਛੇਤੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਪਸ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਪਸ ਵਿੱਚ ਸੁਆਸ ਨਾਭੀ ਤੇ ੧੬ ਉਂਗਲੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਪਸ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਾਣਗਤ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਪਸ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸੁੱਧ ਤੱਤਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਗੋੜ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪਸ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਇਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜ ਅਸਥਾਈ ਕਾਰਜ ਅਪਸ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਪਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਸੁੰਗੋੜਨ ਨਾਲ ਹੈ, ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਤੇਲ ਵੀ ਅਪਸ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਇਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਘਿਉ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਪਿੰਗਲਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਲੱਸੀ ਪੀਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਪਸ ਕਫ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਪਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਖੁਸ਼ੀ, ਹਾਸੇ, ਸਨੇਹ, ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੇਜਸ (ਅਗਨੀ ਤੱਤ)

ਅਗਨੀ ਤੱਤ ਤੇਜਸ ਮਨੀਪੁਰ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ। ਤੇਜਸ ਦੇ ਸੁਆਸ ਉਪਰ ਵਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਆਕਾਰ ਤਿਕੋਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੈ, ਤੇਜਸ ਦਾ ਬਹਾਅ ਉਪਰ ਵਲ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਤਵ ਦਾ ਜੋੜ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹੈ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਤੁਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੱਕ ਤੁਰ ਸਕਦਾ

ਹੈ, ਇਸ ਤੱਤਵ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੇਜਸ ਦਾ ਬਹਾਅ ਇਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਰਬਾਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੌਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਸੁਭ ਤੱਤਵ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਘਾਟੇ ਨਾਲ ਮੌਤ ਨਾਲ, ਥੋੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ, ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇਜਸ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ, ਕੰਬਣੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੇਜਸ ਪਿੰਗਲਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੇਜਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਵਧੇਰੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਧੇਰੇ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਗਰਮੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੇਜਸ ਇਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਲ ਖਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਤੇਜਸ ਵਿੱਚ ਸੁਆਸ ਚੱਕਰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਹਲਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਾਰ ਉਂਗਲੀ ਚੌੜੀ ਠੋਡੀ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਯੂ ਤੱਤਅ -

ਵਾਯੂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹਵਾ ਨਾਲ ਹੈ, ਗਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਚੱਕਰ ਅਨਾਹਦ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਨੀਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਗੋਲ ਦਾਇਰਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ।

ਵਾਯੂ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਅਸੁਭ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਘਾਟੇ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਲ, ਮ੍ਰਿਤੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਨਾ ਹੋਣੀ, ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਕੰਬਣਾ, ਮ੍ਰਿਤੂ ਇਹ ਸਭ ਵਾਯੂ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੜਾਈ ਨਾਲ ਤੇ ਹੋਰ ਹਿੰਸਕ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ। ਵਾਯੂ ਦੇ ਸੁਆਸ ਜਾਂ ਗਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਠੰਢੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹਾਅ ਅੱਠ ਉਂਗਲ ਚੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨੁਕੀਲੇ ਤਿੱਖੇ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਯੂ ਖਾਣਾ ਪਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਆਟਾ, ਚਾਵਲ, ਭਾਵ ਅਨਾਜ ਦਾਲ ਨਾਲ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਥੱਲੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਫਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਵਾਯੂ ਖੱਟੀਆਂ, ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਾਯੂ ਇਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਯੂ ਤੱਤਵ ਵਾਯੂ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਆਕਾਸ਼ ਤੱਤਵ

ਆਕਾਸ਼ ਤੱਤਵ, ਅਕਾਸ਼ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਪੱਖ, ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਪੁਲਾੜ ਕਾਲੇ ਛੇਕ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਢਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁਪੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸਿਰ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਬਹਾਅ ਤਿਰਛਾ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਅਕਾਸ਼ ਸਾਰੇ ਤੱਤਵਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਤਵ ਦਾ ਲਾਭ ਕੇਵਲ ਉਚੇਰੀ ਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਇਸ ਤੱਤਵ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਕੀ ਤੱਤਵਾਂ

ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਉਚੇਰੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭੂਤਕਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਰਤਮਾਨ ਬਾਰੇ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਕਾਸ਼ ਭੰਜਨ ਦਾ ਕੌਡਪਨ ਹਜ਼ਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਕਾਸ਼ ਤੱਤਵ ਸਮੇਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਕਾਸ਼ ਤੱਤਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਲਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਦੇ ਹੋਵੋ, ਤੁਸੀਂ ਬੜੀ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੰਦਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਨਾਸਿਕਾ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਚਾਹੋ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਚਾਹੋ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

2. ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕੋ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੁਆਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਦੂਸਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁੱਖ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚੋ ਫੇਰ ਜਿਹੜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੁਸੀਂ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਰੁੱਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਉਸਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

3. ਜਿਹੜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੁਸੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਪਾਸੇ ਲੇਟ ਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਥੱਲੇ ਹੱਥ ਰੱਖੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਾਸਿਕਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗੀ ਭਾਵ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਲੇਟੋਗੇ ਤਾਂ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗੀ।

4. ਜਿਹੜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੁਸੀਂ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਦੀ ਕੱਛ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਪਾਓ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੂਸਰੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਆਣ ਜਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਬਾਂਹ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਰੱਖੋ ਜਾਂ ਫੇਰ ਸੋਟੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੌੜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

5. ਜਦੋਂ ਬੈਠੇ ਸੱਜੀ ਲੱਤ ਖੱਬੀ ਦੇ ਉਪਰ ਰੱਖੋ, ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਰੱਖੋ ਫੇਰ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਵਿੱਚ ਵਾਲੀ ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਨਾੜੀ ਦਬਾਓ, ਗਿੱਟੇ ਕੋਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਦਬਾ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਸੁਆਸ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਵਿੱਚ ਚਲਣ ਲਗ ਪੈਣਗੇ। ਜੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਚੱਲਣ ਲਗ ਪਵੇਗੀ।

6. ਫਰਸ਼ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਪੈਰ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖੋ, ਗੋਡਾ ਮੋੜ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਗੋਡਾ ਬਾਂਹ ਦੀ ਕੱਛ ਦੇ ਥੱਲੇ ਰੱਖੋ, ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉਸ ਪਾਸੇ ਮੁੜੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਗੋਡੇ ਉਤੇ ਭਾਰ ਪੈ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਪਾਸੇ ਦੀ ਨਾਸਿਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲ ਪਵੇਗਾ।

7. ਫਰਸ਼ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਹੱਥ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਰੱਖੋ, ਮੋਢੇ

ਨੂੰ ਕੰਧ ਨਾਲ ਦਬਾਓ, ਸੁਆਸ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਪਾਸੇ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਿਰੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਸੁਆਸ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਬਦਲਣਾ ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 10 ਮਿੰਟ ਕਾਫੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਦਬਾ ਪਾਓਗੇ, ਬੜੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਗਿਆਸੂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਆਸ ਵਿਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁੱਝਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਪੱਖੋਂ ਚੇਤਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਸੁਰਤਾ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਦੁਅੰਧ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਉਤਮ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਾ ਰਲਦੇ ਹਨ।

ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਡੂੰਘਾ ਧਿਆਨ ਡੂੰਘੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਧੀ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦੀ। ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਈ ਯੋਗੀ ਦੋਨੋਂ ਭਟਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੋਨੋਂ ਨਾਸਿਕਾ ਵਿਚੋਂ ਸੁਆਸ ਬਰਾਬਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਪੁੰਨ ਯੋਗੀ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਦਬਾਅ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਸਹਿਜ ਹੀ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਹਿਜ ਹੀ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਜਗਿਆਸੂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਠੀਕ ਤਰੀਕਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੜੀ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਰੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਭਾਵ ਚੇਤਨਤਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਿਹੜੀ ਜਾਗਣ ਤੋਂ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੋਂ, ਗੂੜ੍ਹ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਮੁੱਖ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨੀ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ। ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਨੂੰ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ, ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਡੂੰਘੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਵਰਓਦਿਆ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਰੋਗ, ਨਰੋਆ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ, ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸੰਪੂਰਣ ਜੀਵਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ, ਸੁਆਸ, ਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(-----)

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੰਘ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਮੋਟਾਪਾ

ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਮੋਟਾਪੇ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਰਬੀ ਦਾ ਵੱਧ ਜਾਣਾ ਹੀ ਮੋਟਾਪਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਬਲਾ (ਪਤਲਾ) ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੋਟਾ ਹੋਣਾ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੋਟਾ ਦਿੱਖਣ ਵਾਲਾ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੱਚਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੋਟਾਪਾ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕ ਮੋਟਾਪੇ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੋਟਾਪਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ - ਖੂਬ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਦਿਨ ਭਰ ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿੱਠੇ ਰਸ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਜਿਵੇਂ ਮਿਠਿਆਈ, ਚਾਕਲੇਟ, ਆਈਸਕਰੀਮ, ਦਹੀਂ, ਆਲੂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋਬ, ਕੇਲਾ, ਦਾਖਾਂ, ਨਾਰੰਗੀ, ਸੰਤਰਾ, ਕੀਨੂੰ ਆਦਿ ਫਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਚਰਬੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇਲ ਘਿਉ ਆਦਿ ਚਿਕਨੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ, ਮਾਸ, ਮੱਛੀ ਅਤੇ ਅੰਡੇ ਆਦਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਣੇ। ਆਪਣੀ ਪਚਾਉਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਮਿਹਨਤ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਅਕਸਰ ਮੋਟੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਹੁਤ ਆਲਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰਨਾ ਤੁਰਨਾ, ਦੌੜ ਭੱਜ ਕਰਨਾ, ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਬੈਠਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੋਟਾਪਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਕਾਰਣ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਨੂੰ ਸੌਣਾ ਵੀ ਵਜ਼ਨ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਆਮ ਕਰਕੇ ਦੁਪਿਹਰ ਨੂੰ ਸੌਣਾ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਖਾ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਸੌਣ ਨਾਲ ਵੀ ਚਰਬੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਮੋਟੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਚਰਬੀ ਵੱਧਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਚਾਰੀਆ ਚਰਕ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਬੀਜ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸਰੀਰ ਮੋਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਚਾਰੀਆ ਚੱਕਰ ਪਾਣੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਭਾਵਿਕ ਮੋਟੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੰਤਾਨ ਮੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਰਬੀ ਦਾ ਵੱਧਣਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਹਾਵਾਰੀ ਹਟਣ ਨਾਲ ਵੀ ਚਰਬੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਈ ਮਾਤਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਮੋਹ ਮਮਤਾ ਵਸ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ, ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਬੀਜ, ਬੀਜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਲੱਛਣ - ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਚਿਕਨਾਈ ਦਾ ਵੱਧ ਜਾਣਾ ਪਿੱਠ, ਪੇਟ, ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ ਚਰਬੀ ਦਾ ਇਕੱਠਾ

ਹੋ ਕੇ ਫੁੱਲ ਜਾਣਾ।

ਮੋਟੇ ਰੋਗ (ਮੋਟਾਪਾ) ਵਿੱਚ ਮੋਟ (ਚਰਬੀ) ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੋਰ ਧਾਤੂਆਂ (ਖੂਨ, ਮਾਸ, ਹੱਡੀ) ਆਦਿ ਧਾਤੂਆਂ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਣ ਰੋਗੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਸ ਲੱਗਣੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੀਂਦ ਆਉਣੀ, ਭੁੱਖ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗਣੀ, ਭੁੱਖ ਨਾ ਝੱਲੀ ਜਾਣੀ, ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਭਰਨੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੀਨਾ ਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਰਗੰਧ ਆਉਣੀ।

ਮੋਟਾਪੇ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਫੁਰਤੀ ਦੀ ਵੀ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰੋਗ ਮੋਟਾਪੇ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਛੇਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੋਗ ਹਨ- ਜਿਵੇਂ ਮਧੂਮੇਹ (ਸ਼ੂਗਰ) ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ, ਚਮੜੀ ਰੋਗ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੇ ਰੋਗ, ਗੁਪਤ ਰੋਗ, ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਖਰਾਬੀ, ਉੱਚ ਰਕਤਚਾਪ (ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ) ਹਰਨੀਆਂ, ਪੱਥਰੀ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਹਵਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਵਿਕਾਰ ਆਦਿ ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਜ਼ਨ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਤੇ ਜੋੜਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਅਤੇ ਸੋਜ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗੋਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਰਦ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੱਠ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੋਟਾਪਾ (ਚਰਬੀ) ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਇਲਾਜ

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
2. ਸਵੇਰੇ ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਹਰੜ ਦੇ ਛਿਲਕੇ ਦਾ ਚੂਰਨ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਚਮਚ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਲਵੋ।
3. ਦੋ ਚਮਚ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਪੀਣਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।
4. ਤਿੁਫਲਾ ਚੂਰਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ, ਅੱਧਾ-ਅੱਧਾ ਚਮਚ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਲਵੋ।
5. ਮੇਘ ਹਰਬਲ - ਪੁਨਰਵਾ ਅਰਕ ਪੰਜਾਹ-ਪੰਜਾਹ ਐਮ.ਐਲ ਇਸ ਨਾਲ ਅਰੋਗ ਬ੍ਰਧਨੀ ਵੱਟੀ ਦੋ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਲਵੋ।
6. ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਚਾਹ 10 ਤੋਂ 15 ਗ੍ਰਾਮ, ਪੰਜ ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲੋ। ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੁੱਧ ਮਿੱਠਾ ਪਾਏ ਦੋ ਚਮਚ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਪੀਉ, ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਦਾਰੀ ਵੱਟੀਆਂ ਦੋ-ਦੋ ਲਵੋ, ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

(---●---)

(ਪੰਨਾ 55 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਈਂ ਪਾਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਪਾਰਟ ਅਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
 ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ
 ਕੋਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
 ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੋ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥
 ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
 ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥
 ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
 ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥
 ਸਾਧ ਮੁਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੋਟਿਓ ਨਾਨਕ
 ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੭

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਇਸ ਅਖੀਰੀ ਅਤੇ ਸੁਭਾਗ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਭ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਲਖਸ਼ਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ -
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਨਿਰਮਲਾ ॥

ਜੈਸੇ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ ਜਲਾ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਮਨਿ ਹੋਇ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥
 ਜੈਸੇ ਧਰ ਉਪਰਿ ਆਕਾਸੁ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਮਿਤ੍ਰੁ ਸਤੁ ਸਮਾਨਿ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਨਾਹੀ ਅਭਿਮਾਨ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਉਚ ਤੇ ਉਚਾ ॥
 ਮਨਿ ਅਪਨੈ ਹੈ ਸਭ ਤੇ ਨੀਚਾ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੇ ਜਨ ਭਏ ॥
 ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਕਰੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੇਤਾ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਏਕ ਸੰਗਿ ਹੇਤਾ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਹੋਇ ਅਚਿੰਤ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਮੰਤ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਿਸੁ ਕਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਬਡ ਪਰਤਾਪ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਦਰਸੁ ਬਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
 ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੩
 'ਚਲਦਾ.....'।

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

Subscription form

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨੀਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India

Annual

Life

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	U.S.A.	50 US\$	500 US\$
1 Year	Rs. 200/280	Rs. 450/530	U.K.	30 \$	300 \$
3 year	Rs. 500/580	Rs. 1250/1330	Aus.	80 \$	800 \$
5 Year	Rs. 700/780	Rs. 2450/2530	Europ	50 Euro	500 Euro
life	Rs.2000/2080				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

(ਪੰਨਾ 58 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ। ਮਾਯਾਵੀ ਮਰੇ ਹੂਓ ਕੀ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੇ ਲੀਏ ਕਈ ਕਲੇਸ਼ੋਂ ਕਾ ਕਾਰਣ ਬਨ ਜਾਤੀ ਹੈ ਪਰ ਤੁਮ ਸੁਸ਼ੀਲ ਹੋ, ਧਰਮ ਅਨੁਚਾਰਿਨੀ ਹੋ, ਤੁਮ ਕੋ ਜੋ ਅਭੀ ਤਕ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੂਈ ਰਾਮ ਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਹੈ ਤੁਮ ਪਰ। ਔਰ ਹਮਾਰੇ ਜਾਨੇ ਭਲਾ ਹੂਆ ਕਿ ਆਪ ਕੋ ਧਯਾਨ ਦਾ ਅਭਿਯਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਬ ਜੋ ਤੁਮ ਰਾਮ-ਮੂਰਤੀ ਰਖ ਲੇ ਪਤੀ ਮੂਰਤੀ ਕੀ ਜਗਾ ਤੋ ਤੁਮਰੀ ਕਲਯਾਨ ਹੋ ਜਾਯ। ਯਦੀ ਪਤੀ-ਭਗਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੀ ਭਗਤੀ ਹੋ ਜਾਏ ਤੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਬਾਧਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਸਾਧੂ ਨੇ ਸੁਘੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਤ ਵਲ ਪੁਰ ਲਿਆ ਤੇ ਪਤੀ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਮ ਮੂਰਤੀ ਵਿਚ ਲਗਾ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਜੋ ਪਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ, ਯਾ ਪਤੀ-ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਦੀ ਯਾਦ ਸੀ, ਉਸ ਖਿਆਲ ਵਿਚੋਂ ਮਨ ਸੁਤੇ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਮ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜੋ ਜੋ ਸਾਧਨ ਸਾਧੂ ਨੇ ਕਹੇ ਇਸਨੇ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਚਿੱਤ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਅੰਤ ਇਸਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਸਾਧੂ ਦੀ ਗੁਫਤਗੂ ਤੋਂ ਸੋਝੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਪੁਰਖ ਹੀ ਰਾਮ ਰੂਪ ਬਨ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਗਰ ਲਾਏਗਾ। ਸੁਘੜੇ ਨੇ ਹੁਣ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਪੜਚੋਲ ਆਰੰਭੀ ਤਾਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧੂ ਆਪ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਦਾ ਬਿਜਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਿਜੈ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਕੁਟੀਆ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪ ਫੇਰ ਵਹਿਣਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੇਲੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ

ਲਾਭ ਲਈ ਦੂਏ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਇਹ ਘਰ ਬਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਐਸੇ ਸਾਧੂ ਬੀ ਮਾਯਾ ਦੇ ਮਗਰ ਹੀ ਬਾਵਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਮਈ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ

(ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 5 ਮਈ, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਿਤੀ 6 ਮਈ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.00 ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਗੇ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਬੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪਿਆ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੋਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੋਐ	50/-	

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....1	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੰਤਰਕਾਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਬੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -1)	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -2)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -3)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -4)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -5)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

The third is the Sikhism of covetousness. Such a person adopts Sikhism for greed, thinking—'If I become aligned with the Guru all my desires shall be fulfilled. I shall be cured of my ailments. Since my officers are Gursikhs, they will be partial to me and do me favours.' If he is a shopkeeper, he thinks—'This area is inhabited by Gursikhs. If I embrace Sikhism, they will give up other shopkeepers and become my customers.' This is called Sikhism of covetousness. It has nothing to do with spirituality.

The fourth type of Sikhism is that of faith or belief. In this Sikhism of faith, the devotee makes a bargain with the Guru. It is obtained by laying down one's head or life, by surrendering and sacrificing one's all. This aligns the Sikh with Guru Nanak Sahib. His thinking is given below—

Refrain: Even if my head is severed, may my faith in Sikhism sustain.

ਧਾਰਨਾ - ਸਿਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ,

ਮੇਰਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾ ਜਾਵੇ - 2, 2.

So the devout Sikhs obtain the boon of Sikhism in exchange for their head. In joy or sorrow, loss or gain, they do not give up their faith. They are aligned with the Guru from deep within their self.

Fifth is the Sikhism of feeling and

devotion. It means serving the Guru by considering him God in concrete form. In the Sikhism of the first three kinds, people are Sikhs in appearance all right, but they aren't Sikhs in reality; they have no belief and faith in the Guru. They are Sikhs for their greed and selfish interests.

The Sikhs submitted, 'Revered sir! how should we know whether a Sikh is true or false?' It was a Baisakhi 'diwan' (religious congregation) in session. Guru Sahib said, "Brothers! this time the congregation will be held for a week. He who comes is not to be permitted to go back."

Guards were put on duty. One could get out neither during the day nor at night. All roads were sealed. Deliberations and discussions started from day five to seven, and they said, "If Guru Sahib again asks us to stay for ten days more, then what shall we do? Our crops are ready to be harvested....."

Some persons went to the farther side of Anandpur Sahib and sat there to discuss what they should do to go back home. One of them got up and said, "If you repose your trust in me, I can find a way of escape from the Guru." They said, "How?" He said, "I know how to hold breath. I breathe so slowly that even if you put cotton in my nostrils, you cannot know whether I am living or dead. I shall become a corpse. Put me on the hearse and carry me singing Gurbani hymns."

They did exactly like this. The 'diwan' (religious congregation) was in progress, while they were carrying the hearse followed by 100 to 150 persons reciting the hymn—

ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਮ ਸਵਾਰ ਦਰਗਹ ਚਲਿਆ।

'After leading a fruitful life the Guruward is going to his heavenly abode.'

When they passed by Guru Sahib, he said, "Dear brothers! what is the matter?"

They replied, "True Sovereign! a devotee come from a distant place has passed away. His kith and kin and your Gursikhs are taking him to the cremation ground for cremation. Guru Sahib, "What is the need of taking him so far away?"

They said, "Sovereign! then command us what to do."

Guru Sahib said, "Bring bundles of grass. Tell the kitchen in charge to bring a burning piece of wood. Place the hearse on grass."

The Singh pretending to be dead heard the Guru's command. The hearse was placed on grass. In the meantime, the burning piece of wood was brought. Guru Sahib asked a Singh to light the pyre.

When the grass caught fire producing a crackling sound, the fake corpse realized that there was no way out except that of running away. So jumping from the pyre, he ran away with all his might.

Clapping his hands, Guru Sahib laughed, and said, "Well brothers! look at the glory and greatness of your worship and prayers. Your corpse is going to God's abode along with his body."

Those Sikhs did not consider the Guru

'antarjami' (who possesses the faculty of knowing other's thoughts; telepathist) and thought him to be an ordinary human being. This is the difference in Sikhism. Those following these three types of Sikhism are bereft of faith. They did not know that the Guru possessed the faculty of knowing everyone's innermost thoughts, while they enacted such a farce to cheat him (Guru). So this is the difference between genuine and fake Sikhs. What is the first important thing needed for obtaining the boon of God's Name? This is what we are discussing—

'Attaining to the Lord's treasures, O Kabir, open thou not its knot. There is no city to sell it (trading centre), no assayer, no customer and no price for it.' P.1365

ਠੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ - 1365

Four requirements have been mentioned—there is neither market, nor shop, nor customer, nor one capable of paying its price. When these four things combine, then alone can we obtain the boon of the Name Divine? Why does the Name not work in the self? Listen carefully. He, who cannot absorb his mind fully, cannot obtain the Name. If we listen to this discourse, Guru Sahib will be merciful to us and conjoin the broken relations. Mark where the flaws lie. First virtue is called trust or faith. If there is no faith or confidence—

'They, who without faith fraudulently, hypocritically and falsely close their eyes; their false pride shall ultimately wear off.' P.734

ਜੋ ਬਿਨੁ ਪਰਤੀਤੀ ਕਪਟੀ ਕੂੜੀ ਕੂੜੀ ਅਖੀ ਮੀਟਦੇ

ਉਨ ਕਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 734

Some persons sit closing their eyes with show of falsehood. Holy congregation! about closing eyes, I have a submission to make.

Everybody is not fit and deserving to close his or her eyes. Rare indeed are such persons. Majority doze off as soon as they close their eyes. You are sitting in the august presence of the Guru (Sri Guru Granth Sahib); you have got the opportunity of having a glimpse of Guru Sahib. Have Guru Sahib's glimpse with your eyes open. If you close your eyes, your mind will wander. It is in rare cases that the mind becomes absorbed and is at peace. Guru Sahib says—'If you have no faith, and you close your eyes hypocritically as mere show, your false pride shall be exposed and shall wear off.' First requirement is trust or faith. When there is faith, the mind shall become aligned with and absorbed in God. Such is the Guru's edict—

*Refrain: Faith in the Guru,
He, whose heart has acquired, O brother.*

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਜੀ,

ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਭਾਈ - 2, 2.

*'He, whose heart has faith in the Guru.'*P.283
ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ॥ ਅੰਗ - 283

What happens when man acquires faith in the Guru?

'In his consciousness the Lord takes abode.'
P.283

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪੁਖੁ ਚੀਤਿ॥ ਅੰਗ - 283

If there is no faith, then man never remembers God. It is because there is agnosticism within the mind; there is no faith. When there is no faith and devotion, then how can there be any spiritual attainment? Therefore, faith is essential.

Once a Raja (King) said to his Wazir (Minister), "You know a lot about spiritualism. Kindly tell me—who is greater—faith or the *pir* (holy man)?"

He said, "Sir! both are equally great and significant. There should be perfect faith, and the '*pir*' (Muslim holy man) too should be perfect." The king said, "No! tell me one thing."

When the Minister reiterated the same thing five-seven times, the king said, "No, no. I am not going to hear two things. Tell me one thing—who is greater—faith or the '*pir*'?" At this, the Wazir said, "Sir! faith is greater. The Guru may be God Himself. If the devotee does not have faith in him, there is no accord or union between them. In the absence of faith or trust, the Guru is not met and the devotee does not become aligned with him. Some strand of faith must arise in his heart. If he is bereft of faith, the two do not forge a harmonious relationship even if the Guru (Holy Preceptor) is perfect and complete."

The king said, "How?"

He said, "Give me a period of six months to prove my submission." The king gave him a period of six months to prove the veracity of his contention. The Wazir at once took a mason and some labourers and went into the forest. Going there he said— "There has been a great '*pir*' (Muslim holy man) here. Whatever promise or vow of an offering was made here for fulfilment of a wish or a desire, it got fulfilled. But nobody built a tomb on his grave."

They asked, "What is the name of that '*pir*'?"

He said, "He was called Pir Jutey Shah."

Putting his shoe in a box, he placed it in its foundation and got the tomb built. The place became famous and every Thursday, a fair came to be held. Needy persons started making promises of offerings for the fulfilment of their desires. The merit of sentient God is that He grants everybody's prayer. If you pray to a holy man to fulfil your desire, he (holy man) does not have that power; it is the Timeless God Himself who comes to your rescue. Seeing man's faith, God accomplishes his tasks and fulfills his desires. This news spread all around and so people from far and near started coming there in large numbers. Suddenly, the King's son fell ill. The doctors failed to cure him and finally submitted, "Your majesty! now meditate on some 'Guru-Pir' (Holy Preceptor, or Muslim holy man) because no medicine is proving to be efficacious. We have tried to cure him by changing various medicines." When the subject was discussed with the 'Wazir' (Minister), he said, "In the forest, there is a tomb of Pir Jutey Shah. Go there with perfect faith and devotion." The king went there bare-footed and made a promise of an offering, if his son was cured. He said, "Pir Ji! (Holy man) if my son is cured, I will construct a big shrine on your grave." The wish was fulfilled and his son was cured.

After this, the king said to his Minister, "Now I wish to fulfill my promise or vow." He went there with bands in a big procession. Going there before him, the 'Wazir' (Minister) started demolishing the tomb. By the time the king reached, he

had virtually demolished the tomb.

When the king reached there, he said, "Mr. Minister! What are you doing?"

The 'Wazir' said, "Sir! there has never been any 'pir'. I have only tried to answer your question: who is bigger—'faith' or the 'pir'? The king said, "Has there never been any 'pir' (by the name of Pir Jutey Shah)?"

The Wazir said, "No, sir."

The king said, "How should I know that you are speaking the truth?"

The Wazir said, "Sir! look here! One shoe is with me, while the other shoe I had buried in the foundation of the tomb. It was I who named it as the tomb of Pir Jutey Shah."

The king said, "It is all right, but my mind is not convinced."

He said, "Sir! this is what happens with the world. Faith is a very big thing. If faith is perfect and the 'pir' (holy man, or preceptor) is a little deficient, even then man swims across the world ocean."

Dhanna's holy preceptor had given him only a stone in order to get rid of him, but Dhanna's perfect faith enabled him to have a glimpse of God.

'Listening to such happenings, the poor Jat Dhanna too in devotion engaged.

The Lord to him manifested Himself—

Such was Dhanna's good fortune.' P.488

ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਟਰੋ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ॥

ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਸਾਈਆ ਪੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ॥

ਪੰਨਾ-488

So, Guru Sahib said, 'If there is a flaw in the Sikhs and they remain alienated from the Guru, then what can the Guru do? Sri Guru Granth Sahib is perfect True

Guru (Holy Preceptor), but if the Sikhs do not become aligned, what can be done? Such is the Guru's edict—

*Refrain: What can the True Guru do,
When the Sikhs (disciples) are at fault?*

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਆ ਕਰੇ - 2, 2.

ਜਾ ਸਿੱਖਾਂ ਮਹਿ ਚੁਕ,

'Saint Kabir: what may the True Holy Preceptor do, when the disciples lack merit or are deficient?

Nothing affects these purblind ones, like wind blown through bamboo, making no sound.'

P.1372

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਆ ਕਰੈ

ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੁਕ ॥

ਅਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੁਕ ॥ ਅੰਗ - 1372

When you blow through bamboo, no sound is produced because it does not have base in the form of faith. If you blow through a flute and press the notes with your fingers, it produces music. So much is the difference between the two. If there is love for God in the heart, then the Name works in it. If there is no love and faith, then it is difficult even to read Jap Ji Sahib. When there is no interest and inclination within, then dear, you have needlessly become a Sikh out of fear. There is no yearning in you to progress on the path of spirituality.

So, the first requirement is to have faith and trust in the Guru (Holy Preceptor). How big and powerful is this faith? Guru Sahib says like this—

'I have churned the body-ocean and I have seen an enamoring thing come to view.

The Guru is God and God is the Guru. There is no difference between the two, my brother.'

P.442

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੂਪ ਦਿਖਾਈ ॥ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - 442

You should perceive no difference between the Guru and God. You should have so much faith that when you hear the edict or Gurbani from Guru Granth Sahib, you should feel that it is being relayed from the Court Divine, from the portal of the Timeless One, God. That God, having Himself made the utterance, is sitting in person in the form of the holy Word. Then shall you become aligned with the Guru Sahib, otherwise not.

Second belief is in the greatness and glory of the Divine Name. If the greatness of the Name has not become lodged in the heart, then there is no success and attainment because when the greatness of the Name becomes lodged in the heart, then all the troubles and torments are destroyed and the Name is not forgotten even for a second. He, who does not have faith or belief in the greatness of the Name, says, "I cannot meditate on God's Name. How long should I engage in Divine Name meditation? It takes a lot of time." He says this because there is no interest and yearning in him.

Mardana said, "True Sovereign! you discourse a great deal on the Name Divine, and while living in your company, I have also come to know that if there is any real thing in the world it is God's Name, but why doesn't the world believe this?"

Guru Sahib said, "Mardana! God's Name is invaluable—

'Invaluable is the Name-none its worth knows.

Saith Nanak: Such as have good fortune on their foreheads recorded,

In joy of the Lord disport.' P.81

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਜੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ ॥ ਅੰਗ - 81

But this world does not appreciate its worth. Their interests are cheap. They value and appreciate paltry things. The farmer knows about land—which one is fit for sugarcane cultivation and which for cultivating paddy. Assessing and evaluating it, he can buy the required land. The cloth merchant knows which colour is fast and which isn't and will fade on washing. He knows by buying which cloth, he can sell as genuine or original. Similarly, the estate dealer knows about the carving out of colonies in a city. He buys plots where the price is likely to appreciate.

So Guru Sahib said, "Mardana! everybody knows about the trade he is engaged in. Rare is a dealer in the Name Divine. Crowds of people come, but rare is the person who is truly interested in God's Name."

Mardana said, "Sir! you tell the people so much about the Name; even then they do not realize." Guru Sahib said, "Mardana! we shall explain this to you later." While travelling from one place to another, Guru Sahib reached Bishambhar Nagar, near Patna, Patli Putra.

Guru Sahib said, "Look Mardana! what do you see in the front?"

He added, "Look! this is a nice place that is coming. I will sit here. You should go to the city and take food."

Mardana started laughing because he was a childhood companion. He had great faith in and devotion for him too, but being a childhood companion, out of love, sometimes, he took liberties also with Guru Sahib.

Guru Sahib said, "Mardana! what makes you laugh?"

He said, "True Sovereign! I am laughing because you have told me to take meals as if food is lying cooked and ready for me to partake of."

Guru Sahib said, "Then what else do you do?"

He said, "Sir! what can I do? As a result of having lived with you, I have gained some understanding. One is that I have started knowing other person's thoughts. I have come to learn telepathy. Now I can know what the other person is thinking about me."

When the heart becomes pure, you can know other's thoughts without speaking. Even though a person may speak sweetly, yet if in his heart, he is bad, then a calm and poised mind knows this at once that he is only pretending.

He said, "Sir! secondly, on seeing a man's brow, I come to know about his nature and temperament. If the forehead is clear and blooming, there is a smile on his lips and the face is cheerful and blooming, I come to know that the man is simple and in his heart is surely flowing the current of God's Name.

'Saith Nanak: God's devotees ever are in bliss: Absorption in holy teaching annuls suffering and sin.' P.3

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - 3

God's Name makes the heart bloom. Then, sir, I greet him with the salutation—'Sat Kartar' (True is the Lord Creator.) Then he too speaks in his language and

conversation gets going. Then he serves me food and I bring food for you also."

Guru Sahib said, "Mardana! if you don't happen to meet such a person, then what do you do?"

He said, "Sir! then you can come with me and see for yourself how some women abuse me."

Guru Sahib said, "O Mardana! we are God's servants. Then why should we beg before the world?"

At that moment, Guru Sahib took out his foot from the wooden slipper and with his toe digging out a ruby from the earth, said, "Well Mardana! pick it up. It is an invaluable thing. Go into the city and inquire about its worth, and have your meals too."

Taking the ruby, first Mardana reached the vegetable sellers' street. Finding a good shop, he said, "Dear brother! please see what is the worth of the object in my hand and give me 1/1-4 seer fruit to eat."

He examined it and said "Brother! what can be its worth? It is a worthless red stone. When our children go to bathe in the Ganges, they bring many such stones from its banks." Mardana said, "No! it is very precious."

Some persons were standing there. They started turning their fingers on their temples wondering whether Mardana was sane or insane. Mardana too understood their reaction a little. Then he went to a confectioner. When he showed the ruby to him he offered half a seer of sweets in exchange for it, while the vegetable seller had offered him two radishes.

Mardana said, "Sir! kindly tell me its worth."

He replied, "I have already told you to take half a seer of sweets and leave it with me; my weighing balance has almost this much counterweight."

Mardana tried to reason with him and explain to him a lot but in vain. Then he went to the cloth merchant who offered two yards of cloth to him. Thereafter, he went to a jeweller who put its price at ten rupees. The second jeweller assessed its worth to be Rs.100. Mardana was surprised to notice the difference—two radishes worth ¼ paisa on one hand, and Rs.100 on the other!

Mardana said, "Is there any big jeweller in the city or not?"

They said, "Yes! there is a big jeweller named Salas Rai also in the city and such is his house." Mardana inquired his way to the house of Salas Rai. He lived on the top floor. A rope hung down that rang the bell. When Mardana pulled the rope, the bell rang inside. A servant came and made inquiries from him.

He said, "Well Bhai Mardana! What is the object of your visit?"

Mardana said, "Shah Ji! (Mr. Moneylender) I have this object; I want to know its worth."

He said, "I am not the moneylender; I am his servant. Kindly come upstairs."

Going upstairs, the servant said to the moneylender, "Sir! this man is Mr. Mardana who has come from the Punjab. He has an object. He wants to know its worth. It is here in my hand."

The moneylender / jeweller said, "Son Adhraka! you too have been working with me for a long time. Assess its worth."

He said, "Seth Ji! I have assessed its worth to be a thousand rupees."

In those days, for one rupee you could get nine maunds [one maund=36 kg.] of grams, and a thousand rupees of those days will be equal to two lakh rupees of today.

He said, "Show it to me! Is it so precious?"

When the jeweller examined it in light, measured its lines of light, he was astonished to the extreme finding it difficult to breathe. He said, "Son! bring a hundred rupees quickly." Then he looked at Mardana's face. He said, " Bhai Mardana! I am not giving its worth."

Then, when the servant brought a hundred rupees, the jeweller said to him, "Son! fortune has smiled upon us. Today, we have got the opportunity of having a glimpse of that rare ruby, which is invaluable. Our forefathers used to tell us, There is one such ruby in the world that is of inestimable value and such and such is its mark. If by supreme good fortune, you get a chance to see it, first offer a hundred rupees to it, and thereafter, talk about its worth or value. It is priceless. Whatever wealth a man has, that is its price."

He (Salas Rai) said, "Bhai Mardana! I am not giving you its price. I am only giving you the offering money for having its glimpse. Does it belong to you or to someone else?" Mardana replied, "It

belongs to Satguru Guru Nanak Sahib."

He asked, "Is he the same Guru Nanak Nirankari who has been born in the age of *Kalyuga* (Dark Age) and is himself the formless Lord?"

Mardana said, "Yes, you are in the right."

He said, "Son Adharka! we are indeed very fortunate. We have got glimpse of the rare ruby and shall see Guru Nanak Sahib too. What about food, Bhai Mardana?"

He said, "So far nobody has served me food."

Salas Rai asked, "How many persons are you?"

Mardana replied, "Sometimes, our number swells to thousands, but at the present moment, we are only three— Satguru Guru Nanak Sahib, Bhai Bala and I."

He said, "Brother! you should get going. We shall follow you with food. Don't accept it from anybody else."

In a state of astonishment did Mardana walk back to Guru Sahib. Only one thought was occupying his mind—one gives two radishes, another ½ seer sweets, and still another two yards of cloth. Then one offers ten rupees for the ruby, another hundred, while one says that it is invaluable or priceless, and he gives a hundred rupees for just having a glimpse of it. He put the hundred rupees as well as the ruby at Guru Nanak Sahib's lotus feet. Guru Sahib asked, " Mardana! What is this?"

He said, "Reverend Master! you know

your ways yourself. I am wonderstruck at the price offered by different persons for this ruby—two radishes, ½ seer (One seer= 900 grams) sweets, two yards of cloth, ten rupees, one hundred rupees! On the other hand, Salas Rai says that it is priceless.”

Guru Sahib said, “Mardana! you should have explained it to them.” He said, “O Sovereign! they literally drove me mad. The more I insisted that the ruby is very precious, the more they called me crazy”. Guru Sahib said, “ Mardana! just as a ruby's is worth is not assessed without a perfect jeweller, similarly, God's Name cannot be assessed without a perfect holy man.

*Refrain : Greatness and glory of God's Name,
In the hearts of the saints resides.*

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ - 2, 2.

*'In the saint's heart resides greatness of the
holy Name.'* P.265

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ॥ ਅੰਗ - 265

Guru Sahib said, “Mardana! except the saints, what does the world know what God's Name is? The world is caught in the maze of Maya (material riches); it does not get out of it. Living within the sphere of time, man continues to be born and dying, but does not know and realize the greatness of God's Name that it will liberate him. Death will not come to a Divine Name practitioner; he will enter the region of Eternity.

If you want to know the greatness of the holy Name, ask Namdev—

*'In the Lord was Namdev's heart deeply
absorbed:*

*So that the Dyer worth half a farthing (Dam,
an insignificant copper coin of old times) was
immensely exalted (became worth lakhs).'*

P.487

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ॥

ਆਢ ਦਾਮ ਕੇ ਛੀਪਰੇ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ॥ ਅੰਗ - 487

When the poor man practised Divine Name meditation and performed God's worship, the dead too came back to life but India's emperor Salem Shah was afflicted with a killing stomach ache for insulting God's devotee or saint. Then this very emperor came to Saint Namdev and requested him with folded hands that he might be forgiven—

'Pardon me thou, O Hindu, I am thy cow.'
P.1166.

ਬਖਸੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈ ਤੇਰੀ ਗਾਇ॥

ਅੰਗ - 1166

Look! An emperor stood before Namdev with folded hands praying—'I am thy cow.' Recite like this—

*Refrain: By reciting the holy Name became
worth lakhs*

The man who was worth a farthing

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ,

ਬੰਦਾ ਅਧੀ ਦਮੜੀ ਦਾ - 2, 2.

*'In the Lord was Namdev's heart deeply
absorbed:*

*So that the Dyer worth half a farthing (Dam,
an insignificant copper coin of old times) was
immensely exalted (became worth lakhs).'*

P.487

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ॥

ਆਢ ਦਾਮ ਕੇ ਛੀਪਰੇ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ॥ ਅੰਗ- 487

(... to be continued)

Why not contemplate the Lord?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue April, 2012)

God's lovers consider it shameful to perform miracles. So he asked Guru Sahib, "Why are you named as 'Tegh Bahadur'?" Guru Sahib replied, "We cannot be severed with the sword." He put a piece of paper on his neck. When the sword was wielded on his neck the head got severed before the sword could strike and fell into the lap of Bhai Jaita. He had been instructed to take away his head.

So, in this way, my son! his body too was cremated." When the entire story was narrated, the child started weeping - Raja Ram Ratan Rai. Weeping bitterly he said, "Such was the Guru! O mother, you should have taken me to him earlier so that I could see him. Now let me have a glimpse of his son - Guru Gobind Rai." This revelation created a deep impression on the Raja's mind, holy congregation. He was stricken with renunciation and non-attachment from the world, and repeatedly did he make entreaties in the following manner -

Refrain: From the world has my mind become non-attached.

I long to have a sight of the Lord.

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਬੈਰਾਗ ਭਇਆ,
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਣੇ ਕਾ ਚਾਉ -2, 2.
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਣੇ ਕਾ ਚਾਉ -4, 2.
ਮਨ ਬੈਰਾਗ ਭਇਆ,..... -2.

'From the world is my mind in dispassion turned away, yearning to behold a sight of the Lord.'
P. 50

ਮਨਿ ਬੈਰਾਗੁ ਭਇਆ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੈ ਕਾ ਚਾਉ ॥

He who has ever experienced any powerful longing can appreciate this; the other person cannot even imagine that there can be such powerful feelings and longings. Day and night, he tried to estimate what kind of person his Guru might be.

So holy congregation! the mother made these utterances. Her words literally pierced the child's heart about which Guru Sahib says -

Refrain: Smitten has been my heart with piked arrows of the Lord's words of love.

ਧਾਰਨਾ - ਅਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਓ, ਤੀਰ ਲੱਗ ਗਏ -2, 2.
ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੇ ਮਨ ਮਾਰਿਆ -2, 2.

'The hymn of God's love is the pointed arrow which has smitten my heart, O Lord.

He alone, who feels the pain of love, knows how difficult it is to endure it.

He, who effaces his own self and is dead in life, is said to have been emancipated while alive.

O God, unite serf Nanak with the True Guru that he may cross the arduous world-ocean.'

P. 449

ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ ਅਣੀਆਲੇ
ਅਣੀਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਰੀਆ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋ ਆਖੀਐ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਮਰੀਆ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਹਰਿ ਜਗੁ ਦੁਤਰੁ ਤਰੀਆ ॥

The hymn of God's love does not let a man live, holy congregation. Whoever is smitten by this arrow of God's love, Guru Sahib says, is done for-

'The hymn of God's love is the pointed arrow,

which has smitten my heart, O Lord.' P. 449
 ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ ਅਣੀਆਲੇ ਅਣੀਆ ਰਾਮ
 ਰਾਜੇ ॥

These are not ordinary utterances. They are like piked arrows, which have wounded my heart -

Refrain: My Guru has hit me with the arrows of his love.

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ, ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ -2, 2.

Holy congregation! he was smitten by an arrow. We do not know in what words the mother might have described the tales of Guru's love and his sacrifice or martyrdom that while the son while listening to them, tears started flowing from his eyes and he became literally speechless, finding it difficult to speak. Moved to tears, he said, "Mother! let me have a glimpse of that True Guru. I would rather have been without a kingdom, for then I would have gone to see him on foot."

Day and night, holy congregation, he felt attracted to have a glimpse of the Guru. He, who is filled with this longing, about him, Guru Sahib says -

'Those afflicted with this pain (of separation from the Divine Essence) alone know it.

The passion of devotion to God is like piked arrows.' P. 327

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

The arrows of God's devotional love and worship are pointed. He who is smitten by these love-arrows, alone knows it. Our heart is not living; it is dead because -

'Without God my soul is scorched and burnt down.

I am convinced after consulting my Guru that there is no other place or shelter without the Lord.' P. 14

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥
 ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥

'May it not be that I may go amiss and forget Thee...' P. 14

ਮਤ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ॥

Living heart or mind is that in which flows the stream of God's Name. The rest are put out or extinguished. Such stony hearts, bereft of God's love, are not moved. They do not feel any pull of yearning for God; tears of separation from the Lord never stream from their eyes. They do not know the relish of love and longing for the Guru. So, holy congregation! they, who in their heart are filled with this longing, are never at peace. All the time, they experience loving devotion for God in their heart -

Refrain: For a sight of the Guru Does my heart long ...

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਤਾਈਂ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚਦਾ -2, 4

'My heart longs for a sight of the Guru.

It wails like the 'chatrik' (pied-cuckoo).

My thirst is quenched not, nor peace do I find,

Without a sight of the Guru-saint.'

P. 96

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥

ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤ੍ਰਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

ਤ੍ਰਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ

ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥

Holy congregation! this becomes the state of those whose heart is filled with the pull of yearning for God. So Raja Ram Rattan Rai was in the prime of life. He possessed everything but now love for the unseen Guru had risen in his heart. He started eating and sleeping less, and said only one thing to his mother, "Mother! what reliance can be placed on this physical body? It may break any time. Kindly let me have a sight of the Guru."

So the whole issue was examined. Ministers were assembled as to how they could go and to whom the administration of the state should be entrusted. A committee was formed for looking after the kingdom in the absence of the king and his mother. So preparations were started for visiting Guru Sahib. The mother said, "Son! we are to go to such a great True Guru. We should take offerings for him, so that he may be pleased because offerings are only a token of the devotee's love and devotion for the Guru. The Guru has everything; he does not need anything. Only the devotee's devotion is seen from the offerings he makes and how he dedicates himself to the Guru's service. The Guru is pleased with the devotee's love and devotion. At that time many elephants were caught from the jungles of Assam, but from among them was selected a special elephant. It was short-statured and perfectly black in colour. On its brow was a white flower. Besides, there was a white line which went from its brow to its tale and all its legs. This elephant was trained in various things. Besides, a weapon called 'Panj-kala-shastar' [a five-in-one thing] was got made. By pressing one button, it became a revolver; by pressing another button, it got transformed into a mace. Still another button when pressed made it a spear, and one more button when pressed changed it into a dagger. So five weapons came out of it. A low stool was made on which puppets played, and placed various things. Besides, the game of 'chausar' [Game like blackgammon played with an oblong dice] was also placed on it. Similarly, they collected on it. Similarly,

they collected many other offerings, and set out to have a glimpse of Guru Sahib. On the way, they visited various places which were hallowed by the Guru's visit or stay. Holy congregation! how long was the journey! Fourteen hundred miles on foot and horses. Even when they rode horses, the attendants and guards were on foot. A palanquin was got made for the king's mother. The gifts and luggage were got carried. Some army contingents were also taken along. As they travelled slowly and slowly, with each passing day, the Raja felt restless that the Guru's place was very far off indeed.

We very well know this eagerness and impatience. When we go to America, many times our heart sinks that we may return soon. If it were near, we can go by car. But when we are 12000 miles away, we have first to board a plane and only then can we reach our own country. So this eagerness naturally creates a kind of pull that we may have something by which may see the Guru instantly. So recite like this -

*Refrain: If the wings were on sale in the market,
I would go flying to meet the Guru ...*

ਧਾਰਨਾ - ਫੰਗ ਵਿਕਦੇ ਹੋਣ ਬਜਾਰੀਂ, ਫੰਗ ਵਿਕਦੇ, ਫੰਗ ਗ
ਵਿਕਦੇ ਹੋਣ ਬਜਾਰੀ,
ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਉਡ ਕੇ ਮਿਲਾਂ, -2, 2.
ਪਿਆਰਿਓ, ਪਿਆਰਿਓ, ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ.....2

*'If I could find the wings on sale, I would buy them for an equal weight of my flesh.
Then, I would attach to my body and search for and find that friend of mine.'*

P. 1426

ਖੰਡ ਵਿਕਾਂਦੜੇ ਜੇ ਲਹਾਂ ਘਿੰਨਾ ਸਾਵੀ ਤੋਲਿ॥
ਤੰਨਿ ਜੜਾਂਈ ਆਪਣੈ ਲਹਾਂ ਸੁ ਸਜਣੁ ਟੋਲਿ॥

There is an eagerness in the heart to meet the Guru as quickly as possible and pay obeisance to him and make life fruitful by having a glimpse of him. Holy congregation! this is the type of thirst and longing -

'The thirst for the Lord's vision has bewitched my mind. I take wings to fly out to meet my God.' P. 1269

ਦਰਸ ਪਿਆਸ ਮੇਰੇ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ
ਹਰਿ ਪੰਖ ਲਗਾਇ ਮਿਲੀਜੈ ॥

So travelling slowly and slowly, they reached near Anandpur Sahib. Guru Sahib also came to know that some devotee smitten with love and devotion was coming to see him. On that occasion, Guru Sahib sent his attendants to receive the king. They brought him and his companions and made arrangements for their stay. They provided him with all the conveniences. They were camped. Guru Sahib gave him time to see him the next day.

The mother advised the Raja, "Son! we are rulers. But look! all that we have is the Guru's gift. Don't entertain any sense of pride while making the offerings to the Guru. Do so with utter humility with the prayer-

'Kabir, nothing is mine within me. Whatever there is, that is Thine. If I surrender unto Thee, what is Thine, what does it cost me?' P. 1375

ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥
ਤੇਰਾ ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ ॥

He who takes pride -

'Farid, they who greatly pride on their greatness, wealth and youth, They come empty-handed from their Master like a sandhill after the rain.'

P. 1383

ਫਰੀਦਾ ਗਰਬੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਵਡਿਆਈਆ

ਧਨਿ ਜੋਬਨਿ ਆਗਾਹ ॥

ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਧਣੀ ਸਿਉ ਟਿਬੇ ਜਿਉ ਮੀਗਹੁ ॥

He who shows off his wealth, power and authority, does not find acceptance and approval at the Guru's threshold. Just as rain falling on sandhills flows down, similarly, in his heart does not stay even a drop of love. So, he does not obtain any honour in the Divine Court, for there only the humble are honoured -

Refrain: At the Divine Portal, the humble alone is honoured.

Beware lest you should take pride; Even by mistake take not pride, For at the Divine Portal, only the humble is honoured.

ਧਾਰਨਾ - ਦਰਗਹ ਮਾਣ ਨਿਮਾਣਾ ਪਾਵੇ,
ਦੇਖੀ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰੀ -2, 2.
ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰੀ -2, 2.
ਦਰਗਹ ਮਾਣ ਨਿਮਾਣਾ ਪਾਵੇ,..... -2.

'Bless me that I may still my ego, self-conceit, lust, wrath and pride.

Completely burn Thou my greed and avarice and grant me the prop of the Lord's Name. Day and night keep, Thou me fresh and immaculate and allow me never to be soiled with sins.

O Nanak, in this way, may I find liberation, and joy by Thy grace.'

P. 790

ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰੀਐ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥

ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਪਰਜਾਲੀਐ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਆਧਾਰੁ ॥

ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਵਤਨ ਨਿਰਮਲਾ ਮੈਲਾ ਕਬਹੂੰ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਛੁਟੀਐ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

On coming to the Guru, he who harbours pride in thinking - 'I am a rich man; I am a king; I am educated; I am a learned person; I can do excellent explication of the scriptures and can perform Gurbani kirtan (singing), - is not accepted and approved. So, never do this at the Guru's threshold. Here you must fall at the Guru's feet -

'He, who humbly falls at the feet of the True Guru, obtains honour in God's Court. He, who uncomplainingly lives in the Lord's will, is liked and approved by Him. Only when does man accept the Lord's will is he recognized.

God Himself makes him obey His will and Ordinance.

In the world should he live like a guest abdicating all claims and rights.

Living with the holy, he should obey the Guru's commands and act according to his teachings.'

Bhai Gurdas Ji, Var 29/13

*ਹੋਇ ਨਿਮਾਣਾ ਢਰਿ ਪਵੈ ਦਰਗਹ ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣਾ ਪਾਵੈ।
ਖਸਮੈ ਸੋਈ ਭਾਵਦਾ ਖਸਮੈ ਦਾ ਜਿਸੁ ਭਾਣਾ ਭਾਵੈ।
ਭਾਣਾ ਮੰਨੈ ਮੰਨੀਐ ਅਪਣਾ ਭਾਣਾ ਆਪਿ ਮਨਾਵੈ।
ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚਿ ਪਰਾਹੁਣਾ ਦਾਵਾ ਛੁਡਿ ਰਹੈ ਲਾ-ਦਾਵੈ॥
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਹੁਕਮਿ ਕਮਾਵੈ॥*

So, in this way, the king humbly made the offerings to the Guru and paid obeisance to him. Holy congregation! bowing his head at the Guru's lotus feet meant offering his entire self. He prayed like this -

*Refrain: Make me thy own, O Tenth Guru wearing a plume,
For ages have I been wandering ..
O Sovereign! I have been wandering for ages -*

*ਧਾਰਨਾ - ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲੈ ਕਲਗੀ ਵਾਲਿਆ -2, 2.
ਫਿਰਦੇ ਨੂੰ ਜੁਗ ਬੀਤ ਗਏ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਫਿਰਦੇ ਨੂੰ ਜੁਗ ਬੀਤ ਗਏ -2, 2.
ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲੈ ਕਲਗੀ ਵਾਲਿਆ-2.*

*'After wandering to exhaustion through various births through aeons,
At last hast thou attained the human incarnation.'* P. 631
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ॥

Now, kindly make me thy own; don't separate me from thy lotus feet. O Sovereign! let me have a glimpse of thy glorious visage with my eyes -

*Refrain: Open thou the stony gates,
So that I may see thy handsome*

face, O my Master ...
*ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੋ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ,
ਸੁੰਦਰ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਤੱਕ ਲਾਂ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ! ਸੁੰਦਰ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਤੱਕ ਲਾਂ -2,
2.
ਮੇਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੋ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ,..... -2.*

'Show grace, beloved Lord! that my eyes Thy sight behold.

Grant me, Beloved! a million tongues that my tongue may utter supplication to the Lord!'

P. 780

*ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਆਮੀ
ਨੇੜ ਦੇਖਹਿ ਦਰਸੁ ਤੇਰਾ ਰਾਮ॥
ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਦੇਹੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ
ਮੁਖੁ ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ ਮੇਰਾ ਰਾਮ॥*

O Sovereign! show me your True form and visage by removing my veil. There is a flaw in me; open the admantine gates of my mind.' The Tenth Guru cast his gracious glance and the stony gates of his mind were opened, and he had a sight of the Guru-

*Refrain: When he had a sight of the Guru,
The stony gates of mind were opened.*

This is the effect of having a glimpse of the Guru -

*ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਦਰਸ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ,
ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ! ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ -2, 2.
ਜਦੋਂ ਦਰਸ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ,..... -2.*

'In holy company arises not need for hard praxis;

By the very sight of the holy is the mind blessed.' P. 272

*ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਹੀ ਕਛੁ ਘਾਲ॥
ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ॥*

There, you don't have to engage in any devotional worship. No rites and rituals need to be performed. The very sight is so powerful and efficacious that-

'By contemplating the Guru's glimpse is the insight enlightened, and by his gracious glance is obtained the Divine gaze making him

approved and accepted.'

18, Kabir Swaiaey, Bhai Gurdas Ji
ਦਰਸ ਧਿਆਨ ਦਿਬ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਭਈ,
ਕਰੁਨਾ ਕਟਾਛ ਦਿਬ ਦੇਹ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ॥

These eyes seeing the material don't have Divine sight. This is materialistic vision. Inner sight which is called Divine sight is different -

*'Listen, my eyes! to you has God granted light.
Nothing beside Him behold!
Beside the Lord, nothing behold!
By His grace Him have I beheld!
This poison-laden world that you behold, is
the Divine image -
In it is beheld the Lord's image.'*

P. 922

ਏ ਨੇਤ੍ਰੁ ਮੇਰਿ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ
ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

That sight, which could behold the Guru, was opened. This is called Divine insight. The Divine Form was revealed or manifested. That which is our true form, which we call the soul, was revealed by having a glimpse of the Tenth Guru Sahib because by once casting his glance of compassion -

*'By concentrating on the holy Word are opened
the adamant gates of the mind and the
nectar-treasure of God's love obtained.'*

18, Kabir Swaiaey, Bhai Gurdas Ji
ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲੇ,
ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਰਸਨ ਕੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਿਧਾਨ ਹੈ ॥

When the mind became concentrated and absorbed in the Name, then from within was heard the sound of 'Waheguru, Waehguru' (God's Name) and the adamant shutters were opened.

*'Owing to the fragrance of the dust of the True
Guru's lotus feet, one attains to the state of*

*self realization and by touching them with
hands in obeisance is obtained self-knowledge.
When every limb in wonderment becomes
absorbed in the all-pervasive Lord, then all
desires in the heart are demolished which state
is called 'Brahm-gyan' (knowledge of the
Ultimate Spiritual Reality).'*

18, Kabir Swaiaey, Bhai Gurdas Ji
ਚਰਨ ਕਮਲ ਮਕਰੰਦ ਬਾਸਨਾ ਸੁਬਾਸ,
ਹਸਤ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਨਾਮ ਸਫਲ ਸੁਗਿਆਨ ਹੈ ॥
ਅੰਗ ਅੰਗ ਬਿਸਮ ਸ੍ਰੰਗ ਮੈ ਸਮਾਇ ਭਏ,
ਮਨ ਮਨਸਾ ਥਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਧਿਆਨ ਹੈ ॥

He was thrown into a state of wonder and ecstasy. He forget his self. The mind stopped counselling and reflecting and was absorbed in Divine contemplation. Everywhere he saw Guru Sahib as the image of God. He did not see anyone else. About the state of his mind such is the Guru's edict -

*Refrain: The Guru opened my eyes
And I saw Thee in all beings..*

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ, ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ ਤੇ -2, 2.
ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਸਿਆ -2, 2.
ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰਹੀਓਂ ਦਿਸਿਆ,
ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ ਤੇ -2, 2.

*'The Guru has shown Thee to mine eyes, O
Lord.*

*Here and there, in every soul and in every
body, Thou, Thou alone art contained, O
Bewitcher.'*

P. 407

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥
ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

Holy congregation! he saw only one Lord God in all -

*'Thou who art All-Beauty,
Thou alone art Supreme Doer and prop of all.'*
P. 407

ਕਾਰਨ ਕਰਨਾ ਧਾਰਨ ਧਰਨਾ ਏਕੈ ਏਕੈ ਸੋਹਿਨਾ ॥

the support and prop of the earth and the cause of all causes -

*'In the touch of the holy lies my vision;
To that am I a sacrifice.*

Saith Nanak: By this sight is now my sleep joyful.' P. 407

ਸੰਤਨ ਪਰਸਨ ਬਲਿਹਾਰੀ ਦਰਸਨ
ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ ਸੁਖਿ ਸੋਇਨਾ ॥

God is seen everywhere -

'All over the earth and the sky is present one sole Light.

Neither less or more is it anywhere, and nor does it decrease or increase.'

Akal Ustat

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ ॥
ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ, ਨ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ ॥

'Now He blooms like a flower,
Now like a black-bee sucks its essence with abandon.

Now rages He like the fury of storms.
O, how am I to describe such an Indescribable One?

Now like a delicious melody, now a deer enticed by it.

Now like a hunter intent on the kill, now a dazzling beauty.'

Bachittar Natak

ਕਹੂੰ ਫੁਲ ਹੈ ਕੈ ਭਲੇ ਰਾਜ ਫੁਲੇ ॥
ਕਹੂੰ ਭਵਰ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਭੁਲੇ ॥
ਕਹੂੰ ਪਵਨ ਹੈ ਕੈ ਬਹੇ ਬੇਗਿ ਐਸੇ ॥
ਕਹੂੰ ਮੋ ਨ ਆਵੈ ਕਥੋਂ ਤਾਹਿ ਕੈਸੇ ॥
ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਬਾਜੇ ॥
ਕਹੂੰ ਪਾਰਧੀ ਹੈ ਧਰੇ ਬਾਨ ਰਾਜੇ ॥
ਕਹੂੰ ਮ੍ਰਿਗ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਮੋਹੇ ॥
ਕਹੂੰ ਕਾਮੁਕੀ ਜਿਉ ਧਰੇ ਰੂਪ ਸੋਹੇ ॥

Everywhere only One Lord is seen. Holy congregation! Guru Sahib opened his vision, because this vision is shut owing to ego. But it is God who is all-pervasive -

'The bride (self) and the Groom (Divine Spouse) dwell together, but in between them is the hard wall of ego.

The Perfect Guru has demolished the wall of ego and slave Nanak has met his God, the Lord of the woods.'

P. 1263

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ ॥

When the devotee surrenders his self to the Guru and keeps nothing with

himself, then alone is demolished the wall of ego, otherwise not. Holy congregation! the most difficult thing is to break the wall ego. It is due to its non-demolition that the devotee fails to have a glimpse of the Lord

'The wall of pride and ego stands between me and Him.

He is heard to be close by in the country.'

P. 624

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

Guru Sahib says that the wall of egoism stands erected -

'Between me and the Lord is the fine curtain-like wings of a butterfly, but seeing Him not, I deem Him distant.'

P. 624

ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੋ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥

Guru Sahib says that a curtain thin as butterfly-wing stands between me and Him. But when -

'As the lord of the universe has shown grace, Effaced is all sorrow,

Saith Nanak: As the Guru the wall of egoism demolished...'

P. 624

ਭਇਓ ਕਿਰਪਾਲੁ ਸਰਬ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਸਗਰੋ ਦੂਖੁ ਮਿਟਾਇਓ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਗੁਰਿ ਖੋਈ..... ॥

The Guru demolished the wall of ego

'... then attained I the gracious Lord.'

P. 624

..... ਤਉ ਦਇਆਰੁ ਬੀਠਲੋ ਪਾਇਓ ॥

Refrain: The Perfect Guru has demolished the wall of ego,

The wall of ego...

ਧਾਰਨਾ - ਪੂਰਿਆਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੰਧ ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਤੋੜ ਤੀ -
2, 2.

ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਤੋੜਤੀ, -2, 4.

ਪੂਰਿਆਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੰਧ,..... -2.

Holy congregation! the wall, which has separated us from God, was demolished. It is not demolished except by the all-powerful and capable Guru. Thereafter, no

effort, no practice is required, since the eyes have been opened. What is seen then? Everywhere God is seen all-pervasive -

Refrain: Becoming many from One does the Sole Lord play ..

ਧਾਰਨਾ - ਆਪੇ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਦੈ,
ਆਪੇ ਫੇਰ ਇਕੋ ਮਾਲਕਾ -2, 2.
ਆਪੇ ਫੇਰ ਜੀ, ਇਕੋ ਮਾਲਕਾ -2, 2. ਆਪੇ
ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਦੈ,... -2.

*'One and yet who seems many, and enters into myriad forms,
And plays His Play, and then winds it up,
and becomes the One again!'*

Jaap Sahib

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥

*'Just as from one fire arise millions of sparks,
and though appearing separate, they mingle
with it (fire);*

*Just as from one earth are produced millions
and billions of dust particles, and yet they
finally mingle with it (earth);*

*Just as from one ocean arise millions of
waves, but ultimately they are called water;
Similarly, the countless sentient and insentient
forms emanating from the great Lord God
shall finally mingle with Him.'* Akal Ustat

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ,
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ, ਫੇਰ ਆਗ ਮੈ ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ, ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਧੂਰਤ ਹੈ,
ਧੂਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ, ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ
ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ, ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ ॥
ਤੈਸੇ ਬਿਸੁ ਰੂਪ ਤੇ, ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ,
ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ, ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿੰਗੇ ॥

The Guru removed all the veils of illusion. The king, who had otherwise to practise austerities in the forest for years together, and even then he might not have attained to God, his veils were removed by the capable and all-powerful Guru by affording his glimpse to him. The Guru enabled him to see within himself -

'In devotees' company is the Lord in the self

envisioned,

And the Name Divine tastes sweet.

All existence of numerous hues and variegated forms

In One Vessel (Divine Essence) is made visible.' P. 293

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥
ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥
ਸਗਲ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਏਕਸੁ ਘਟ ਮਾਹਿ ॥
ਅਨਿਕ ਰੰਗ ਨਾਨਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਹਿ ॥

What the king saw was that all the regions and universes are absorbed in One Lord God.

'The Name Divine, bestower of Nine Treasures immortalizing

In own self is lodged;

*Therein abides the ultimate silence of ecstasy,
And the unstruck mystical music, of wonders
indescribable.*

*This by such is viewed as by the Lord Himself
are granted such sight*

*Such alone, saith Nanak, get realization.' P .
293*

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਿਖਾਏ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਸੋਝੀ ਪਾਏ ॥

Holy congregation! the Guru showed him One Sole Form everywhere and in every thing. He was struck with wonder seeing that God is present in all.

We do not have understanding. We live without understanding and enlightenment because the stony shutters are not opened. We do not go towards the Guru. When the doors are closed -

'He, who closes his nine doors and restrains his wandering mind, obtains an abode in the Lord's own tenth home.'

P. 124

ਨਉ ਦਰ ਠਾਕੇ ਧਾਵਤੁ ਰਹਾਏ ॥

ਦਸਵੈ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਏ ॥

Its mark will be -

'There the unstruck mystic music plays day and night.

Through the Guru's instruction is this celestial melody heard.' P. 124

ਓਥੈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
ਗੁਰਮਤੀ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਵਣਿਆ॥

Holy congregation! that state has its own characteristic marks or signs. Day and night, drum-like Divine Name sounds are heard. Guru Sahib says thus-

*Refrain: Beats the unskinned drum,
Beats the unskinned drum ...*

ਧਾਰਨਾ - ਵਜਦਾ ਹੈ, ਅਣਮੜਿਆ ਨਗਾਰਾ -2, 2.
ਅਣਮੜਿਆ ਨਗਾਰਾ, ਅਣਮੜਿਆ ਨਗਾਰਾ -
2, 2
ਵਜਦਾ ਹੈ,..... -2.

'Within my self beats the drum uncovered with skin;

Without Savan (the rainy month of July-August) is ringing the thunder.'

P. 657

ਅਣਮੜਿਆ ਮੰਦਲੁ ਬਾਜੈ॥
ਬਿਨੁ ਸਾਵਣ ਘਨਹਰੁ ਗਾਜੈ॥

Drums covered with skin beat all right. But then within the self beats the drum uncovered with skin. What does it say? The melody that emanates is - Waheguru! Waheguru! (God's Name). One finds it difficult to contain it and it passes within the self like an electric current. Once you have experienced it, you will never forget it. It is difficult to contain it. The body feels like flying; one's feet refuse to stay on the earth. One experiences immense energy and zeal, when the drum uncovered with skin starts beating within the self producing the Divine Name-sound. It beats day and night -

'Without the Word is the self enveloped in pitch darkness.

In such state neither is the supreme objective attained nor transmigration annulled.

The key to this attainment in the hands of the True Guru lies -

None else may force open the Door:

Only by perfect good fortune is the Guru met.' P. 124

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ॥
ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ
ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ॥

If the capable and all-powerful Guru is met by perfect good fortune, then does the drum of Divine knowledge beat within the self. Then what does the devotee see? Everywhere he sees 'Thou' (God) -

'Invisible and manifest, everywhere art Thou: Such wisdom through the grace of the Master (Guru) perfectly endowed, is attained.

Saith Nanak: Laud ever the Name,

That through the Guru's guidance may in the self be lodged.' P. 124

ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਤੂੰ ਸਭਨੀ ਥਾਈ॥
ਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦੀ ਮਿਲਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਸਦਾ ਤੂੰ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ॥

Although it is not the month of Savan (the rainy month of July-August), yet the loud thunder of the Name roars within the self -

'Without the clouds, the rain falls

This happens when the essence one contemplates.

I have met my Beloved all-pervading Lord, meeting with whom the body is rendered sublime.' P. 657

ਬਾਦਲ ਬਿਨੁ ਬਰਖਾ ਹੋਈ॥
ਜਉ ਤਤੁ ਬਿਚਾਰੈ ਕੋਈ॥
ਮੋ ਕਉ ਮਿਲਿਓ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ॥
ਜਿਹ ਮਿਲਿਐ ਦੇਹ ਸੁਦੇਹੀ॥

The body has become pure like gold. All the ailments have been removed because God has come to be lodged within the self -

'By touch of the philosopher's stone am I turned gold.

*And in my speech and thoughts are strung
jewels.'*

P. 657

ਮਿਲਿ ਪਾਰਸ ਕੰਚਨੁ ਹੋਇਆ॥
ਮੁਖ ਮਨਸਾ ਰਤਨੁ ਪਰੋਇਆ॥

God's Name has come to be imbued
within me. God's Light imbued within is
burning brightly day and night -

'As was the self realized, doubt took flight.'

P. 657

ਨਿਜ ਭਾਉ ਭਇਆ ਕ੍ਰਮੁ ਭਾਗਾ॥

Since God has come to abide within
me, all the five illusions have been
destroyed. In this stage there is no need of
knowledge -

*'By the Guru's instruction was the mind fixed
in faith.*

In the ocean was the pitcher absorbed.'

P. 657

ਗੁਰ ਪੁਛੇ ਮਨੁ ਪਤੀਆਗਾ॥
ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਕੁੰਭ ਸਮਾਨਿਆ॥

Water of a small pitcher has fallen into
the ocean. Now its water cannot be
distinguished from the rest -

*'As water into water mingles,
Does light of the self with Divine Light merge.'*

P. 278

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ॥
ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥

Guru Sahib says -

*'As in the ocean is the pitcher absorbed,
So the self realizes all existence as the Supreme
Being.'*

P. 657

ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਕੁੰਭ ਸਮਾਨਿਆ॥
ਸਭ ਰਾਮੁ ਏਕੁ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ॥

Now the king saw none other the
Guru-God -

*'The disciple has got faith firm-fixed in the
Master:*

*Now Nama (short for Saint Namdev), servant
of God, the essence has realized.'*

P. 657

ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਹੈ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ॥
ਜਨ ਨਾਮੈ ਤਤੁ ਪਛਾਨਿਆ॥

So, he realized the Divine Essence. In
this way, Guru Sahib made him into a true
Sikh (disciple). They (Guru and Sikh) were
earlier two; the Guru made them into one;
united them. What must be the state of
Raja Ram Rattan Rai and his mother on
whom the Tenth Guru Sahib himself
bestowed grace? In this way, the king and
his mother lived with Guru Sahib for about
five months. Four months they took to
reach here, and four months would be
spent on the return journey. Whenever the
subject of their departure came up,
sometimes, Guru Sahib said, "O king! stay
for sometime more", and sometimes, the
king did not wish to leave. The Guru and
the Sikh had come to love each other so
much, that they did not feel like separating
from each other. The mother advised him,
"Son! it is the matter of the kingdom and
its rule. The throne is lying unoccupied.
We should now go back." He replied,
"Mother! it would have been better if I
were not a king. Then I would have
continued to live at the Guru's lotus feet."
The Guru advised him, "No king! you
should go. Wherever you go, I shall be
with you. See both within and without.
Taking God to be present in all your
subjects, serve God. When the time comes
to leave the world, you will come into our
country, and then we will live together.

*'The Formless Supreme Being abides in the
Realm of Eternity.*

*Over His creation He casts His glance of
grace.'*

P. 8

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੁ॥

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, U.S.A.

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

England (U.K.)

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur, Mr. Jagtar Kulair :-

Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879

Voicemail : 08701654402, Raj Mobile : 07968734058, Email : info@atammarguk.com

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.)
9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Canada

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu : Phone - 001-604-433-0408,
Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu : Cell - 001-7788389135, Vancouver
Email:-pbkrj@yahoo.ca

S. Jasbir S. Ranu : Phone 001-604-589-9189

IN INDIA

09417214391, 09417214379, Email : atammarg1@yahoo.co.in